

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ
ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΑΚΤΙΟΥ – ΒΟΝΙΤΣΑΣ**

ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΑΦΥΛΑ

A.M.0811M005

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΥΛΟΣ ΛΟΥΚΑΚΗΣ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ:

**ΠΑΥΛΟΣ ΛΟΥΚΑΚΗΣ, ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΠΑ
ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΔΕΜΑΘΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΠΑ
ΟΛΓΑ ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΤΟΠΑ**

ΑΘΗΝΑ 2014

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου. Θέμα της εργασίας είναι: *ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΚΤΙΟΥ – ΒΟΝΙΤΣΑΣ*.

.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τους παρακάτω αναφερόμενους:

1. Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή του Παντείου Πανεπιστημίου κο Παύλο Λουκάκη για τη συνεργασία και την πολύτιμη συμβολή του στην ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας μου.
2. Την αναπληρώτρια καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου κα Όλγα Γιώτη-Παπαδάκη και τον επίκουρο καθηγητή του Παντείου Πανεπιστημίου κο Ζαχαρία Δεμαθά για την βοήθεια που μου προσέφεραν κατά την διάρκεια των σπουδών στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα και την συμμετοχή τους στην επιτροπή αξιολόγησης.
3. Τον Αναπληρωτή Δημάρχου του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας κο Φερεντίνο Θύμιο για την πολύτιμη βοήθειά του και την συνέντευξη που μου παραχώρησε.
4. Την υπάλληλο και τοπογράφο της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Ακτίου Βόνιτσας κα Μαρία Βασιλάκου για τις χρήσιμες πληροφορίες που μου έδωσε για το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της πόλης.
5. Την αδερφή μου και υπάλληλο του Κ.Ε.Π. Δ.Ακτίου – Βόνιτσας κα Κασσιανή Σταφυλά για τις πληροφορίες που μου έδωσε σχετικά με την λειτουργία των Κ.Ε.Π. και άλλων υπηρεσιών του Δήμου.

Πίνακας Συντμήσεων & Συντομογραφιών (Ακρωνύμια και ανάπτυξη τους)

ΑΔΕΔΥ	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Γ.Ο.Ε.Β.	Γενικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Δ.Κ.	Δημοτική Κοινότητα
Δ.Υ.ΠΕ.	Δημόσιες Υγειονομικές Περιφέρειες
ΕΠΣΑ	Εθνικά Πλαίσια Στρατηγικής Αναφοράς
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΣΣΑ	Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια Ανάπτυξης
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΣΔΚΝΑ	Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής
ΕΤΠΑ	Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ν.Α	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
ΝΟΚ	Νέος Οικοδομικός Κανονισμός
ΠΑΣΕΓΕΣ	Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics ή Ονοματολογία Εδαφικών Στατιστικών Ενοτήτων
Π.Ε.	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΣΟΑΠ	Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
ΚΔΚ	Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων
ΚΕΚ	Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΠ	Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΚΠΣ	Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης
Τ.Α.	Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
Τ.Κ.	Τοπική Κοινότητα
ΡΣ	Ρυθμιστικά Σχέδια
ΣΑ	Σχεδίων Ανάπτυξης
ΦΟΔΣΑ	Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Απεικόνισης Οργάνων Προγραμματισμούσελ.20

Πίνακας 2:Συνοπτικός πίνακας σύγκρισης «Καποδίστρια» με «Καλλικράτη».....σελ.30

Πίνακας 3: Πίνακας Στατιστικών Δεδομένων σύγκρισης παλαιού και νέου καθεστώτος.....σελ.31

Πίνακας 4:Πίνακας διαμερισμάτων και οικισμών του πρώην «Καποδιστριακού» Δήμου Ανακτορίου.....σελ.58

Πίνακας 5:Πίνακας διαμερισμάτων και οικισμών του πρώην «Καποδιστριακού» Δήμου Μεδεώνος.....σελ.59

Πίνακας 6:Πίνακας διαμερισμάτων και οικισμών του πρώην «Καποδιστριακού» Δήμου Παλαΐρου.....σελ.60

Πίνακας 7: Πίνακας με μεταβολές πληθυσμού.....σελ.68

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
Α' ΜΕΡΟΣ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	8
1 Ιστορική Αναδρομή στην διαδικασία της Διοικητικής Αποκέντρωσης στην Ελλάδα	8
1.1 Η πρώτη Διοικητική Διαίρεση	8
1.2 Η περίοδος 1912 έως το 1954.....	10
1.3 Μεταπολεμική περίοδος (1945-1974).....	10
1.4 Από την μεταπολίτευση έως σήμερα.....	10
2 Περί Διοικητικού Προγραμματισμού και Αποκέντρωσης	12
2.1 Ιστορική Αναδρομή	12
2.2 Περιφερειακή Ανάπτυξη και ο ρόλος των υποδομών	13
2.3 Περιφερειακής Πολιτική	14
2.3.1 Γενικά.....	14
2.3.2 Φορείς άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής στα πλαίσια της Ε.Ε	16
2.3.3 Φορείς Άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής και Θεσμοθετημένα Όργανα στην Ελλάδα (πριν το Καλλικράτη)	19
2.3.4 Φορείς Άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής και Θεσμοθετημένα Όργανα –Νόμος 3852/2010 (ΦΕΚ87Α' /7-6-2010 "Πρόγραμμα Καλλικράτης")	21
2.4 Σύγχρονη Διοικητική Δομή της χώρας.....	27
2.4.1 Σχέδιο «Καποδίστριας»	27
2.4.2 Σχέδιο «Καλλικράτης»	28
2.4.3 Σύγκριση παλαιού και νέου καθεστώτος.....	29
3 Διοικητικοί Χάρτες Ελλάδος.....	31
3.1 Γενικά.....	31
3.2 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1828	32
3.3 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1833	32
3.4 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1836	33
3.5 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1845	33
3.6 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1899	34
3.7 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1909	34
3.8 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1912	34

3.9	Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1971	35
3.10	Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1997	35
3.11	Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 2011	35
4	Πολεοδομικό πλαίσιο και χωροταξικές αλλαγές για την διεύρυνση των Ο.Τ.Α	37
4.1	Γενικά.....	37
4.2	Ο Πολεοδομικός Χωροταξικός Σχεδιασμός για την Ελλάδα.....	37
4.2.1	Γενικά - Θεσμικό πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού	37
4.2.2	Ο Ν.2742/99 για τον Χωρικό Σχεδιασμό	39
4.3	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ).....	40
4.4	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΑΑΠ)	41
4.5	Ο πολεοδομικός χωροταξικός σχεδιασμός για τα ΓΠΣ μετά τον Καποδίστρια	42
B'	ΜΕΡΟΣ: ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΚΩΝ ΔΗΜΩΝ».....	43
1	Εισαγωγή.....	43
1.1	Σημερινή Διοικητική Διαίρεση Ελλάδας.....	43
2	Αρμοδιότητες των «Καλλικρατικών» Δήμων»	44
2.1	Μεταφερόμενες αρμοδιότητες στους Δήμους.....	47
2.2	Μεταφορά προσωπικού για την άσκηση των πρόσθετων αρμοδιοτήτων	47
2.3	Άσκηση Αρμοδιοτήτων –Διοικητική Υποστήριξη.....	48
3	Αρμοδιότητες των Περιφερειών.....	48
4	Ελεγκτικοί μηχανισμοί	51
5	Ο προβληματισμός γύρω από την εφαρμοσιμότητα του Καλλικράτη	52
Γ'	ΜΕΡΟΣ: Μελέτη περίπτωσης του Δήμου Ακτίου Βόνιτσας.....	54
1	Βασικά χαρακτηριστικά Δήμου	55
1.1	Τοποθεσία-γενικά.....	55
1.2	Γενικά στοιχεία πρώην Δήμων και σημερινών Δημοτικών Ενοτήτων	56
1.2.1	Δήμος Ανακτορίου	56
1.2.2	Δήμος Μεδεώνος	58
1.2.3	Δήμος Παλαίρου	59
1.3	Ιστορική Αναδρομή	61
1.3.1	Το Αρχαίο Ανακτόριο.....	61
1.3.2	Το Μοναστηράκι	64
1.3.3	Τα Παλιάμπελα.....	64
1.3.4	Το αρχαίο Θύρρειο.....	64
1.3.5	Ο Άγιος Νικόλαος	64
1.3.6	Ο Δρυμός.....	65
1.3.7	Το Άκτιο	65

1.3.8	Η Αρχαία Πάλαιρος	65
1.3.9	Αρχαιολογικοί και άλλοι χώροι Πολιτιστικής σημασίας.....	65
1.4	Γεωγραφικά χαρακτηριστικά	66
1.4.1	Γεωγραφικό Πλαίσιο	66
1.4.2	Μορφολογία Εδάφους.....	66
1.4.3	Κλίμα	67
1.5	Δημογραφικά χαρακτηριστικά Δ. Ακτίου-Βόνιτσας.....	67
1.6	Κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά	69
1.6.1	Κοινωνικά	69
1.6.2	Κοινωνική Μέριμνα.....	70
1.6.3	Πολιτιστικά.....	70
1.6.4	Δομές Υγείας	71
1.6.5	Αθλητικές υποδομές	72
1.6.6	Υπηρεσίες	72
1.6.7	Οικονομικά	73
2	Φυσικό περιβάλλον	76
2.1	Περιβάλλον-φύση-Οικοσυστήματα	76
3	Βασικές Υποδομές - Δίκτυα.....	78
3.1	Δίκτυα Μεταφορών - Συγκοινωνιακές Υποδομές.....	78
3.2	Δίκτυο Ύδρευσης	81
3.3	Δίκτυο Αποχέτευσης	82
3.4	Δίκτυο Διαχείριση Απορριμμάτων.....	82
3.5	Ελλείψεις Υποδομών.....	82
4	Χωροταξικές Αλλαγές.....	83
4.1	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.....	83
4.2	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας.....	84
Δ' ΜΕΡΟΣ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ		88
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....		89

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α' ΜΕΡΟΣ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

1 Ιστορική Αναδρομή στην διαδικασία της Διοικητικής Αποκέντρωσης στην Ελλάδα

1.1 Η πρώτη Διοικητική Διαίρεση

Τα θεμέλια της αυτοδιοικητικής διαίρεσης τοποθετούνται σύμφωνα με κάποιους μελετητές (Παπαρηγόπουλος, 1958) στην Αρχαία Ελλάδα με την παρουσία των πόλεων-κρατών, με κάποιους άλλους στα Βυζαντινά χρόνια (Νικ. Μοσχοβάκης, 1882)¹ και σύμφωνα με την άποψη κάποιων τρίτων (Π. Αργυρόπουλος, 1843)² οι ρίζες της προέρχονται από το οθωμανικό σύστημα.

Η πρώτη διοικητική διαίρεση³ η οποία έθεσε και τις βάσεις για ένα σύγχρονο σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης έγινε το 1828. Ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδος ο Ιωάννης Καποδίστριας⁴ με την καθιέρωση των Κοινοτικών και Επαρχιακών Δημογεροντιών ήταν αυτός που εισήγαγε στην Ελλάδα τις σύγχρονες τότε Ευρωπαϊκές Απόψεις περί της διοικητικής διαίρεσης και της τοπικής διοίκησης της χώρας βασιζόμενος στο αντίστοιχο Γαλλικό μοντέλο.

Την άνοιξη λοιπόν του 1928⁵, η χώρα διαιρέθηκε σε δεκατρία (13) τμήματα (Νομούς), σε εξήντα δυο (62) Επαρχίες και σε Πόλεις, Κωμοπόλεις και Χωριά. Το κάθε τμήμα ήταν υπό την διοίκηση του Επιτρόπου ο οποίος αποτελούσε και τον αντιπρόσωπο της εκάστοτε κυβέρνησης, η κάθε επαρχία διοικούνταν από τη κοινοτική δημογεροντία και η κάθε πόλη, κωμόπολη και χωριό από την κοινοτική δημογεροντία. Όλοι οι παραπάνω αποτελούσαν την λεγόμενη τοπική διοίκηση.

¹ Δοκίμιο του Νικολάου Μοσχοβάκη «Το εν Ελλάδι Δημόσιον Δίκαιον επί Τουρκοκρατίας», 1882.

² Δημοτική Διοίκησης Εν Ελλάδι, Περικλής Αργυρόπουλος, Αθήνα 1843.

³ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Μεταπτυχιακή Εργασία της κας Δεληπαλά Δάφνης με θέμα: Μελέτη κοινών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των Ο.Τ.Α. νομού Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο της Διοικητικής Μεταρρύθμισης «Καλλικράτης», Θεσσαλονίκη 2010, σελ.5-16

⁴ Ο Κόμης **Ιωάννης Καποδίστριας** (10 Φεβρουαρίου 1776 - Ναύπλιο 9 Οκτωβρίου 1831) ήταν Έλληνας διπλωμάτης και πολιτικός. Διετέλεσε πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας κατά τη μεταβατική περίοδο και ενώ τελούσε υπό την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων και νωρίτερα υπουργός εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Εξελέγη Κυβερνήτης από την εν Τροιζήνι Εθνοσυνέλευση που πραγματοποιήθηκε στις 2 Απριλίου του έτους 1827 (<http://el.wikipedia.org>).

⁵ Με το Γ' ψήφισμα της 13ης Απριλίου 1828 καθώς και άλλα νομοθετήματα.

Το παραπάνω σύστημα απέβλεπε περισσότερο στην αντιπροσώπευση της Κυβέρνησης στην Περιφέρεια παρά στην αυτοδιοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Επομένως το σύστημα των επαρχιακών και κοινοτικών δημογεροντιών αποτελούσε ένα μικτό σύστημα τοπικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης και ο διοικητικός (ή εκτελεστικός) ρόλος των δημογεροντιών περιλάμβανε λειτουργίες κρατικού και τοπικού χαρακτήρα.⁶ Η εμφάνιση ενός είδους πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (παρόμοιας δομής με αυτή που ισχύει σήμερα) έγινε με το νόμο της 27ης Δεκεμβρίου 1833, "Περί συστάσεως των Δήμων", ο οποίος θέσπισε την αρχήν, ότι "όλον το Βασίλειο της Ελλάδος θέλει διαιρεθεί εις δήμους" και ότι "παν χωρίον, έχον τουλάχιστον 300 κατοίκους, δύναται να σχηματίσει ίδιον δήμον με ιδίαν δημοτικήν αρχήν". Η διαβάθμιση των δήμων έγινε με κριτήριο το μέγεθός τους και χωρίστηκαν σε τάξεις. Το μέγεθος (τάξη) κάθε δήμου ήταν συνάρτηση του πληθυσμού, ενώ για τον καθορισμό της έκτασης ελήφθησαν υπόψη και τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Σύμφωνα με τα παραπάνω δημιουργήθηκαν τρεις τάξεις Δήμων:

α) τάξη με πληθυσμό από 10.000 κατοίκους

β) τάξη με πληθυσμό από 2.000 έως 10.000 κατοίκους και,

γ) τάξη με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους

Κατά την διάρκεια των πρώτων χρόνων της εφαρμογής του νόμου της 27ης Δεκεμβρίου 1833 δημιουργήθηκαν 750 δήμοι και η διάρκεια της ισχύς του ήταν περίπου 80 χρόνια όπου υπήρξαν μεν μεταβολές αλλά όχι στην δομή του συστήματος της τοπικής αυτοδιοίκησης παρά μόνο στο αριθμό των δήμων, αυτές ήταν μείωσή τους σε 250 με το Ν. 16/22-9-1840 και αντίστοιχη αύξηση από 250 σε 442 που παρατηρήθηκε το 1890 μετά την απελευθέρωση των Θεσσαλικών και Ηπειρωτικών επαρχιών.

Κατά το άρθρο 39 του Νόμου της 27/12/1833 "Περί συστάσεως των Δήμων" η σύνθεση των δημοτικών αρχών ήταν η ακόλουθη:

α) Για τους δήμους α' τάξεως, ένας (1) Δήμαρχος, τέσσερις (4) μέχρι έξι (6) πάρεδροι και δημοτικό συμβούλιο δεκαοχτώ (18) μελών.

β) Για τους δήμους β' τάξεως, ένας (1) Δήμαρχος, δυο (2) μέχρι τέσσερις (4) πάρεδροι και δημοτικό συμβούλιο δώδεκα (12) μελών και

γ) Για τους δήμους γ' τάξεως, ένας (1) Δήμαρχος, ένας (1) πάρεδρος και δημοτικό συμβούλιο έξι (6) μελών.

Ο Νόμος του 1833 ίσχυσε με μικρές μεταβολές, για 80 συνεχή χρόνια. Στη δομή όμως του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης δεν πραγματοποιήθηκε καμιά απολύτως μεταβολή παρά μόνο ότι ο αριθμός των δήμων, σύμφωνα με την απογραφή του 1890 ανήλθε σε 442 (27 α' τάξης, 356 β' τάξης και 59 γ' τάξης). Η αύξηση των δήμων από 250 σε 442 οφειλόταν σχεδόν εξολοκλήρου στην απελευθέρωση των Θεσσαλικών και Ηπειρωτικών Επαρχιών και στην τάση για δημιουργία μεγάλων δήμων με τη συνένωση των μικρών χωριών, είτε μεταξύ τους είτε με τις πόλεις και κωμοπόλεις.

Ο νόμος, λοιπόν, αυτός, ο οποίος αποτελεί πλέον βασικό νόμο στην εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθόρισε με ακρίβεια και σαφήνεια τις λειτουργίες της, που για την εποχή τους, μπορεί να υποστηριχθεί ότι κάλυπταν ένα μεγάλο εύρος τοπικών αναγκών. Οι λειτουργίες που καθόρισε ο Νόμος ήταν :

1. Η προστασία των κατοίκων από διαφόρους κινδύνους. (Η τοπική αυτοδιοίκηση είχε την υπευθυνότητα για την οργάνωση και συντήρηση της τοπικής αστυνομίας και της αντίστοιχης αγρονομικής).
2. Η βελτίωση και ο έλεγχος του περιβάλλοντος (κατασκευή και συντήρηση δημοτικών δρόμων, γεφυρών, υδραγωγείων, φρεατίων και υδραυλικών έργων) και
3. Η κατασκευή και συντήρηση των πρωτοβάθμιων σχολείων.

⁶ Στην υπ' αριθμ. 1883/19-4-1828 Εγκύκλιο του Καποδίστρια, αναφέρετε ότι οι δημογεροντίες είχαν την υπευθυνότητα για την υγεία, την αγορανομία και τις καθημερινές υποθέσεις.

1.2 Η περίοδος 1912 έως το 1954

Ως δεύτερος σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα μας αποτέλεσε ο Νόμος ΔΝΖ' του 1912⁷, με τον οποίο δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον αντιπροσωπευτικό ρόλο της Τ.Α., ενώ αντίθετα για τον εκτελεστικό ρόλο οι αντίστοιχες διατάξεις είναι λιγότερο σαφείς και περιορισμένες σε σύγκριση με το Ν. του 1833⁸. Επομένως ο νόμος ΔΝΖ' του 1912 δεν συγκεκριμενοποιεί τις λειτουργίες των Ο.Τ.Α αλλά εισάγεται η έννοια των τοπικών υποθέσεων, η οποία αναφέρετε ξανά στο σύνταγμα του 1927, σύμφωνα με το οποίο η χώρα χωρίζεται σε περιφέρειες και κοινότητες ενώ το κράτος έχει την ευθύνη για την εποπτεία της τοπικής αυτοδιοίκησης και της χρηματοδότησης της.

Στο μεταξύ διάστημα μέχρι την κωδικοποίηση του 1926 (Ν.Δ. της 13/9/1926), δεν έγιναν ουσιαστικές μεταβολές στα όσα είχε καθορίσει ο Νόμος ΔΝΖ' εκτός από το ότι διευρύνθηκαν οι σκοποί για τους οποίους επιτρεπόταν στους δήμους και τις Κοινότητες να συνάπτουν δάνεια. Έτσι στις λειτουργίες που προέβλεπε αρχικά ο Νόμος ΔΝΖ' προστεθήκαν και οι εξής (άρθρο 124 Ν.Δ.): Κατασκευή νάων και οποιουδήποτε άλλου ιδρύματος που εξυπηρετούσε τις δημοτικές ή κοινοτικές ανάγκες, φωτισμός και εκτέλεση έργων επαρχιακής, δημοτικής και κοινοτικής οδοποιίας. Αλλά και από την κωδικοποίηση του 1936 (διάταγμα 31ης Ιουλίου 1936) δεν προκύπτει ότι έγινε κάποια μεταβολή στις λειτουργίες της Τ.Α.

1.3 Μεταπολεμική περίοδος (1945-1974)

Το 1954 με τον νέο κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων η διοικητική διαίρεση της χώρας επιστρέφει στο νομαρχιακό σύστημα φτάνοντας στην περίοδο της δικτατορίας κατά τη διάρκεια της οποίας ενισχύεται ο συγκεντρωτισμός και ο αυταρχισμός υποβαθμίζοντας τον ρόλο της Τ.Α. (Σκαμνάκης, 2006).

Το Ν.Δ. 2888/1954, «περί κυρώσεως πεντακοσίων (500) τουλάχιστον κατοίκων» (είχε προηγηθεί η συνταγματική διάταξη του άρθρου 99 του Συντάγματος του 1952), θέσπισε τον νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα και ρύθμισε τα θέματα της τοπικής αυτοδιοίκησης τις επόμενες δεκαετίες, τροποποιήθηκε το 1975 και κωδικοποιήθηκε με το ΠΔ 933/1975. Άμεσα όργανα των δήμων ήταν πλέον ο Δήμαρχος, το Δημοτικό Συμβούλιο και η Δημαρχική Επιτροπή και στις Κοινότητες αντίστοιχα ο Πρόεδρος και το Κοινοτικό Συμβούλιο. Τα μέλη των Δημοτικών και Κοινοτικών συμβουλίων εκλέγονταν από το λαό με άμεση, καθολική, μυστική και δια ψηφοδελτίων ψηφοφορία, ενώ ο Δήμαρχος, ο Πρόεδρος και τα μέλη της Δημαρχικής Επιτροπής εκλέγονταν εμμέσως από το Δημοτικό ή Κοινοτικών Συμβουλίων. Με το άρθρο 20 και 21 του κώδικα καθορίστηκαν οι λειτουργίες και οι αρμοδιότητες των δήμων.

1.4 Από την μεταπολίτευση έως σήμερα

Μια πρώτη αναφορά για την υποχρέωση του κράτους να συμβάλει στην ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης γίνεται στο νέο Σύνταγμα της Ελλάδας (1975). Βασική ήταν η διάταξη του άρθρου 102 του Συντάγματος του 1975, σύμφωνα με την οποία κατοχυρώθηκε

⁷ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Μεταπτυχιακή Εργασία της κας Δεληπαλά Δάφνης με θέμα: Μελέτη κοινών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των Ο.Τ.Α. νομού Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο της Διοικητικής Μεταρρύθμισης «Καλλικράτης», Θεσσαλονίκη 2010, σελ.10

⁸ Τα άρθρα 35 και 92 ορίζουν ότι: "Εις την αρμοδιότητα του κοινοτικού συμβουλίου υπάγεται πάσα υποθέσεις αναφερομένη εις τα τοπικά συμφέροντα της κοινότητας, εφ' όσον ο νόμος δεν ώρισεν άλλως" και "Οι δήμοι έχουν την αυτοδιοίκησιν των εκ του κοινωνικού και δημοσίου αυτών σκοπού απορρεουσών ιδίων τοπικών υποθέσεων..." αντίστοιχα.

μεταξύ άλλων η αρμοδιότητα των δήμων και των κοινοτήτων σε όλες τις τοπικές υποθέσεις και ορίστηκαν ως πρώτη βαθμίδα της τοπικής αυτοδιοίκησης οι δήμοι και οι κοινότητες.

Με τον νόμο Ν. 1235/1982 (ΦΕΚ Α' 26/3.3.1982) «Άσκηση της Κυβερνητικής πολιτικής και καθιέρωση της Λαϊκής εκπροσώπησης στους Νομούς» (υπουργός εσωτερικών ο Γ.Γεννηματάς), αναβαθμίστηκε και επανήλθε ο ξεχασμένος θεσμός των Νομαρχιακών Συμβουλίων, πρώτος τον είχε καθιερώσει ο Χαρίλαος Τρικούπης⁹ και αποτέλεσε και την πρώτη σοβαρή προσπάθεια για μια πιο οργανωμένη διοικητική μεταρρύθμιση. Θεσπίζεται τότε ένα εκτεταμένο θεσμικό πλαίσιο με την πρόθεση να εξασφαλίσει την κοινωνική συμμετοχή σε τοπικό επίπεδο. Τα κύρια συμμετοχικά όργανα που αναπτύσσονται σ' αυτό το επίπεδο είναι: α) Τα Νομαρχιακά Συμβούλια, τα οποία περιλαμβάνουν τη συμμετοχή εκπροσώπων της αυτοδιοίκησης, τοπικών κοινωνικών φορέων και επαγγελματικών «τάξεων», β) Τα Επαρχιακά Συμβούλια, ιδιαίτερα στο νησιωτικό χώρο, στα οποία εκφράζονται ζητήματα προγραμματισμού και συμμετοχής σε μικρότερες τοπικές ενότητες, γ) Οι λαϊκές συνελεύσεις, ως άμεση έκφραση των τοπικών προβλημάτων και «αναγκών» σε επίπεδο κοινότητας και μικρών οικισμών.

Επιπλέον με τον ν. 1235/1982 στη σύνθεση των Νομαρχιακών Συμβουλίων δεν συμμετέχουν πλέον υπηρεσιακοί παράγοντες, αλλά η πλειοψηφία των μελών τους είναι εκλεγμένοι εκπρόσωποι της Τ.Α.. Επίσης, απέκτησαν, εκτός από γνωμοδοτικές, και αποφασιστικές αρμοδιότητες, οι οποίες όμως σχετίζονταν με κρατικής υφής υποθέσεις. Γενικότερα, τα νομαρχιακά συμβούλια δεν μπορούν να θεωρηθούν ως όργανα της Τ.Α., παρά ως όργανα της Κρατικής αποκεντρωμένης Διοίκησης και πρόδρομοι της Ν.Α. που αναμενόταν να ιδρυθεί.

Οι νομάρχες έγιναν πάλι μετακλητοί υπάλληλοι, οι οποίοι διορίζονταν και παύονταν με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Επιπλέον, όσον αφορά τα Νομαρχιακά Ταμεία διευρύνθηκε η διοίκησή τους με τη συμμετοχή της Τ.Α. και μετατράπηκαν σε όργανα διαχείρισης των πιστώσεων του Νομαρχιακού προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Παράλληλα, συγκροτήθηκε, δίπλα στο μετακλητό νομάρχη, το αντιπροσωπευτικό νομαρχιακό συμβούλιο, στο οποίο μετέχουν εκπρόσωποι της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των κοινωνικών και παραγωγικών οργανώσεων του νομού. Με αυτόν τον τρόπο δόθηκε μια πνοή λαϊκής συμμετοχής στο γερασμένο και αναχρονιστικό σύστημα, έστω με την έμμεση λαϊκή συμμετοχή και άνοιξε ο δρόμος για τη δευτεροβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Με τον νόμο 1622/1986¹⁰ έγινε η πρώτη απόπειρα εισαγωγής της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης μετά την ισχύ του Συντάγματος 1975/1986. Χαρακτηριστικό του νόμου αυτού ήταν η διατήρηση της θέσης και του ρόλου του κρατικού νομάρχη παράλληλα προς τα Νομαρχιακά Συμβούλια ως αιρετά όργανα.

Συγκεκριμένα με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1987, με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και ύστερα από γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, προσδιορίζονται σε κάθε νομό γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και δημογραφικές συνθήκες. Επιπλέον οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι και κοινότητες), που περιλαμβάνονται στις περιοχές αυτές, συνενώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Δ.Κ.Κ. π.δ. 76/1985, ΦΕΚ 27) και αποτελούν δήμο, ανεξάρτητα από το συνολικό πληθυσμό τους, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) που συμπεριλαμβάνονται στις γεωγραφικές ενότητες της παραγράφου 1 παραμένουν δήμοι ή κοινότητες.

⁹ Κατά τη δεκαετία του 1880 ο Χαρίλαος Τρικούπης επιχείρησε να εξορθολογίσει το σύστημα, υιοθετώντας το νομό ως εκλογική περιφέρεια και καθιερώνοντας τα λεγόμενα "νομαρχιακά συμβούλια" σε μια προσπάθεια να διαρρήξει τις πελατειακές σχέσεις των τοπικών αρχόντων με την κεντρική διοίκηση. Στην πράξη, ωστόσο, το σχέδιό του δεν πέτυχε. Τα νομαρχιακά συμβούλια περιορίστηκαν σε ελεγκτικές δραστηριότητες και σύντομα καταργήθηκαν.

¹⁰ Ν. 1622/1986, (ΦΕΚ Α' 92/14.7.1986) υπογράφηκε στις 8 Ιουλίου 1986 επί υπουργίας εσωτερικών του Αγ. Κουτσόγιωργας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ο Δημ. Τσοβόλας και Πρόεδρος Δημοκρατίας ο Χ. Σαρτζετάκης.

Με το παραπάνω νόμο ανατέθηκαν με την μέθοδο της απαρίθμησης εκτεταμένες αρμοδιότητες στις Ν.Α., που αφορούν ορισμένους τομείς κρατικής δραστηριότητας. Παράλληλα μεταφέρθηκαν στον β' βαθμό Τ.Α. ορισμένες από τις αντίστοιχες αρμοδιότητες της κρατικής διοίκησης, με συνέπεια τη σημαντική αποδυνάμωση της τελευταίας στο χωρικό επίπεδο του νομού, ενώ ταυτόχρονα διατέθηκαν οι αναγκαίοι πόροι και τα μέσα για την άσκησή τους.

Το βασικό θεσμικό πλαίσιο που εισήγαγαν οι νόμοι 2218/94 και 2240/94 υπήρξε η αφετηρία - και εν συνεχεία με το ν. 2503/97 - για να διαβιβαστούν νέες αρμοδιότητες στην Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Σε εφαρμογή του ίδιου νόμου συγκροτήθηκε Επιτροπή για τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων προς την περιφέρεια και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Είναι γνωστό ότι η Επιτροπή αυτή ολοκλήρωσε την εργασία της και επίκειται η σχετική νομοθετική πρωτοβουλία από το Υπουργείο Εσωτερικών

Το 1994 θεσμοθετήθηκε εκ νέου και τελικά υλοποιήθηκε ο θεσμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και έτσι πραγματώνεται μια από τις βασικές συνταγματικές επιταγές, που παρέμενε ανεκπλήρωτη για δύο 10ετίες.

Για να επιτευχθεί όμως ο επιδιωκόμενος στόχος, η συγκρότηση ενός κράτους - επιτελείου, πρέπει το ίδιο το κράτος να αποκεντρωθεί προς την περιφέρεια και να μεταβιβάσουν αρμοδιότητες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, αναμφίβολα, αποτελεί τον αναπόσπαστο κρίκο μιας συνεπούς πορείας εκσυγχρονισμού και επαναπροσδιορισμού του ρόλου του κράτους.

Με τον νόμο 1878/1990 και στη συνέχεια με το νόμο 2218/1994 οι αρμοδιότητες της παλιάς νομαρχίας μεταβιβάζονταν στην αιρετή πλέον Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στα όργανα της: τον νομάρχη, το Νομαρχιακό Συμβούλιο και τις Νομαρχιακές Επιτροπές.

Το 1997 ψηφίστηκε ο νόμος 2539/1997, γνωστότερος ως Πρόγραμμα «Ιωάννης Καποδίστριας», που επανακαθόρισε τους πρωτο-βάθμιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης με πληθυσμιακά και χωροταξικά κριτήρια. Με το πρόγραμμα «Καποδίστρια» και τις μεταγενέστερες ελάσσονες τροποποιήσεις του συστάθηκαν 901 δήμοι και 130 κοινότητες, από τους 369 δήμους και τις 5.554 κοινότητες της απογραφής του 1991. Οι 748 από τους καποδιστριακούς δήμους προήλθαν από τη συνένωση δήμων και κοινοτήτων, δυο κοινότητες αναγνωρίστηκαν ως δήμοι και σε 151 δήμους δεν σημειώθηκε καμιά αλλαγή. Όσον αφορά τις κοινότητες, οι 108 παρέμειναν αμετάβλητες και 22 προέκυψαν από συνένωση άλλων κοινοτήτων.

Με το αναθεωρημένο Σύνταγμα του 2001 κατοχυρώθηκαν πλέον συνταγματικά δύο βαθμοί αυτοδιοίκησης αντί του ενός, χωρίς να αναφέρονται ρητά ούτε οι δήμοι και οι κοινότητες για τους ΟΤΑ του πρώτου βαθμού, αλλά ούτε και η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση για τους ΟΤΑ δεύτερου βαθμού. Η κατοχύρωση αυτή είναι περιοριστική, καθώς ο κοινός νομοθέτης δεν έχει πλέον την δυνατότητα να προσθέσει επιπλέον βαθμό, με αποτέλεσμα να αποκλείεται πλέον κάθε προοπτική μελλοντικής καθιέρωσης της τριτοβάθμιας αυτοδιοίκησης.

2 Περὶ Διοικητικού Προγραμματισμού και Αποκέντρωσης

2.1 Ιστορική Αναδρομή

Η διοικητική διαίρεση του ελληνικού κράτους ακολούθησε την αλλαγή συνόρων που έφερε ο απελευθερωτικός αγώνας των Ελλήνων και απεικονίζεται συνοπτικά και χρονολογικά ως εξής:

- Σαν πρώτος κυβερνήτης ο Ιωάννης Καποδίστριας χώρισε την τότε ελεύθερη Ελλάδα σε 13 τμήματα με επιμέρους επαρχίες.
- Η έννοια του νομού ως διοικητικής μονάδας εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1833 από την κυβέρνηση Μαυροκορδάτου. Δημιουργήθηκαν τότε 10 νομοί με ανώτερο διοικητικό όργανο τους νομάρχες. Οι νομοί διαιρούνταν σε επαρχίες και αυτές σε δήμους.
- Το σύστημα των νομών καταργήθηκε το 1836 και αντικαταστάθηκε από ένα σύστημα διαίρεσης της χώρας σε 30 διοικήσεις και 10 υποδιοικήσεις.
- Το 1845 επανήλθε από την κυβέρνηση Κωλέττη το σύστημα των νομών (10 νομοί, διαιρεμένοι σε 49 επαρχίες και σε δήμους).
- Το 1864 προσαρτήθηκαν στην Ελλάδα τα Επτάνησα και στις 8 Δεκεμβρίου 1864 διαιρέθηκαν αρχικά σε 4 και αργότερα σε 3 νομούς.
- Το 1899 αυξήθηκαν οι νομοί σε 26.
- Μεταξύ 1909 και 1912 οι νομοί ξαναέγιναν 16 .
- Το 1912 από την κυβέρνηση Ελευθέριου Βενιζέλου ψηφίστηκε νόμος με τον οποίον κάθε πόλη με πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους ορίστηκε ως δήμος, ενώ κάθε χωριό με “πληθυσμό πάνω από 300 κατοίκους και σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης” ορίστηκε ως κοινότητα.
- Το 1920-1928 η Ελλάδα είχε 35 νομούς.
- Το 1971 υπήρχαν 52 νομοί, οι οποίοι έγιναν 56, ενώ ορίστηκαν 7 περιφέρειες με διοικητές υφυπουργούς της Χούντας.
- Το 1997 το σχέδιο "Καποδίστριας" είχε ως βασική του φιλοσοφία τη μείωση του αριθμού των δήμων, με τη συνένωση μικρών δήμων και κοινοτήτων σε διευρυμένους δήμους, για την καλύτερη λειτουργία της αποκεντρωμένης διοίκησης. Μετά την εφαρμογή του, το 1997, ο διοικητικός χάρτης της χώρας περιλάμβανε 13 Περιφέρειες, 51 νομούς, 910 δήμους και 124 κοινότητες.
- Τέλος το 2010 το σχέδιο "Καλλικράτης", που είναι η πιο πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση, ελάττωσε ακόμη περισσότερο των αριθμό των δήμων, κατάργησε τις κοινότητες ως διοικητικές μονάδες, όρισε ως β' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης τις περιφέρειες σε αντικατάσταση των νομαρχιών και εισήγαγε το θεσμό των αποκεντρωμένων διοικήσεων. Ο αυτοδιοικητικός χάρτης μετά από τις αλλαγές αυτές περιλαμβάνει 7 αποκεντρωμένες διοικήσεις, 13 περιφέρειες και 325 δήμους. (πηγή: βικιπαιδεια)

2.2 Περιφερειακή Ανάπτυξη και ο ρόλος των υποδομών

Ένα από τα κυριότερα μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής για την επιδίωξη της περιφερειακής ανάπτυξης (και κατά συνέπεια και την οικονομική ανάπτυξη)¹¹ αποτελεί ο χωρικός –φυσικός σχεδιασμός .

Ο χωρικός σχεδιασμός που ασχολείται με τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διαχείριση του χώρου (σχεδιασμός χρήσεων γης , οργάνωση του χώρου, ιεράρχηση οικιστικού δικτύου, οργάνωση των οικισμών , περιβαλλοντικός σχεδιασμός , δίκτυα υποδομών, δίκτυα ενέργειας, δίκτυα άρδευσης, δίκτυα ύδρευσης, δίκτυα τηλεπικοινωνιών και δίκτυα μεταφορών (οδικό, αεροπορικό, λιμενικό και σιδηροδρομικό δίκτυο).

Ειδικά η κατασκευή και βελτίωση των διαπεριφερειακών μεταφορικών έργων αποτελεί ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και τη μείωση των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών (Rietveld 1994, Rephann and Isserman 1994, Vickerman et al 1999).Οι διαπεριφερειακές μεταφορικές υποδομές επηρεάζουν τον παράγοντα «απόσταση» άρα και το βαθμό/ένταση αλληλεξάρτησης - αλληλεπίδρασης των οικονομικών δραστηριοτήτων των περιφερειών.

Η κατασκευή μεταφορικών υποδομών συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη διότι μέσα από την διευκόλυνση της προσβασιμότητας γίνεται ευκολότερη η διακίνηση των προϊόντων

¹¹ Η συσχέτιση των υποδομών και της περιφερειακής ανάπτυξης κατέχει σημαντικό ρόλο στις θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης (Σκάγιαννης 1994, Λαμπρινίδης 2001)

και του ανθρώπινου εργατικού δυναμικού με μειωμένο κόστος μεταφοράς. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται την αύξηση του ανταγωνισμού της περιοχής και την αύξηση της παραγωγικότητας λόγω της ευκολότερης πρόσβασης σε αγορές και σε υπηρεσίες με αποτέλεσμα και την αύξηση της απασχόλησης.

2.3 Περιφερειακής Πολιτική

2.3.1 Γενικά¹²

Η εμφάνιση και θεμελίωση της Περιφερειακής Πολιτικής στην Ελλάδα ακολουθεί την πορεία των ευρωπαϊκών χωρών. Ο περιφερειακός προγραμματισμός αρχίζει σταδιακά μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, σχεδόν παράλληλα με την προσπάθεια αναπτυξιακού προγραμματισμού σε εθνικό επίπεδο και συμπληρώνεται με διάφορα νομοθετήματα για την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς επίσης και με τη σταδιακή βελτίωση του πλαισίου προγραμματισμού και διοικητικής αποκέντρωσης της χώρας. Παρόλο αυτά για αρκετό καιρό δεν μπορούμε να μιλάμε για μία συστηματική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, αλλά βασικά για μία πρακτική χρηματοδότησης μεμονωμένων έργων εκτός συγκεκριμένου προγραμματικού πλαισίου. Με την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και πιο συγκεκριμένα με την έναρξη της εφαρμογής των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) το 1986, για πρώτη φορά τίθεται σε εφαρμογή η διαδικασία εκπόνησης και υλοποίησης πολυταμειακών περιφερειακών (και τομεακών, με σαφή χωρική διάσταση) επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου έχουμε μια προσπάθεια ανασυγκρότησης της χώρας (από το 1948 είχαν αρχίσει ήδη να εφαρμόζονται δράσεις για την ενίσχυση της βιομηχανικής ανάπτυξης στις περιφέρειες και για την προστασία της επαρχιακής βιομηχανίας) και έπειτα κατά τη δεκαετία του 1950, αρχίζει η πορεία της θεμελίωσης της Περιφερειακής Πολιτικής στη χώρα μας όπου γίνονται οι πρώτες προσπάθειες προγραμματισμού της εθνικής οικονομικής ανάπτυξης. Αξιοσημείωτο στο «Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάπτυξης της Ελλάδος 1960-1964» τέθηκε η ανάγκη άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής έτσι ώστε να μπορέσει να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων.

Μετάπειτα κατά τη δεκαετία 1964-74, έχουμε την εμφάνιση και καθιέρωση των χρηματοδοτικών κινήτρων, το διαχωρισμό των περιφερειών ανάλογα με το αναπτυξιακό τους επίπεδο, την εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων για υπανάπτυκτες περιοχές, την ίδρυση Βιομηχανικών Περιοχών, την υποτυπώδη ενίσχυση πολιτικού συστήματος αστικών κέντρων, την ενεργοποίηση των Υπηρεσιών Περιφερειακής Ανάπτυξης κ.ά. και

Την περίοδο 1975-1979 δίνονται κίνητρα για την ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών, ενισχύεται περαιτέρω Περιφερειακή Πολιτική με την υιοθέτηση ειδικών νομοθετημάτων και την εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων, καθιερώνεται η ενίσχυση των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο που ανήκουν, χρησιμοποιούνται ευρύτερα τα πιστωτικά κίνητρα και ενισχύονται τα ειδικά προγράμματα περιοχών (π.χ. για το νομό Έβρου), καθώς και τα προγράμματα έργων υποδομής (π.χ. Βιομηχανικές Περιοχές, υποδομές μεταφορών κ.λπ.).

Η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.)¹³ συνοδεύεται από μία προσπάθεια σταδιακής σύνδεσης της ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής με την

¹² Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος και Μανώλης Χριστοφάκης, «Ελληνική Περιφερειακή Πολιτική: διαχρονική εξέλιξη, ισχύον πλαίσιο και προοπτικές» Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου

¹³ Η υποβολή της αίτησης για σύνδεση με τη νεοπαγή Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), τον Ιούνιο του 1959 στην υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης Ελλάδας – ΕΟΚ, τον Ιούνιο του 1961. Η συμφωνία αυτή αποτέλεσε ουσιαστικά το πρώτο βήμα για την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Περιφερειακή Πολιτική της Ε.Ο.Κ. Με την ψήφιση του Νόμου 1116/81, έχουμε την εντατικοποίηση των παρεμβάσεων με την καθιέρωση των επιδοτήσεων κεφαλαίου με περιφερειακή κλιμάκωση, την εκπόνηση του πρώτου ειδικού «Προγράμματος Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985», την είσπραξη των πρώτων ενισχύσεων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και των πρώτων δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Στην συνέχεια η ψήφιση του Νόμου 1262/82, ενισχύει τις αποκεντρωτικές διαδικασίες και η κατάρτιση του «Πενταετούς Προγράμματος 1983-1987», στο οποίο καθιερώνεται η διαδικασία του «Δημοκρατικού Προγραμματισμού» μέσω της ενεργούς συμμετοχής των τοπικών φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και προγραμματισμού. Μετέπειτα με την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), 1986-1992, τα οποία δρομολογούν μια μεγάλη στροφή στο πλαίσιο και στις μεθόδους άσκησης της Περιφερειακής Πολιτικής, έχουμε τη σύνταξη ολοκληρωμένων πολυετών και πολυταμειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, με προκαθορισμένους πόρους για κάθε έτος εφαρμογής, τα οποία στηρίζονται σε μια αναλυτική αποτύπωση της κατάστασης κάθε περιφέρειας και σε μια διατυπωμένη ιεράρχηση στόχων, στην ομαδοποίηση των έργων σε συγκεκριμένα μέτρα ανά στόχο, στη δημιουργία θεσμών παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των προγραμμάτων και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων τους. Τα ΜΟΠ αποτέλεσαν το «πρόπλασμα» των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ), τριών μέχρι το 2006, (1989-1993, 1994-1999 και 2000-2006). Η ελληνική Περιφερειακή Πολιτική εντάσσεται πλέον λειτουργικά στις διαδικασίες της Περιφερειακής Πολιτικής της Κοινότητας. Από την έναρξη του πρώτου ΚΠΣ το 1989 μέχρι και την ολοκλήρωση του τρίτου το 2006, η Ελλάδα απολαμβάνει το μέγιστο των ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), καθώς εντάσσεται όλη στις περιφέρειες της ΕΕ με το μέγιστο βαθμό προβληματικότητας, δηλαδή στις περιφέρειες του Στόχου 1 της Διαρθρωτικής Πολιτικής της Ένωσης (αφού όλες οι περιφέρειες παρουσίασαν και για τις τρεις προγραμματικές περιόδους, κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΕΕ, που είναι το κριτήριο ένταξης στο Στόχο 1).

Επιπλέον την περίοδο αυτή ο Νόμος 1622/86 για τη συγκρότηση των Περιφερειών της χώρας, οι Νόμοι 2218/1994 και 2240/1994 για τη θεσμοθέτηση και λειτουργία του Δεύτερου Βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης και γενικότερα για την ενίσχυση της αποκέντρωσης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και ο Νόμος 2539/97 για την ανασυγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσω του οποίου προέκυψαν οι 1.033 νέοι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ, διαμορφώνουν το θεσμικό πλαίσιο της Περιφερειακής Πολιτικής. Τέλος, οι διάφοροι Αναπτυξιακοί Νόμοι που προωθήθηκαν τα τελευταία χρόνια (1892/90, 2234/94, 2601/98 και 3299/04) για την παροχή επενδυτικών κινήτρων με χωρική διαφοροποίηση, συμπληρώνουν το πλαίσιο αυτό.

Το έτος 2007 αποτελεί σημείο σταθμό για την ελληνική Περιφερειακή Πολιτική και τον Προγραμματισμό. Η πολυάριθμη διεύρυνση της ΕΕ, στις αρχές της νέας χιλιετίας, από 15 σε 25 μέλη αφενός και αφετέρου η βελτίωση του επιπέδου ανάπτυξης ορισμένων περιφερειών της χώρας λόγω των επιδράσεων της πολυετούς προσπάθειας μείωσης του χάσματος με τις λοιπές περιφέρειες της Ένωσης, έχουν ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό, για πρώτη φορά στην ιστορία των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων μέσω των ΚΠΣ, ελληνικών περιφερειών από τα προγράμματα της μέγιστης Κοινοτικής συνδρομής του Στόχου 1 της νέας προγραμματικής περιόδου (2007-13). Στη νέα αυτή προγραμματική περίοδο δρομολογούνται επίσης σημαντικές αλλαγές στις διαδικασίες του προγραμματισμού και της άσκησης της Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ και κατ' επέκταση των χωρών – μελών της. Η προσπάθεια γενναίας μεταρρύθμισης της Κοινοτικής Διαρθρωτικής Πολιτικής αντικατοπτρίζεται πρωταρχικά στους νέους στόχους προτεραιότητας για τις ενισχυόμενες δράσεις και στην αντικατάσταση του καθιερωμένου πλέον όρου των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ) από το νέο όρο Εθνικά Πλάγια Στρατηγικής Αναφοράς (ΕΠΣΑ), παράλληλα με τη διαδοχή του

σχετικά νεώτερου όρου των Σχεδίων Ανάπτυξης (ΣΑ) από τα (ΕΣΣΑ) Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια Ανάπτυξης.

2.3.2 Φορείς άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής στα πλαίσια της Ε.Ε

Υπάρχουν τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία σήμερα που επιτρέπουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση να χορηγήσει τις χρηματοδοτικές ενισχύσεις για τα πολυετή προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης.

Πρόκειται για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το οποίο χρηματοδοτεί υποδομές, παραγωγικές επενδύσεις για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, έργα τοπικής ανάπτυξης και ενισχύσεις στις ΜΜΕ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) το οποίο προωθεί την προσαρμογή του ενεργού πληθυσμού στις μεταβολές της αγοράς εργασίας καθώς και την επαγγελματική ένταξη των ανέργων και των μειονεκτικών ομάδων ιδίως χρηματοδοτώντας δράσεις κατάρτισης και συστήματα ενισχύσεων για προσλήψεις.

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ- Τμήμα Προσανατολισμού ή FEOGA- (Fonds Europeen pour l' Orientation et la Garantie l' Agricole) που χρηματοδοτεί δράσεις αγροτικής ανάπτυξης και ενίσχυσης στους αγρότες, ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη καθώς επίσης και στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) στην υπόλοιπη Ένωση.

Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) το οποίο χρηματοδοτεί τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση του τομέα της αλιείας.

Ένα ακόμη σημαντικό χρηματοδοτικό όργανο της Ε.Ε. είναι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕΠ). Πρόκειται για όργανο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που χορηγεί μακροπρόθεσμα δάνεια και εγγυήσεις για επενδύσεις κεφαλαίου που προάγουν την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και ολοκλήρωση της ΕΕ.

Επιπρόσθετα το Ταμείο Συνοχής, αποτελεί ένα ειδικό ταμείο αλληλεγγύης, έχει ως στόχο τη χρηματοδότηση έργων για το περιβάλλον και τη βελτίωση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών στα κράτη μέλη της Ένωσης των οποίων το ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου.¹⁴

Για την περίοδο 2000-2006 η Ένωση ενόψει των τεράστιων αναγκών των υποψηφίων χωρών προτίμησε να προετοιμάσει την ένταξη αυτών των χωρών, θεσπίζοντας «Εταιρικές σχέσεις εν όψει της προσχώρησης», στρατηγικά δηλ. έγγραφα προγραμματισμού των ενισχύσεων που χρηματοδοτούν δύο νέα Ταμεία:

- Το μέσο προενταξιακών διαρθρωτικών πολιτικών (ISPA) το οποίο παρεμβαίνει στις υποψήφιες χώρες σύμφωνα με το πρότυπο του Ταμείου Συνοχής για να χρηματοδοτήσει έργα μεταφορών ή περιβάλλοντος.
- Το ειδικό πρόγραμμα ένταξης για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη (SAPARD) το που στηρίζει την προετοιμασία των υποψηφίων χωρών για την Κοινή Γεωργική Πολιτική.

Η ανάγκη για μια ενιαία και ομοιόμορφη διαίρεση των εδαφικών μονάδων των κρατών – μελών της Ένωσης προκειμένου να καταγραφούν περιφερειακά στατιστικά στοιχεία οδήγησε τη Στατιστική Υπηρεσία της Ε.Ε. (Eurostat) στη δημιουργία των NUTS (Nomenclature or Territorial Units for Statistics ή Ονοματολογία Εδαφικών Στατιστικών Ενοτήτων). Η NUTS στόχο έχει την κατάταξη όλων των περιφερειών συγκρίσιμου μεγέθους έτσι ώστε να διευκολύνεται η παρακολούθηση και η αξιολόγηση της Κοινής Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης¹⁵

¹⁴ Οι χώρες για τις οποίες δημιουργήθηκε το Ταμείο Συνοχής ήταν η Ισπανία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.

¹⁵ Βλ. Α. Παπαδασκαλόπουλου, (1995), Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης, εκδ. Παπαζήση.

Ειδικότερα, η NUTS ευνοεί τις θεσμικές διαιρέσεις και βασίζεται σε αυτές που ισχύουν στα κράτη - μέλη έτσι ώστε να μπορεί να εξασφαλιστεί σε μεγάλο βαθμό η διαθεσιμότητα των δεδομένων και η εφαρμογή των περιφερειακών πολιτικών. Οι υποδιαιρέσεις NUTS δεν περιλαμβάνουν εδαφικές μονάδες όπως π.χ. περιοχές κατοικίας εργατικού δυναμικού, λιμένες αεροδρόμια και αποτελεί επίσης ιεραρχική ταξινόμηση σε πέντε επίπεδα, τρία περιφερειακά και δύο τοπικά. Συγκεκριμένα κάθε κράτος – μέλος διαχωρίζεται σε έναν ακέραιο αριθμό περιφερειών NUTS 1καθεμία από τις οποίες σε έναν ακέραιο αριθμό NUTS 2 κ.ο.κ.

Οι κύριες εφαρμογές των εδαφικών ενότητων NUTS είναι:

- η συλλογή, ανάπτυξη και εναρμόνιση των κοινοτικών περιφερειακών στατιστικών,
- η διενέργεια κοινωνικοοικονομικών αναλύσεων σε περιφερειακό επίπεδο, ο συσχετισμός αυτών και η συγκριτική τους αξιολόγηση και
- η πλαισίωση της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής με τον προσδιορισμό των περιοχών επιλεξιμότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων.¹⁶

Ο Στόχος 1 αφορά στην προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών. Κριτήριο ένταξης στο στόχο είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να μην υπερβαίνει το 75% του κοινοτικού μέσου όρου με βάση τα στοιχεία των τριών τελευταίων ετών. Χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, και το ΕΓΤΠΕ/π. και λαμβάνει το 69,7% των πιστώσεων (135,9 δις. Ευρώ).

Ο Στόχος 2 αφορά στη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες. Η χρηματοδότηση προέρχεται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ και καλύπτει το 11,5% των πιστώσεων, (22,5 δις. ευρώ).

Ο Στόχος 3 ενισχύει τη στήριξη της προσαρμογής και του εκσυγχρονισμού των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης. Συνενώνει τους Στόχους 3 και 4 των προηγούμενων περιόδων και μπορεί να παρεμβαίνει σε όλη την επικράτεια της Ένωσης εκτός των περιοχών του Στόχου 1. χρηματοδοτείται από το ΕΚΤ, καλύπτοντας το 12,3% των πιστώσεων, (24,05 δις. ευρώ).¹⁷

Με στόχο τη διασφάλιση μίας διαρκούς και ισόρροπης ανάπτυξης του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με σεβασμό στην ποικιλομορφία του σχεδιάστηκε ένα Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου – ΣΑΚΧ (European Spatial Development Perspective – ESDP)¹⁸. Αποσκοπούσε στη διασφάλιση μιας βιώσιμης ανάπτυξης του εδάφους της Ένωσης σε συμφωνία με τους θεμελιώδεις στόχους της κοινοτικής πολιτικής, όπως: την οικονομική και κοινωνική συνοχή, την οικονομική ανταγωνιστικότητα βασιζόμενη στις γνώσεις και συνάδουσα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, τη διατήρηση της ποικιλότητας των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Πρόκειται για ένα έγγραφο διακυβερνητικής υφής, ενδεικτικής και όχι δεσμευτικής αξίας. Σε συμφωνία με την αρχή της επικουρικότητας, η εφαρμογή του λαμβάνει χώρα στο πλέον κατάλληλο επίπεδο παρέμβασης και σύμφωνα με την επιθυμία των διαφόρων παραγόντων της χωροταξικής ανάπτυξης.

Το ΣΑΚΧ είναι το αποτέλεσμα μιας εντατικής διαδικασίας συζητήσεων. Οι πρώτες προτάσεις που αφορούσαν τη χωροταξική ανάπτυξη χρονολογούνται από τις δεκαετίες του 1960-70, και ιδίως από το "Ευρωπαϊκό σχέδιο χωροταξίας" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα έγγραφα "Ευρώπη 2000" [COM(94)544, δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα]

16 Βλ. Α. Παπαδασκαλόπουλου και Μ. Χριστοφάκη (2002): Περιφερειακός Προγραμματισμός, εκδ. Παπαζήση, σελ. 75-78.

17 Βλ. Α. Παπαδασκαλόπουλου και Μ. Χριστοφάκη (2002), Περιφερειακός Προγραμματισμός, εκδ. Παπαζήση, και στοιχεία διαδικτύου από την ηλεκτρ. διεύθυνση: www.europa.eu.int/pol/reg/index. Θεματική Ενότητα :Περιφερειακή Πολιτική

18 <http://europa.eu>

και "Ευρώπη 2000+" [COM(94)354, δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα] της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έδωσαν την αποφασιστική ώθηση για την εγκαθίδρυση μιας συνεννοημένης πολιτικής. Το Συμβούλιο της Λιέγης του 1993 απετέλεσε την αφετηρία της επεξεργασίας του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου καθεαυτού. Από τότε, οι διαδοχικές προεδρίες, επικουρούμενες από την επιτροπή χωροταξικής ανάπτυξης, που συγκροτείται από αντιπροσώπους της Επιτροπής και από υπαλλήλους των εθνικών διοικήσεων, έχουν επεξεργασθεί διάφορα σχέδια μέχρι την τελική έγκριση του ΣΑΚΧ στο Ρότερνταμ το Μάιο του 1999, στη διάρκεια του άτυπου συμβουλίου των υπουργών χωροταξίας. Το ΣΑΚΧ περιλαμβάνει δύο μέρη: Ι) τη συμβολή στην πολιτική χωροταξικής ανάπτυξης ως νέας διαστάσεως της ευρωπαϊκής πολιτικής και ΙΙ) τις διαγραφόμενες τάσεις, προοπτικές και προκλήσεις στο Χώρο της Ένωσης.

Το ΣΑΚΧ επισημαίνει τέσσερα σημαντικά πεδία τα οποία αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και ασκούν σημαντικές πιέσεις στη χωροταξική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- **Η εξέλιξη των αστικών περιοχών:**

Σχεδόν το 80 % του ευρωπαϊκού πληθυσμού είναι σήμερα αστικός πληθυσμός. Τα αστικά κέντρα αναδιαρθρώνονται ή αναδύονται, δημιουργούνται δίκτυα πόλεων τα οποία ενίοτε συνεργάζονται και πέραν των συνόρων. Επίσης, έχει καταστεί αναγκαία μία νέα σχέση πόλης/υπαίθρου ώστε να υπάρχει ανταπόκριση στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι τοπικές κοινωνίες.

- **Η εξέλιξη των αγροτικών ζωνών:**

Οι αγροτικές ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα περιθωριοποίησης οφειλόμενα ιδίως στην ενδεχόμενη συσσώρευση δεσμευτικών συνθηκών, όπως η απόσταση από τις μεγάλες μητροπόλεις, οι κακές κλιματολογικές συνθήκες, η μικρή πληθυσμιακή συγκέντρωση και οι αδυναμίες εξοπλισμού και υποδομών, ή η έλλειψη οικονομικής διαφοροποίησης εξαιτίας της υπερβολικής σημασίας που προσλαμβάνει η γεωργία. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα αλλά και ο πλούτος συγκρούονται μεταξύ τους και αποδεικνύουν την αναγκαιότητα για προστασία των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων καθώς και τις δυνατότητες για διαφορετική αξιοποίηση των οικονομικών δυνατοτήτων (περιβαλλοντικός και πολιτιστικός τουρισμός, διαφοροποιήσεις των δραστηριοτήτων των αγροτών).

- **Οι μεταφορές:**

Στο πλαίσιο υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, η συνεχής αύξηση των οδικών και αεροπορικών μεταφορών συνεπάγεται κυκλοφοριακές συμφορήσεις και περιβαλλοντικές πιέσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας από τους κυριότερους υπεύθυνους εκπομπών διοξειδίου του άνθρακος στον κόσμο. Επιπλέον, η ανισομερής κατανομή των υποδομών στο ευρωπαϊκό έδαφος μπορεί να συνεπιφέρει σημαντικές ανισορροπίες από την άποψη των οικονομικών επενδύσεων και να θέσει υπό αμφισβήτηση τις αρχές της χωροταξικής συνοχής.

- **Η φυσική και η πολιτιστική κληρονομιά:**

Η ποικιλομορφία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί μια μεγάλη πηγή πλούτου για την Ευρώπη. Όμως, ορισμένες διαδικασίες κοινωνικού και οικονομικού εκσυγχρονισμού απειλούν μια τέτοια κληρονομιά. Η πανίδα, η χλωρίδα, τα νερά, τα εδάφη, τα παραδοσιακά τοπία αντιμετωπίζουν τους αποσταθεροποιητικούς παράγοντες που προέκυψαν από την υπερεκμετάλλευση του περιβάλλοντος από τον άνθρωπο. Στο πλαίσιο μιας αειφόρου ανάπτυξης, η πολιτική χωροταξίας στην Ευρώπη αποσκοπεί στην επιβράδυνση των πρακτικών αυτών και στην προώθηση μιας λογικής χρήσης των πόρων.

2.3.3 Φορείς Άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής και Θεσμοθετημένα Όργανα στην Ελλάδα (πριν το Καλλικράτη)

Στην Ελλάδα, πριν την εφαρμογή του Νόμου 3852/2010 (ΦΕΚ87Α΄/7-6-2010 “Πρόγραμμα Καλλικράτης”), το γενικό σχήμα διοίκησης χαρακτηρίζεται από τη λειτουργία της Κεντρικής Διοίκησης. Οι αρμοδιότητές της ασκούνται είτε κεντρικά είτε αποκεντρωμένα μέσω της περιφερειακής διοίκησης, που αποτελεί αποκεντρωμένη οργανωτική, διοικητική και λειτουργική μονάδα του κεντρικού κράτους. Εκπρόσωπος του κράτους στην Περιφέρεια είναι ο Γενικός της Γραμματέας που είναι ο άμεσα υπεύθυνος για την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής. Είναι προϊστάμενος όλων των πολιτικών, αστυνομικών και λιμενικών υπηρεσιών σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς επίσης, προΐσταται και του Περιφερειακού Συμβουλίου.¹⁹

Το Περιφερειακό Συμβούλιο αποτελείται από:

- Το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ως πρόεδρο
- Τους προέδρους των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων της Περιφέρειας
- Έναν εκπρόσωπο από κάθε Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων της Περιφέρειας.
- Έναν εκπρόσωπο της περιφερειακής οργάνωσης καθενός από τους ακόλουθους φορείς.
 - Των Επιμελητηρίων των Παραγωγικών Τάξεων
 - Του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος
 - Του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος
 - Του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος
 - Του Ναυτικού Επιμελητηρίου Ελλάδος
 - Της ΑΔΕΔΥ
 - Της ΠΑΣΕΓΕΣ και της ΓΣΕΕ.

Οι αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ασκούνται μέσω της λειτουργίας δύο βαθμίδων. Στην πρώτη κύρια βαθμίδα υπάγονται οι Δήμοι και οι Κοινότητες όπου ασκούνται οι βασικές αρμοδιότητες της αυτοδιοίκησης που καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα τω τοπικών υποθέσεων και έργων. Στην δεύτερη βαθμίδα ανήκουν οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις οι οποίες διαχειρίζονται τις τοπικές υποθέσεις σε επίπεδο νομού. Τα όργανα και των δύο βαθμίδων αυτοδιοίκησης είναι αιρετά εκλεγμένα.²⁰ Στην άσκηση της περιφερειακής πολιτικής καθώς και στη ρύθμιση των ζητημάτων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συμμετέχει μία σειρά φορέων της Κεντρικής Διοίκησης μέσω των υπηρεσιών του κράτους σε κεντρικό επίπεδο, όπως κεντρικές υπηρεσίες Υπουργείων, Δημόσιων Οργανισμών κλπ, οι δύο βαθμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η περιφερειακή διοίκηση και οι αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες με τα αποκεντρωμένα τμήματά τους. Επίσης, λαμβάνουν μέρος διάφορα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, ο δημόσιος τομέας, τα Επιμελητήρια, τα Εργατικά Κέντρα και οι Εργοδοτικές Ενώσεις, καθώς και οι τοπικές επιχειρήσεις. Τέλος, συμμετέχει η τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα ερευνητικά ινστιτούτα, τα γραφεία συμβούλων, οι αναπτυξιακές εταιρείες

¹⁹ Βλ. Α. Παπαδασκαλόπουλου, και Μ. Χριστοφάκη (2001): Περιφερειακός Προγραμματισμός, εκδ. Παπαζήση, σελ. 166-167.

²⁰ Βλ. Κωνστ. Γε. Αθανασόπουλου (2000) Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τόμος Α΄, Έκδοση Δ΄, σελ. 29 και Α. Παπαδασκαλόπουλου και Μ. Χριστοφάκη (2001): Περιφερειακός Προγραμματισμός, εκδ. Παπαζήση, σελ. 166-167.

κλπ, που λειτουργούν σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο ή συμμετέχουν σε τοπικά, νομαρχιακά και περιφερειακά προγράμματα.²¹

Ο Δημοκρατικός Προγραμματισμός καθιερώνεται από την ισχύουσα νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία, τα αναπτυξιακά προγράμματα σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας, καταρτίζονται με τη συμμετοχή των παραγωγικών και κοινωνικών τάξεων, σε όλα τα επίπεδα διάρθρωσης της Δημόσιας Διοίκησης²². Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τα όργανα προγραμματισμού:

Πίνακας 1: Απεικόνιση Οργάνων Προγραμματισμού²³

	Όργανα Προγραμματισμού	
Χωρικό Επίπεδο	Κεντρικοί Φορείς με συντονιστή το ΥΠΕΘΟ	Προγράμματα
Εθνικός Χώρος		
	Περιφέρεια	Εθνικά Αναπτυξιακά
Περιφερειακά Συμβούλια		Περιφερειακά Αναπτυξιακά
	Νομός	
Νομαρχιακά Συμβούλια		Νομαρχιακά Αναπτυξιακά
	Επαρχία	
Επαρχιακά Συμβούλια		Τοπικά Αναπτυξιακά
	Περιοχή Νομού	
Διοικητικό Συμβούλιο Συμβουλίων Περιοχής		Τοπικά Αναπτυξιακά
	Δήμος	
Δημοτικά Συμβούλια		Τοπικά Αναπτυξιακά
	Κοινότητα	
Κοινοτικά Συμβούλια		Τοπικά Αναπτυξιακά

21 Βλ. Α. Παπαδασκαλόπουλου και Μ. Χριστοφάκη (2001): Περιφερειακός Προγραμματισμός, εκδ. Παπαζήση, σελ. 169-170.

22 Βλ. Ν. Κόνσολα (1997), Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, εκδ. Παπαζήση, σελ 290

²³ (πηγή: Κόνσολας(1997), Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, εκδ. Παπαζήση, σελ. 290)

2.3.4 Φορείς Άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής και Θεσμοθετημένα Όργανα –Νόμος 3852/2010 (ΦΕΚ87Α΄/7-6-2010 “Πρόγραμμα Καλλικράτης”)²⁴

Όπως είναι γνωστό με το Νόμο 3852/2010 (Φ.Ε.Κ. Α΄ 87) “Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης” θεσμοθετήθηκε νέα διοικητική διάρθρωση στη Χώρα.

Συγκεκριμένα:

- Στη θέση των σημερινών 13 κρατικών Διοικητικών Περιφερειών συγκροτούνται 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις,
- Οι οργανισμοί της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης, από τις σημερινές πενήντα τέσσερις (54) νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, τις τρεις (3) διευρυμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τα δέκα εννέα (19) επαρχεία, δηλαδή ένα σύνολο εβδομήντα έξι (76) διοικητικών ενοτήτων, εξελίσσονται σε αιρετές περιφέρειες σε αριθμό αντίστοιχο των σημερινών δεκατριών (13) κρατικών περιφερειών,
- Οι οργανισμοί της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, από τους σημερινούς χίλιους τριάντα τέσσερις (1034) δήμους και κοινότητες εξελίσσονται σε τριακόσιους είκοσι πέντε (325) διευρυμένους δήμους,

Η προαναφερόμενη διοικητική μεταρρύθμιση είναι η μεγαλύτερη που έχει επιχειρηθεί ποτέ στην Ελλάδα και ακολουθείται από τη μεταφορά αρμοδιοτήτων, προσωπικού και πόρων από την κεντρική διοίκηση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση.

Η παρούσα εγκύκλιος αποτελείται από **δύο μέρη**.

Το Α΄ μέρος αναφέρεται στις Περιφέρειες και Δήμους της Χώρας και στις αρμοδιότητες των διοικητικών τους οργάνων. Αναλυτικότερα έχουμε τα παρακάτω²⁵:

I. Περιφέρειες της Χώρας

1. Επιτροπές Περιφερειακού Συμβουλίου

Υπάρχει η δυνατότητα σύστασης μέχρι δύο (2) περιφερειακών επιτροπών, στις οποίες το περιφερειακό συμβούλιο μεταβιβάζει αρμοδιότητες του για συγκεκριμένους τομείς περιφερειακής πολιτικής που ορίζονται από αυτό ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της οικείας περιφέρειας. Οι ανωτέρω επιτροπές συστήνονται επιπλέον της οικονομικής επιτροπής..

2. Εκτελεστική Επιτροπή

Συγκρότηση εκτελεστικής επιτροπής, η οποία αποτελείται από τον περιφερειάρχη ως πρόεδρο και τους αντιπεριφερειάρχες, με εισηγητικές και συντονιστικές αρμοδιότητες. Στις συνεδριάσεις καλείται υποχρεωτικά και συμμετέχει, χωρίς δικαίωμα ψήφου ο εκτελεστικός γραμματέας της περιφέρειας καθώς και οι προϊστάμενοι της διοικητικής δομής της περιφέρειας όποτε κρίνεται αναγκαίο.

3. Οικονομική Επιτροπή

Συγκρότηση Οικονομικής Επιτροπής, με αρμοδιότητα την παρακολούθηση και τον έλεγχο της οικονομικής λειτουργίας της περιφέρειας.

4. Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης

²⁴ Βλ. Εγκύκλιο 59/74896/30-12-2010 ΥΠ.ΕΣ.Α.Υ.Δ. ΑΔΑ: ΑΔΑ: 4ΠΚΚ-Χ5

²⁵ Βλ. Εγκύκλιο 59/74896/30-12-2010 ΥΠ.ΕΣ.Α.Υ.Δ. ΑΔΑ: ΑΔΑ: 4ΠΚΚ-Χ5

Συγκρότηση περιφερειακής επιτροπής διαβούλευσης, με απόφαση του περιφερειάρχη, η οποία εκδίδεται εντός δύο (2) μηνών από την εγκατάσταση των περιφερειακών αρχών, ως γνωμοδοτικού οργάνου. Σ' αυτήν συμμετέχουν υποχρεωτικά οι δήμαρχοι της περιφέρειας 18, καθώς και εκπρόσωποι από:

- Οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων
- Επιμελητήρια και επιστημονικές οργανώσεις συλλόγων και φορέων
- Συνεταιριστικές οργανώσεις
- Την αποκεντρωμένη διοίκηση στην οποία υπάγεται η περιφέρεια
- Τις κρατικές υπηρεσίες που έχουν την έδρα τους στην περιφέρεια
- Τις οργανώσεις και φορείς της κοινωνίας των πολιτών στην περιφέρεια
- Πολίτες

Ο συνολικός αριθμός των μελών της περιφερειακής επιτροπής διαβούλευσης, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου, ο οποίος είναι ο περιφερειάρχης ή ο αντιπεριφερειάρχης που ορίζεται από αυτόν με απόφαση του, είναι τριάντα πέντε (35) έως εξήντα (60) μέλη.

Η περιφερειακή επιτροπή διαβούλευσης:

- εισηγείται στο περιφερειακό συμβούλιο σχετικά με τις βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της περιφέρειας
- γνωμοδοτεί ως προς θέματα γενικότερου περιφερειακού ενδιαφέροντος που παραπέμπονται σε αυτή από το περιφερειακό συμβούλιο ή τον περιφερειάρχη
- εξετάζει τα προβλήματα και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιφέρειας και διατυπώνει γνώμη για την επίλυση των προβλημάτων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων αυτών.

Η επιτροπή δεν μπορεί να συνεδριάσει για άλλα θέματα πέραν των προαναφερομένων.

5. Περιφερειακός Συμπαραστάτης του Πολίτη και της Επιχείρησης

Θεσμοθέτηση του περιφερειακού συμπαραστάτη του πολίτη και της επιχείρησης. Τη θέση καταλαμβάνει, κατόπιν προκηρύξεως που μπορεί να δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα της περιφέρειας, πρόσωπο εγνωσμένου κύρους και εμπειρίας. Δεν μπορεί να επιλεγεί ως περιφερειακός συμπαραστάτης του πολίτη και της επιχείρησης αιρετός δήμου ή περιφέρειας ή βουλευτής. Η θητεία του ακολουθεί τη θητεία των περιφερειακών αρχών.

6. Απολογισμός Πεπραγμένων του Περιφερειάρχη και της Εκτελεστικής Επιτροπής

Κατ' αντιστοιχία του θεσμού που υφίσταται για τους δήμους της χώρας (άρθρο 217 του Κ.Δ.Κ.) εισάγεται και για τις περιφέρειες ο "Απολογισμός Πεπραγμένων του Περιφερειάρχη και της Εκτελεστικής Επιτροπής". Πρόκειται για θεσμό που ενισχύει τη διαφάνεια και τον έλεγχο της δράσης των αιρετών καθώς και την συμμετοχή των πολιτών σε θέματα τοπικού ενδιαφέροντος που τους αφορούν.

7. Μητροπολιτική Περιφέρεια

Με το άρθρο 210 του "Καλλικράτη" θεσμοθετείται η μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και η μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, στις οποίες ανατίθενται, πέραν των αρμοδιοτήτων που απονέμονται σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, επιπλέον αρμοδιότητες που κατανέμονται στους τέσσερις (4) ακόλουθους τομείς:

- Περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής
- Χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων
- Μεταφορών και συγκοινωνιών
- Πολιτικής προστασίας και ασφάλειας

Οι αρμοδιότητες που περιλαμβάνονται στους ανωτέρω τομείς ασκούνται από την **1η -7-2011** όπως ρητά ορίζεται στην παράγραφο ΙΙΙ του άρθρου 186 του νόμου 3852/2010.

II. Δήμοι της Χώρας

1. Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων κατά τόπο

Δυνατότητα μεταβίβασης άσκησης αρμοδιοτήτων από το δήμαρχο στους αντιδήμαρχους κατά τόπο, επιπλέον της καθ' ύλην μεταβίβασης. Η κατά τόπο μεταβίβαση αρμοδιοτήτων νοείται για τους δήμους που έχουν συσταθεί με το άρθρο 1 του Νόμου 3852/2010 και μπορούν να ασκηθούν στα όρια μιας ή περισσότερων δημοτικών ενοτήτων.

2. Εκτελεστική Επιτροπή

Σύσταση εκτελεστικής επιτροπής, για τους δήμους που έχουν περισσότερους από έναν αντιδήμαρχο, στην οποία μετέχουν ο δήμαρχος και οι οριζόμενοι από αυτόν αντιδήμαρχοι με εισηγητικές και συντονιστικές αρμοδιότητες. Στις συνεδριάσεις μετέχουν ο πρόεδρος του συμβουλίου της τοπικής ή δημοτικής κοινότητας, καθώς και οι πρόεδροι των νομικών προσώπων του δήμου, όταν συζητείται θέμα που τους αφορά καθώς και άλλοι υπηρεσιακοί παράγοντες όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο. Πρόεδρος της εκτελεστικής επιτροπής είναι ο δήμαρχος.

3. Ανάρτηση αποφάσεων στο διαδίκτυο

Υποχρέωση κάθε δήμου να διαθέτει ιστοσελίδα. Υποχρέωση ανάρτησης όλων των αποφάσεων των οργάνων του, των νομικών προσώπων του και των επιχειρήσεών του, που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 παρ. 4 του Νόμου 3861/20103 από τη 15 η Μαρτίου 2011, προκειμένου να εφαρμοστούν καθώς και όλων όσων ρητά προβλέπονται στο Νόμο 3852/2010 από την 1 η Ιανουαρίου 2011.

4. Οικονομική Επιτροπή

Συγκρότηση Οικονομικής Επιτροπής, η οποία αποτελεί τη συνέχεια της Δημαρχιακής Επιτροπής, με αρμοδιότητα την παρακολούθηση και τον έλεγχο της οικονομικής λειτουργίας του δήμου. Η Οικονομική Επιτροπή λειτουργεί σε όλους του δήμους της χώρας.

5. Επιτροπή Ποιότητας Ζωής

Συγκρότηση Επιτροπής Ποιότητας Ζωής²⁶ σε δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων με αποφασιστικές και εισηγητικές αρμοδιότητες.

Η επιτροπή απαρτίζεται από το δήμαρχο ή τον οριζόμενο από αυτόν αντιδήμαρχο και ορισμένο αριθμό δημοτικών συμβούλων ανάλογα με τον αριθμό των μελών του δημοτικού συμβουλίου.

6. Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης

Συγκρότηση δημοτικής επιτροπής διαβούλευσης στους δήμους με πληθυσμό μεγαλύτερο από δέκα χιλιάδες (10.000) κατοίκους, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου που λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) των μελών του και εκδίδεται εντός δύο (2) μηνών από την εγκατάσταση των δημοτικών αρχών. Πρόκειται για όργανο με συμβουλευτικές αρμοδιότητες και μπορεί να συγκροτηθεί και σε μικρότερους δήμους με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου.

7. Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης

Θεσμοθέτηση συμπαραστάτη του δημότη και της επιχείρησης στους δήμους άνω των είκοσι χιλιάδων (20.000) κατοίκων, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. Δεν μπορεί να επιλεγεί ως συμπαραστάτης του δημότη και της επιχείρησης αιρετός δήμου ή

²⁶ Ο τρόπος λειτουργίας της επιτροπής ποιότητας ζωής (καταρτισμός ημερήσιας διάταξης, πρόσκληση, απαρτία, λήψη αποφάσεων, δημοσίευση αποφάσεων κλπ) αναγράφεται αναλυτικά στο άρθρο 75 του Νόμου 3852/2010.

περιφέρειας ή βουλευτής. Η θητεία του συμπαραστάτη ακολουθεί τη θητεία των δημοτικών αρχών.

Μέσω του συμπαραστάτη, θα αποτρέπονται πρόσθετες διαδικασίες (προσφυγές σε ελεγκτικούς μηχανισμούς και στη δικαιοσύνη), και πολλά προβλήματα κακοδιοίκησης θα επιλύονται στο πλαίσιο του ίδιου Ο.Τ.Α., με αποτέλεσμα την εξοικονόμηση διαδικασιών, πόρων, χρόνου, χρήματος και ελαχιστοποίηση της ταλαιπωρίας των πολιτών..

8. Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών

Συγκρότηση συμβουλίου ένταξης μεταναστών σε κάθε δήμο με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, ως συμβουλευτικού οργάνου του δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία.

Τα συμβούλια ένταξης μεταναστών αποτελούνται από πέντε (5) έως έντεκα (11) μέλη. Ως μέλη ορίζονται δημοτικοί σύμβουλοι, εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων οι οποίοι αναπτύσσουν δράση για τα προβλήματα των μεταναστών στα διοικητικά όρια του δήμου, εκπρόσωποι φορέων μεταναστών εφόσον η έδρα αυτών ή παραρτήματος βρίσκεται εντός των διοικητικών ορίων του οικείου δήμου και υποχρεωτικά αλλοδαποί δημοτικοί σύμβουλοι. Πρόεδρος ορίζεται, με την απόφαση συγκρότησης, ένας εκ των συμβούλων – μελών του.

9. Συνέλευση κατοίκων τοπικής κοινότητας

Επαναφορά του θεσμού της συνέλευσης κατοίκων τοπικής κοινότητας. Πρόκειται για θεσμό άμεσης δημοκρατίας. Η συνέλευση συγκαλείται με ευθύνη του προέδρου του συμβουλίου της τοπικής κοινότητας ή του εκπροσώπου της τοπικής κοινότητας, σε συνεργασία με τον αρμόδιο αντιδήμαρχο. Σ' αυτήν καλούνται μόνιμοι κάτοικοι και φορείς της τοπικής κοινότητας για να συζητήσουν κάθε θέμα που αφορά στην τοπική κοινότητα και να προτείνουν δράσεις που πρέπει να αναλάβει ο δήμος για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών. Στη συνέλευση κρατούνται πρακτικά από υπάλληλο του δήμου. Οι αποφάσεις για τα θέματα που συζητούνται λαμβάνονται από τους παρόντες με σχετική πλειοψηφία.

Το Β' μέρος αναφέρεται σε διάφορους άλλους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στις αρμοδιότητές τους. Αναλυτικότερα έχουμε τα παρακάτω²⁷:

1. Ιδρύματα και Ν.Π.Δ.Δ. των δήμων

Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του ν. 3852/2010, τα δημοτικά και κοινοτικά ιδρύματα των Καποδιστριακών Δήμων και Κοινοτήτων περιέρχονται ως έχουν στο νέο «Καλλικρατικό» δήμο, ενώ για τα δημοτικά και κοινοτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου προβλέπεται διαδικασία συγχώνευσης.

Αναφορικά με τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, προβλέπεται ότι κάθε δήμος μπορεί να συνιστά ή να έχει, μεταξύ άλλων, έως δύο (2) νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ένα για τους τομείς αρμοδιοτήτων κοινωνικής προστασίας, αλληλεγγύης και παιδείας και ένα για τους τομείς πολιτισμού, αθλητισμού και περιβάλλοντος. Εάν ο δήμος διαθέτει κοινωφελή επιχείρηση για έναν από τους ανωτέρω τομείς, τότε μπορεί να έχει έως ένα νομικό πρόσωπο για τον άλλο τομέα. Στην περίπτωση, ωστόσο, που οι συνθήκες το επιβάλλουν, μπορεί, για παράδειγμα, η κοινωφελής επιχείρηση να ασκεί δραστηριότητες παιδείας και αθλητισμού, και το νομικό πρόσωπο να ασκεί δραστηριότητες κοινωνικής προστασίας, αλληλεγγύης και πολιτισμού.

Ακόμη, στους δήμους με πληθυσμό άνω των 300.000 κατοίκων, μπορεί να λειτουργούν έως δύο (2) νομικά πρόσωπα για καθέναν από τους τομείς αρμοδιοτήτων, ενώ μπορεί να λειτουργεί και μία κοινωφελής επιχείρηση.

Στην περίπτωση που σε κάποιον «Καλλικρατικό» δήμο περιέρχονται περισσότερα των προβλεπόμενων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, ο δήμος οφείλει να προβεί σε

²⁷ Βλ. Εγκύκλιο 59/74896/30-12-2010 ΥΠ.ΕΣ.Α.Υ.Δ. ΑΔΑ: ΑΔΑ: 4ΙΙΚΚ-Χ5

συγκωνεύσεις.

2. Σχολικές Επιτροπές

Όσον αφορά ειδικότερα τις σχολικές επιτροπές που λειτουργούν σε ένα δήμο, προβλέπεται στο ν. 3852/2010 ότι συγκωνεύονται σε δύο νομικά πρόσωπα, ένα για τις σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και ένα για τις σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η απόφαση της συγκώνευσης πρέπει να ληφθεί εντός δύο (2) μηνών από την εγκατάσταση των νέων δημοτικών αρχών, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία τους. Στους δήμους με πληθυσμό άνω των τριακοσίων χιλιάδων (300.000) κατοίκων μπορεί να συσταθούν αντίστοιχες σχολικές επιτροπές για καθεμία δημοτική κοινότητα.

Η απόφαση του οικείου δημοτικού συμβουλίου, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας ελέγχου νομιμότητας, δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης από τον οικείο δήμο.

3. Δημοτικά Λιμενικά Ταμεία

Κάθε δήμος μπορεί να συνιστά ή να έχει, μεταξύ άλλων, ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου για τη διοίκηση και διαχείριση ζώνης λιμένα, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο).

4. Σύνδεσμοι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που συνενώνονται

Ο σύνδεσμος στον οποίο συμμετέχουν δήμοι ή κοινότητες που συνενώνονται σε νέο δήμο, καταργείται αυτοδικαίως από την έναρξη λειτουργίας του νέου δήμου, αν η περιοχή της αρμοδιότητας του δήμου αυτού είναι η ίδια ή μεγαλύτερη από την εδαφική περιφέρεια του συνδέσμου. Την εκπλήρωση του σκοπού για τον οποίο είχε συσταθεί ο σύνδεσμος, αναλαμβάνει και συνεχίζει ο νέος δήμος, ο οποίος καθίσταται καθολικός διάδοχος σε όλη την κινητή και ακίνητη περιουσία και υπεισέρχεται αυτοδικαίως σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.

5. Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ)

Εντός των διοικητικών ορίων κάθε περιφέρειας, οι σύνδεσμοι και οι ανώνυμες εταιρείες που έχουν συσταθεί ως Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων συγκωνεύονται σε ενιαίο σύνδεσμο, στον οποίο συμμετέχουν υποχρεωτικά οι δήμοι όλων των διαχειριστικών ενοτήτων της περιφέρειας, σύμφωνα και με τη διάταξη του άρθρου 30 του ν. 3536/2007.33 Η διαδικασία συγκώνευσης ρυθμίζεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης μέχρι την 30η Ιουνίου 2011, μετά από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας.

6. Διαβαθμιδικός σύνδεσμος δήμων και περιφερειών

Ένας ή περισσότεροι δήμοι και η περιφέρεια στην οποία έχουν την έδρα τους οι δήμοι αυτοί, μπορούν, με απόφαση των δημοτικών τους συμβουλίων και του οικείου περιφερειακού συμβουλίου, να συστήσουν σύνδεσμο, ο οποίος αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, με ειδικό σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων τους, καθώς και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους.

Ο διαβαθμιδικός σύνδεσμος διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο, την εκτελεστική επιτροπή και τον πρόεδρό του.

7. Ιδρύματα και ΝΠΔΔ των περιφερειών

Τα νομαρχιακά ιδρύματα των καταργούμενων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων και διαμερισμάτων, περιέρχονται αυτοδικαίως στην οικεία περιφέρεια από την έναρξη της λειτουργίας της.

8. Εποπτεία και οικονομικός έλεγχος

Όσον αφορά την εποπτεία και τον οικονομικό έλεγχο των ανωτέρω νομικών προσώπων, στις ρυθμίσεις του προγράμματος Καλλικράτης προβλέπονται τα ακόλουθα:

- Οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων των δήμων και των περιφερειών, καθώς και των ΝΠΔΔ αυτών, αποστέλλονται υποχρεωτικά για έλεγχο νομιμότητας στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ, εφόσον αφορούν: ρυθμίσεις κανονιστικού

περιεχομένου – ανάθεση έργων, υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών – αγορά και εκποίηση ακινήτων -κήρυξη αναγκαστικών απαλλοτριώσεων – επιβολή φόρων, τελών, δικαιωμάτων – σύναψη κάθε μορφής συμβάσεων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και εκείνες που προβλέπονται από ειδικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας – σύναψη δανείων – διενέργεια τοπικού δημοψηφίσματος – διαδικασίες κατάρτισης των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

- Ο Ελεγκτής Νομιμότητας μπορεί αυτεπάγγελτα να ακυρώσει οποιαδήποτε απόφαση των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων και των περιφερειών, των ΝΠΔΔ αυτών, καθώς και των συνδέσμων, για λόγους νομιμότητας.
- Οι δαπάνες και οι λογαριασμοί των ΝΠΔΔ των δήμων υπάγονται υποχρεωτικά στον προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αντίστοιχα.
- Προβλέπεται προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο σε συμβάσεις προμήθειας αγαθών, εκτέλεσης έργων και παροχής υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων των προγραμματικών συμβάσεων, τις οποίες συνάπτουν τα νομικά πρόσωπα των ΟΤΑ, εφόσον υπερβαίνουν το ποσό των 100.000 €.

9. Επιχειρήσεις δήμων και περιφερειών - Γενικά

Με τις ρυθμίσεις του ν. 3852/2010 (πρόγραμμα «Καλλικράτης») επέρχονται μεταβολές στο καθεστώς που διέπει τις επιχειρήσεις της αυτοδιοίκησης. Εισαγωγικά, οι αλλαγές αυτές συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Περιορίζεται ο αριθμός των επιχειρήσεων που μπορεί να έχει ή να συστήνει ένα δήμος ή μια περιφέρεια.
- Θεσπίζεται έλεγχος νομιμότητας από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας για τις αποφάσεις των διοικητικών συμβουλίων όλων των επιχειρήσεων των δήμων και των περιφερειών που αφορούν: αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου – εκποίηση πάγιων περιουσιακών στοιχείων – λήψη δανείων.
- Προβλέπεται αυτεπάγγελτος έλεγχος νομιμότητας για οποιαδήποτε απόφαση των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των επιχειρήσεων των δήμων και των περιφερειών και δυνατότητα ακύρωσης, για λόγους νομιμότητας, της εν λόγω απόφασης από τον Ελεγκτή Νομιμότητας.
- Εγκαθιδρύεται προληπτικός και κατασταλτικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο για συγκεκριμένες επιχειρήσεις των δήμων (κοινοφελείς, ΔΕΥΑ, μονομετοχικές ΑΕ).
- Προβλέπεται προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο σε συμβάσεις προμήθειας αγαθών, εκτέλεσης έργων και παροχής υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων των προγραμματικών συμβάσεων και των συμβάσεων υλοποίησης των διετών προγραμμάτων δράσης των κοινοφελών επιχειρήσεων, τις οποίες συνάπτουν τα νομικά πρόσωπα των ΟΤΑ, εφόσον υπερβαίνουν το ποσό των 100.000 €.
- Επεκτείνεται, με ανάλογη εφαρμογή, η ρύθμιση της διάταξης του άρθρου 265 παρ. 8 ΚΔΚ, περί υποχρεωτικής λύσης, σε όλες τις δημοτικές επιχειρήσεις που θα συσταθούν μετά την 1.1.2011.
- Ρυθμίζονται ζητήματα παλιών επιχειρήσεων των δήμων που λειτουργούσαν με το καθεστώς του π.δ. 410/1995, πριν την αλλαγή με τον ΚΔΚ.

Επίσης, πρόσθετες αλλαγές στο καθεστώς λειτουργίας των επιχειρήσεων των δήμων και των περιφερειών επιφέρουν διατάξεις άλλων νόμων, όπως είναι οι ν. 3812/2009 (άρθρο 1) και 3861/2010 (άρθρο 2), αναφορικά με το σύστημα των προσλήψεων και την ανάρτηση αποφάσεων των οργάνων τους στο διαδίκτυο, αντίστοιχα.

10. Επιχειρήσεις δήμων

Σύμφωνα με τις διατάξεις του προγράμματος «Καλλικράτης», από την 1.1.2011 οι νέοι, «Καλλικρατικοί», δήμοι μπορεί να έχουν μόνο τις ακόλουθες επιχειρήσεις:

- μία (1) κοινωφελή επιχείρηση

- μία (1) δημοτική επιχείρηση ύδρευσης αποχέτευσης
- μία (1) επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού, εφόσον λειτουργούσαν αντίστοιχες επιχειρήσεις στους συνενωμένους δήμους και
- μία (1) δημοτική ανώνυμη εταιρεία του άρθρου 266 ΚΔΚ (μονομετοχική), εφόσον είχαν συσταθεί τέτοιες εταιρείες στους συνενωμένους δήμους.

Επιπλέον, οι δήμοι απαγορεύεται να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε άλλες ανώνυμες εταιρείες, κατά τις διατάξεις του ΚΔΚ, εκτός από εκείνες που έχουν συσταθεί μέχρι την 31.12.2010. Επιτρέπεται όμως να συμμετέχουν σε αναπτυξιακή ανώνυμη εταιρεία της περιφέρειας, που συστήνεται κατά τις διατάξεις του άρθρου 194 του ν. 3852/2010.

11. Επιχειρήσεις περιφερειών

Οι ρυθμίσεις του προγράμματος «Καλλικράτης» για τις επιχειρήσεις των περιφερειών προβλέπουν τα ακόλουθα:

- η περιφέρεια επιτρέπεται να συστήνει μία μόνο επιχείρηση με τη μορφή της αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρείας, εφόσον δε συμμετέχει σε άλλη αναπτυξιακή ΑΕ στην οποία να κατέχει την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου
- οι περιφέρειες δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε άλλες ανώνυμες εταιρείες, εκτός από εκείνες στις οποίες μετείχαν οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τα νομαρχιακά διαμερίσματα που καταργούνται
- οι αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που είχαν συσταθεί από νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και νομαρχιακά διαμερίσματα περιέρχονται στις οικείες περιφέρειες και τίθενται οι κανόνες λειτουργίας τους
- οι υφιστάμενες αμιγείς επιχειρήσεις των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων και νομαρχιακών διαμερισμάτων λύνονται, μέσα σε ένα εξάμηνο από την εγκατάσταση των περιφερειακών αρχών και οι σκοποί τους είτε ασκούνται από επιχείρηση στην οποία μετέχει η περιφέρεια είτε από την ίδια την περιφέρεια, ενώ ταυτόχρονα ρυθμίζεται και η μεταφορά του αντίστοιχου προσωπικού στην περίπτωση που οι προαναφερόμενες αμιγείς επιχειρήσεις εκτελούν προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τότε αυτές συνεχίζουν να λειτουργούν μέχρι την ημερομηνία που λήγει η εκτέλεση των εν λόγω προγραμμάτων
- τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) που είχαν συσταθεί από νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και φέρουν τη σχετική πιστοποίηση, περιέρχονται στις οικείες περιφέρειες και συνεχίζουν να λειτουργούν ως έχουν, μέχρι να λήξει η προβλεπόμενη διάρκειά τους και αν αυτή είναι αόριστη, για είκοσι χρόνια από την έναρξη ισχύος της ρύθμισης, δηλαδή από 1.1.2011.

2.4 Σύγχρονη Διοικητική Δομή της χώρας

2.4.1 Σχέδιο «Καποδίστριας»

Νόμος Καποδίστρια ή Σχέδιο «Καποδίστριας» είναι η συνηθισμένη ονομασία του νόμου 2539/97 του ελληνικού κράτους. Πήρε το όνομά του από τον Ιωάννη Καποδίστρια, πρώτο κυβερνήτη της Ελλάδος μετά την απελευθέρωσή της από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Σύμφωνα με τον νόμο έγινε συνένωση κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους με σκοπό τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η διοικητική διαίρεση που προέκυψε με το νόμο αυτό ίσχυσε μέχρι το τέλος του 2010, οπότε και αντικαταστάθηκε από τη νέα διοικητική διαίρεση που προβλέπει το σχέδιο «Καλλικράτης».

Ο Νόμος Καποδίστρια εισήγαγε το νέο όρο των «δημοτικών διαμερισμάτων» (οι παλαιές κοινότητες). Λόγω της κατάργησης των κοινοτήτων έτυχε σημαντικής αντίδρασης σε ορισμένες περιοχές. (πηγή: βικιπαίδεια)

2.4.2 Σχέδιο «Καλλικράτης»

2.4.2.1 Γενικά

Σχέδιο Καλλικράτης είναι το όνομα που δόθηκε από την ελληνική κυβέρνηση σε μια σειρά διοικητικών αλλαγών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το Σχέδιο Καλλικράτης ψηφίστηκε στις 4 Ιουνίου 2010 και δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ Α', αρ. φύλλου 87, 7 Ιουνίου 2010 ως «Νόμος 3852» με το όνομα «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης». Σημαντικό σημείο του σχεδίου είναι η διοικητική μεταρρύθμιση της αυτοδιοίκησης μέσω της μείωσης του αριθμού φορέων και συγκεκριμένα:

- Συνένωση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι και κοινότητες) από 1034 σε 325 Δήμους.
- Συνένωση περίπου 6.000 Νομικών Προσώπων και Δημοτικών Επιχειρήσεων των Δήμων σε λιγότερα από 2000.
- Αντικατάσταση των 56 νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων σε 13 αιρετές περιφέρειες που θα διαχωρίζονται σε περιφερειακές ενότητες, όμως η Νομαρχία Αθηνών διαιρείται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες, από δύο οι Νομαρχίες Πειραιά, Καβάλας, Κεφαλονιάς και Μαγνησίας και οι Νομαρχίες Κυκλάδων και Δωδεκανήσων από μια περιφερειακή ενότητα ακολουθώντας έτσι τα σημερινά όρια των Περιφερειών.
- Οι 13 κρατικές περιφέρειες συγκροτήθηκαν σε 7 αποκεντρωμένες διοικήσεις.
- Η θητεία του δημάρχου και του περιφερειάρχη μετατράπηκε από τετραετή σε πενταετή με διεξαγωγή των εκλογών ταυτόχρονα με τις Ευρωεκλογές.

Ο νόμος 3852/2010 άρχισε να ισχύει από 1 Ιανουαρίου 2011.

2.4.2.2 Λόγοι θεσπίσεως του Προγράμματος Καλλικράτης²⁸

Το Σχέδιο Καλλικράτης είναι ουσιαστικά η συνέχεια του Σχεδίου Καποδίστρια του νόμου (2539/97) του Ελληνικού Κράτους-συνένωση κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους και πήρε το όνομά του από τον Καλλικράτη, έναν εκ των δυο αρχιτεκτόνων του Παρθενώνα της Ακρόπολης των Αθηνών.

Το όραμα του προγράμματος είναι η δημιουργία ενός επιτελικού κράτους με αποκεντρωμένα όργανα εξοπλισμένα με αποφασιστικές αρμοδιότητες. Ο στόχος είναι η οργανωμένη άσκηση της εξουσίας με μείωση της γραφειοκρατίας, αποκέντρωση λειτουργιών, εξάλειψη των επικαλύψεων και παράλληλα διεύρυνση της συμμετοχής του πολίτη και ενίσχυση της δημοκρατίας.

Τα Οφέλη για το κράτος και για τον πολίτη είναι :

²⁸ Βλ. www.kallikratis.gr

Για το Κράτος

- Περιορισμός λειτουργικών δαπανών και οικονομίες κλίμακας σε οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους
- Δημοσιονομική ανάταξη και αναπτυξιακή επανεκκίνηση της χώρας
- Αύξηση της αποτελεσματικότητας των ΟΤΑ και του κράτους γενικότερα
- Κίνηση εμπιστοσύνης προς το θεσμό και τον κόσμο της αυτοδιοίκησης.

Για τον Πολίτη

- Καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη και αναβάθμιση της καθημερινότητάς του
- Παροχή ποιοτικών και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών
- Καλύτερη πληροφόρηση / Διάχυση της πληροφορία
- Μείωση της σημασίας της απόστασης
- Ενθάρρυνση της συμμετοχής του πολίτη

2.4.3 Σύγκριση παλαιού και νέου καθεστώτος

Κατά την διάρκεια της περιόδου 2009-2011 (υπουργός Εσωτερικών Γιάννης Ραγκούσης) έγινε η εισήγηση για το πρόγραμμα Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με κύριο κριτήριο να μην υπάρχει δήμος με πληθυσμό κάτω των 25.000 κατοίκων στα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθήνας και Θεσσαλονίκης ή 10.000 για την υπόλοιπη χώρα (Ν.3852/2010). Εξαιρέσεις έγιναν μόνο για τις ορεινές περιοχές, όπου το πληθυσμιακό κατώτατο όριο τέθηκε στις 2.000, και στα νησιά, όπου προκρίθηκε η λογική «ένας δήμος ανά νησί» (πλην των δύο μεγάλων, Κρήτης και της Εύβοιας).

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την Σύγκριση παλαιού και νέου καθεστώτος ²⁹.

²⁹ Πηγή: www.wikipedia.org

Πίνακας 2:Συνοπτικός πίνακας σύγκρισης «Καποδίστρια» με «Καλλικράτη»³⁰

	Παλιό καθεστώς –Καποδίστριας	Καλλικράτης
Δήμοι	Πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ. Συνολικά 910 Δήμοι και 124 Κοινότητες. Οι περισσότεροι είχαν προκύψει από συνενώσεις το 1997 με τον «Καποδίστρια». Διαιρούνται σε δημοτικά διαμερίσματα.	Πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ. Περιορισμός σε 325 δήμους μέσω εθελοντικών ή αναγκαστικών συνενώσεων. Ανάληψη μέρους των αρμοδιοτήτων των νομαρχιών. Διαιρούνται σε δημοτικές ενότητες, οι οποίες ταυτίζονται ουσιαστικά με τους δήμους που συνενώθηκαν. Αυτές με τη σειρά τους διαιρούνται σε κοινότητες, οι οποίες ταυτίζονται με τα παλαιά δημοτικά διαμερίσματα.
Νομαρχίες	Δευτεροβάθμιοι ΟΤΑ. Συνολικά 57 νομαρχίες και 19 επαρχία. Ακολούθησαν το χωρισμό της χώρας σε νομούς εκτός απ' την Αττική.	Καταργήθηκαν
Περιφέρειες	Συνολικά 13. Υπεύθυνες για το συντονισμό των ΟΤΑ, τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους και την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο. Ο περιφερειάρχης διοριζόταν από την κυβέρνηση.	Παρέμειναν στα ίδια γεωγραφικά όρια, αλλά πλέον αποτελούν δευτεροβάθμιους ΟΤΑ με αιρετό περιφερειάρχη και συμβούλιο. Ανάληψη μέρους αρμοδιοτήτων των νομαρχιών.
Αποκεντρωμένες Διοικήσεις	Δεν υπήρχαν	Συνολικά 7. Ο επικεφαλής τους (Γενικός Γραμματέας) διορίζεται από την κυβέρνηση . Ανέλαβαν σε γενικές γραμμές τις αρμοδιότητες των παλαιών περιφερειών.
Δημοτικές Επιχειρήσεις	Περίπου 6.000 Νομικά Πρόσωπα και Επιχειρήσεις των Δήμων.	Μειώνονται σε περίπου 1.500 μέσω συνενώσεων ή καταργήσεων.
Χρηματοδότηση ΟΤΑ	Κρατικός προϋπολογισμός, ευρωπαϊκά προγράμματα, δημοτικά τέλη, ίδιοι πόροι (π.χ. δημοτικές επιχειρήσεις, εκμίσθωση παραλιών, και λατομείων κ.α.)	Παραμένουν τα προηγούμενα. Προτίθεται μερίδιο από κρατικούς φόρους (ΦΠΑ, φορολογία εισοδήματος, φόρος ακίνητης περιουσίας)
Αυτοδιοικητικές Εκλογές	Κάθε 4 χρόνια, μήνα Οκτώβριο. Εάν ο πρώτος συνδυασμός συγκέντρωνε 42% η διαδικασία επαναλαμβανόταν την επόμενη Κυριακή μεταξύ των δύο πρωτευσάντων.	Κάθε 5 χρόνια, μήνα Ιούνιο, μαζί με τις Ευρωεκλογές (εξαιρούνται οι εκλογές του 2010). Απαιτείται απόλυτη πλειοψηφία για την ανακήρυξη συνδυασμού ως νικητή. Εάν δεν επιτευχθεί, η διαδικασία επαναλαμβάνεται την επόμενη Κυριακή μεταξύ των δύο πρωτευσάντων.

³⁰ Πηγή:www.wikipedia.org

Πίνακας 3: Πίνακας Στατιστικών Δεδομένων σύγκρισης παλαιού και νέου καθεστώτος³¹

	ΠΡΙΝ	ΤΩΡΑ
ΔΗΜΟΙ	1.034	333-347
ΝΟΜΑΡΧΙΕΣ	57	13 (Περιφέρειες)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	13	7 (Διοικήσεις)
ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	16.150	8.070
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	1.496	703
ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΔΗΜΩΝ	6.000	2.000
ΜΕΛΗ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΔΗΜ.ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	60.000	20.000
ΑΙΡΕΤΟΙ	50.000	25.000

3 Διοικητικοί Χάρτες Ελλάδος³²

3.1 Γενικά

Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας ονομάζεται η διαίρεση του ελληνικού κράτους σε διοικητικές ενότητες όπως οι **νομοί**, οι **επαρχίες** και οι **περιφέρειες**.

Η πρώτη διοικητική διαίρεση έγινε από τον Καποδίστρια το 1828.

Παρακάτω ακολουθεί μερικός κατάλογος των διοικητικών διαιρέσεων:

- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1828 (Κυβέρνηση Καποδίστρια): 13 τμήματα και επιμέρους επαρχίες
- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1833 (Αντιβασιλεία του Όθωνα, 20 Μαρτίου 1833): 10 νομοί, 42 επαρχίες και δήμοι
- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1836 (20 Ιουνίου 1836): 30 διοικήσεις, 10 υποδιοικήσεις
- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1845 (8 Δεκεμβρίου 1845): 10 νομοί, 49 επαρχίες

³¹ Πηγή: www.wikipedia.org

³² <http://el.wikipedia.org/wiki/>

Το 1864 προσαρτήθηκαν στην Ελλάδα τα Επτάνησα και στις 8 Δεκεμβρίου 1864 διαιρέθηκαν σε 4 νομούς, αλλά μετά από δυο χρόνια, με τον νόμο ΡΜΓ΄ του 1866, και άλλα δυο, με τον ΣΡΞ΄ του 1868, τα Κύθηρα υπήχθησαν στον νομό Αργολίδος και τα Επτάνησα χωρίστηκαν σε τρεις νομούς, Κέρκυρας, Κεφαλληνίας και Ζακύνθου.

- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1899, με την οποία δημιουργήθηκαν 26 νομοί
- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1909 (νόμος ΓΥΛΔ΄ (υπ' αριθμ. 3434))· κατάργηση της προηγούμενης διοικητικής διαίρεσης, δημιουργία 16 νομών
- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1912 με εφαρμογή του νόμου ΔΝΖ΄/1912 «Περί Δήμων και Κοινοτήτων»

Στη συνέχεια ακολούθησαν αποφάσεις και νόμοι (για παράδειγμα το 1912 για αναγνώριση κοινοτήτων και το 1914) που υλοποίησαν και οργάνωσαν τη διοικητική διαίρεση, λαμβάνοντας υπόψη και τις εδαφικές αλλαγές της Ελλάδας. Το 1920-1928 η Ελλάδα είχε 35 νομούς

- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1971· 7 περιφερειακές διοικήσεις και αύξηση των νομαρχιών από 52 σε 56, 4 νέες στο νομό Αττικής.

Οι πιο πρόσφατες διοικητικές διαιρέσεις:

- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1997· διοικητική μεταρρύθμιση που έγινε το 1997 με το σχέδιο «Καποδίστριας», με κύρια αλλαγή τη μείωση του αριθμού των δήμων: 13 περιφέρειες, 51 νομοί και 1.034 δήμοι και κοινότητες (910 δήμοι και 124 κοινότητες)
- Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 2011· διοικητική μεταρρύθμιση που έγινε το 2010 με το σχέδιο «Καλλικράτης». Ίσχυσε από την 1/1/2011 και είχε ως αποτέλεσμα παραπέρα μείωση του συνολικού αριθμού των δήμων: η χώρα διαιρείται πλέον σε επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις, δεκατρείς περιφέρειες και 325 δήμους.

3.2 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1828

Η πρώτη **Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας** έγινε το 1828 από τον κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια με το Ι΄ ψήφισμα της 13ης Απριλίου 1828:

Ορίστηκαν δεκατρία θέματα ή τμήματα ή επιτροπίες με επιμέρους επαρχίες και έκτακτους επιτρόπους για κάθε ένα:

Η διοικητική αυτή διαίρεση διατηρήθηκε μέχρι το 1833, όταν η Αντιβασιλεία άλλαξε τη διοικητική διαίρεση και εφάρμοσε την Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας του 1833 με τη δημιουργία δέκα νομαρχιών και 42 επαρχιών και επιμέρους δήμων.

3.3 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1833

Η **διοικητική διαίρεση του 1833** καθορίστηκε από την Κυβέρνηση Μαυροκορδάτου, στους πρώτους μήνες της διακυβέρνησης της χώρας από την Αντιβασιλεία μετά την άφιξη του Βασιλέα Όθωνα στην Ελλάδα. Με βάση αυτή τη διαίρεση, που τέθηκε σε εφαρμογή με το Βασιλικό Διάταγμα της 3/15 Απριλίου του 1833 «*Περί διαιρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του*», η επικράτεια του Ελληνικού Βασιλείου χωρίσθηκε σε δέκα νομούς / νομαρχίες και 47 επαρχίες. Επικεφαλής της κάθε νομαρχίας ήταν ο νομάρχης, ανώτερο διοικητικό όργανο στη διοικητική διεύθυνση του νομού, με 1833 Βασιλικό Διάταγμα «Περί της αρμοδιότητας των νομαρχών και περί της κατά τας νομαρχίας υπηρεσίας». Την διαίρεση αυτή ακολούθησε στη συνέχεια και η διοικητική σύσταση αναγνώριση ισάριθμων μητροπόλεων με εξαίρεση εκείνη της Μάνης (Γυθείου).

Η διοικητική διαίρεση του 1833 ήταν η δεύτερη κατά σειρά διοικητική διαίρεση που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα, μετά την Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1828 που είχε εφαρμόσει ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας, στη νεοσύστατη Ελληνική Πολιτεία.

Χάρτης διοικητικής διαίρεσης του 1833

3.4 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1836

Η Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας του 1836 αντικατέστησε τη διαίρεση του 1833, κατάργησε τις θέσεις των νομαρχών, νομοδιοικητών και έπαρχων και χώρισε την Ελλάδα σε τριάντα διοικήσεις και δέκα υποδιοικήσεις με αντίστοιχες θέσεις διοικητών και υποδιοικητών. Αυτή η διοικητική διαίρεση παρέμεινε σε ισχύ για δώδεκα χρόνια, μέχρι το 1845, οπότε αντικαταστάθηκε από την Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας του 1845.

Η υλοποίηση της διαίρεσης αυτής έγινε με το ΦΕΚ 28 της 21 Ιουνίου 1836, με το «Διάταγμα περί διοικητικού οργανισμού» που όρισε η Κυβέρνηση Άρμανσπεργκ του 1835.

3.5 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1845

Η διοικητική διαίρεση του 1845 αντικατέστησε τη Διοικητική διαίρεση του 1836 της Ελλάδας και όρισε 10 νομούς, διαιρεμένους σε 49 επαρχίες και σε δήμους. Η

διαίρεση αυτή ορίστηκε με το νόμο ΚΕ' στις 8 Δεκεμβρίου 1845 από την Κυβέρνηση Κωλέττη του 1844.

3.6 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1899

Η διοικητική διαίρεση του 1899 ήταν διοικητική διαίρεση που εισήγαγε μεταβολές στο νομαρχιακό σύστημα του τότε ελληνικού κράτους, το οποίο αποτελούταν από την Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα, την Εύβοια, τις Κυκλάδες, τα Επτάνησα, την Θεσσαλία και μικρό τμήμα της Ηπείρου. Καθορίστηκε με τον νόμο ΒΧΔ' της 6ης Ιουλίου 1899 (Φ.Ε.Κ. 136/8.7.1899). Κύριο χαρακτηριστικό της ήταν η αύξηση του αριθμού των νομών από 16 σε 26, με τους νέους νομούς να προκύπτουν από διαίρεση των παλαιών.

3.7 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1909

Η Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας του 1909 θεσμοθετήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 1909 με τον νόμο ΓΥΛΔ' (υπ' αριθμ. 3434) που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ Α 282/1909. Με το νόμο αυτό καταργήθηκαν άρθρα του προηγούμενου νόμου ΒΧΔ' της 6/8 Ιουλίου 1899, τη Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας (1899). Με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας του 1909 δημιουργήθηκαν 16 νομοί. Η διάρκεια αυτής της διοικητικής διαίρεσης ήταν μικρή, γιατί τρία χρόνια μετά ο Βενιζέλος προώθησε νέα Διοικητική διαίρεση το 1912.

3.8 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1912

Η Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας του 1912 ψηφίστηκε από την Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1910, φέρνοντας σημαντικότερες αλλαγές στις τοπικές διοικήσεις. Με το Νόμο ΔΝΖ 1912 «Περί Δήμων και Κοινοτήτων»³³ ορίστηκαν ως Δήμοι οι πρωτεύουσες των Νομών και οι πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων. Αντίστοιχα ως κοινότητες ορίστηκαν όλοι οι συνοικισμοί με πληθυσμό πάνω από «300 κατοίκους και σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσεως», ενώ ακόμη και συνοικισμοί με λιγότερους από 300 κατοίκους με σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης μπορούσαν να γίνουν κοινότητες αρκεί να το ζητούσαν πάνω από το 50% των εκλογέων κατοίκων. Αποτέλεσμα της διοικητικής διαίρεσης ήταν η δημιουργία μεγάλου αριθμού δήμων, αλλά και σημαντικότερου αριθμού κοινοτήτων.

Στην έκδοση του 1923 «Λεξικόν των Δήμων, Κοινοτήτων και Συνοικισμών της Ελλάδος επί τη βάση της απογραφής του πληθυσμού του έτους 1920» της Στατιστικής Υπηρεσίας αναφέρονται αναλυτικά 40 δήμοι και 4.757 κοινότητες (χωρίς σε αυτές να περιλαμβάνεται η Θράκη που δεν είχε ακόμη αποκτήσει την ίδια δομή τοπικής αυτοδιοίκησης με την υπόλοιπη Ελλάδα).

Επίσημα στοιχεία για την διοικητική διαίρεση που προέκυψε μετά το 1912 φαίνονται στην απογραφή του 1920.

Στην απογραφή του 1928, αναφέρεται ότι στις 15-16 Μαΐου 1928, η Ελλάδα διαιρούνταν σε 38 νομούς, 141 επαρχίες, 53 δήμους και 4.990 κοινότητες, με συνολικό αριθμό πόλεων και χωριών 10.952.

³³ «ΦΕΚ Α 58/1912». Εθνικό Τυπογραφείο.

3.9 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1971

Το 1971 η Χούντα πραγματοποίησε μεταρρύθμιση στη **διοικητική διαίρεση της Ελλάδας**.

Η μεταρρύθμιση προέβλεπε την διαίρεση της Ελλάδας σε 7 περιφερειακές διοικήσεις, διοικητές των οποίων θα ήταν υφυπουργοί - περιφερειακοί διοικητές. Οι 52 νομαρχίες θα αυξάνονταν σε 56. Ο Νομός Αττικής χωρίστηκε σε 4 ακόμη νομαρχίες. Η μεταρρύθμιση τέθηκε σε εφαρμογή στις 26 Αυγούστου 1971.

Στις 26 Νοεμβρίου 1973 (μετά το πραξικόπημα του Ιωαννίδη)³⁴, η Κυβέρνηση Αδαμαντίου Ανδρουτσόπουλου κατήργησε το Συνταγματικό Δικαστήριο, το ΑΣΔΥ, και τις Περιφερειακές Διοικήσεις.

3.10 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1997

Με τη διοικητική διαίρεση του 1997, που προέκυψε με την εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας», πραγματοποιήθηκε την 1/1/1999 η συνένωση παλαιότερων δήμων και κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Μετά το σχέδιο «Καποδίστριας» η Ελλάδα απαρτιζόταν από 13 περιφέρειες, 51 νομούς και 1.034 δήμους και κοινότητες (910 δήμους και 124 κοινότητες). Παράλληλα καταργήθηκαν οι επαρχίες. Οι **νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις** και οι **δήμοι** ήταν αυτοδιοικούμενοι, καθώς οι αρχές τους εκλέγονταν με καθολική ψηφοφορία ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους.

Τα γεωγραφικά όρια των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων ταυτίζονταν με αυτά των αντίστοιχων νομών. Εξαιρέση αποτελούσαν ο νομός Αττικής, που υποδιαιρείτο σε τρεις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις (Αθηνών - Πειραιώς, Ανατολικής Αττικής και Δυτικής Αττικής), καθώς και οι νομοί της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης που συγκροτούσαν δύο νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις (κοινώς *υπερνομαρχίες*), την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Έβρου - Ροδόπης και την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας - Καβάλας - Ξάνθης.

3.11 Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 2011

Η τρέχουσα διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε από το Πρόγραμμα Καλλικράτης και ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2011. Σύμφωνα με αυτήν, η χώρα διαιρείται σε επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις, δεκατρείς περιφέρειες και 325 δήμους. Οι περιφέρειες και οι δήμοι είναι αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα, δηλαδή οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία από τους εγγεγραμμένους δημότες.

Πιο συγκεκριμένα:

- Πρωτοβάθμιος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) είναι ο *"δήμος"*. Διοικείται από δήμαρχο και δημοτικό συμβούλιο που εκλέγονται κάθε 5 έτη με καθολική ψηφοφορία. Κάθε δήμος χωρίζεται σε διαμερίσματα με την ονομασία «δημοτικές ενότητες» και αυτές με τη σειρά τους σε «κοινότητες». Οι τελευταίες διαθέτουν δικά τους συμβούλια, ο ρόλος αυτών όμως είναι συμβουλευτικός και δεν μπορούν να λάβουν αποφάσεις.
- Δευτεροβάθμιος Ο.Τ.Α. είναι η *"περιφέρεια"*, η οποία αντιστοιχεί σε μία ευρεία γεωγραφική περιοχή της χώρας. Διοικείται από περιφερειάρχη και περιφερειακό συμβούλιο που εκλέγονται κάθε 5 έτη με καθολική ψηφοφορία ανάμεσα στους εγγεγραμμένους δημότες των δήμων που υπάγονται στην περιφέρεια. Κάθε περιφέρεια διαιρείται σε «περιφερειακές ενότητες», οι οποίες συνήθως συμπίπτουν με τους νομούς. Κάθε περιφερειακή ενότητα διαθέτει δικό της αντιπεριφερειάρχη που προέρχεται από τον εκλογικό συνδυασμό του περιφερειάρχη.

³⁴ Η εξέγερση του Πολυτεχνείου προκάλεσε μια σειρά γεγονότων που έβαλαν ένα απότομο τέλος στις προσπάθειες του Γ. Παπαδόπουλου για επιφανειακή φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος της Χούντας. Ο ταξίαρχος Δημήτριος Ιωαννίδης, ένας δυσαρεστήμενος αδιάλλακτος χουντικός, χρησιμοποίησε την εξέγερση ως πρόφαση για να αποκαταστήσει τη δημόσια τάξη, και οργάνωσε πραξικόπημα με το οποίο ανατράπηκε ο Παπαδόπουλος και η κυβέρνηση Μαρκεζίνη, στις 25 Νοεμβρίου 1973 (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

- Η "αποκεντρωμένη διοίκηση" δεν αποτελεί θεσμό αυτοδιοίκησης αλλά διοικητικής αποκέντρωσης του κράτους. Περιλαμβάνει από 1 έως 12 νομούς και ο επικεφαλής της (με τον τίτλο «γενικός γραμματέας») διορίζεται από την Κυβέρνηση και συγκεντρώνει όλες τις αποφασιστικές αρμοδιότητες, το δε συμβούλιό της, στο οποίο συμμετέχουν οι οικείοι αιρετοί περιφερειάρχες και εκπρόσωποι των περιφερειακών ενώσεων δήμων, έχει κυρίως συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Εξαίρεση σε όλα τα παραπάνω αποτελεί το Άγιο Όρος, το οποίο αποτελεί μεν ελληνικό έδαφος, αλλά αυτοδιοικείται με τους δικούς του θεσμούς βάσει του *Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους* του 1924.

Η νέα διαίρεση σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης»

Οι επτά (7) αποκεντρωμένες διοικήσεις με τις δεκατρείς (13) περιφέρειες και 325 δήμους είναι οι εξής:

1. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής:
 - Περιφέρεια Αττικής
2. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας
 - Περιφέρεια Ηπείρου
 - Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
3. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας
 - Περιφέρεια Θεσσαλίας
 - Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
4. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου
 - Περιφέρεια Πελοποννήσου
 - Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
 - Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

5. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου
 - Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
 - Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
6. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης
 - Περιφέρεια Κρήτης
7. Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας – Θράκης
 - Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
 - Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
 -

4 Πολεοδομικό πλαίσιο και χωροταξικές αλλαγές για την διεύρυνση των Ο.Τ.Α

4.1 Γενικά

Στόχος της χωροταξίας είναι η ρύθμιση και οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και λειτουργιών με την ορθολογική κατανομή, διάρθρωση και ανάπτυξη των φυσικών πόρων, των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και δημογραφικών δεδομένων και με συντονισμό της εφαρμογής των προγραμμάτων ανάπτυξης σε συγκεκριμένες εδαφικές ενότητες ώστε να βελτιωθούν η ισορροπία του δικτύου των πόλεων, οι σχέσεις πόλης-υπαίθρου, η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος.

Είναι αναγκαίο σε ένα Δήμο να στηρίζει τις νέες αναπτυξιακές υποδομές του με χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό και με επανακαθορισμό χρήσεων γης. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσει να έχει πιο αποτελεσματικές και ποιοτικές δημοτικές υπηρεσίες, με διαφάνεια, κοινωνικό έλεγχο, λαϊκή συμμετοχή, αποκέντρωση και δημοκρατικό προγραμματισμό. Ο χωροταξικός σχεδιασμός θα συμβάλλει στην υπεράσπιση των δημόσιων αγαθών, των πόρων, των υποδομών και του δημόσιου χώρου.

4.2 Ο Πολεοδομικός Χωροταξικός Σχεδιασμός για την Ελλάδα

4.2.1 Γενικά - Θεσμικό πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού

Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός σήμερα ρυθμίζεται, βασικά, από τον Ν.2508/97/ΦΕΚ 124/13-06-1997 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις»³⁵, ο οποίος αποτελεί συνέχεια και ολοκλήρωση του πολεοδομικού καθεστώτος που εισήγαγε ο Οικιστικός νόμος Ν.1337/83./ΦΕΚ 33/Α/4-3-83)³⁶ «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις (Α' 33)»³⁷ και που αναφέρεται κυρίως στον πολεοδομικό σχεδιασμό για την επέκταση των σχεδίων πόλεων καθώς και ο Ν.2742/99 ΦΕΚ 207/Α'/07-10-199 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις»³⁸ που αφορά κυρίως θέματα χωροταξικά. για την Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη.

³⁵ www.ypeka.gr

³⁶ <http://www.billirisbuildings.gr/>,

³⁷ <http://www.fafalios.com.gr/>, Δεν εφαρμόζεται πλέον μετά την έκδοση του Ν.2508/97 ,βλέπε και Εγκύκλιο 41/97 Αρθρο 25

³⁸ www.ypeka.gr

Το έτος 2008 θεσμοθετήθηκε το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο και Αειφόρου Ανάπτυξης βάση του Ν.2742/99 και τριών ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων (για τις ΑΠΕ, τις Βιομηχανίες, τον Τουρισμό).

Η οικιστική ανάπτυξη των πόλεων διαμορφώθηκε ύστερα από μία σειρά νομοθετικών ρυθμίσεων σε θέματα του πολεοδομικού πλαισίου (ΓΠΣ)³⁹.

Ο **Νόμος 947/79/ΦΕΚ 169/Α/ 26-7-1979**, «Περί οικιστικών περιοχών» αποτελεί την «πρώτη γραφή» του πολεοδομικού πλαισίου που καθιερώνει τους τρόπους και τα εργαλεία της πολεοδομικής και οικιστικής ανάπτυξης που σταδιακά αναδιαμορφώθηκαν και εξελίχθηκαν στις σύγχρονες μορφές με τις οποίες ισχύουν σήμερα.

Ακολούθησε ο **Νόμος 1337/83/ΦΕΚ 33/Α/14-3-1983** που είχε αρχικά χαρακτήρα μεταβατικό (για μια 5ετία η οποία ανανεώθηκε και μετά καταργήθηκε ως δεσμευτική ημερομηνία) καθόσον δημιουργήθηκε για να αντιμετωπίσει άμεσα, τα χρονίζοντα προβλήματα της αυθαίρετης δόμησης κύριας (πρώτης) κατοικίας που ήταν χαρακτηριστικό γνώρισμα των ελληνικών πόλεων και να εξασφαλίσει στοιχειωδώς την οργάνωσή τους με την αναγκαία τεχνική και κοινωνική υποδομή.

Σημαντικότερο ίσως γεγονός από την καθιέρωση του Ν.1337/83, όσον αφορά στο θέμα των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων, ήταν η ευρεία εφαρμογή του, μέσω του Προγράμματος της ΕΠΑ (Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση) του ΥΠΕΧΩΔΕ. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού εκπονήθηκαν και εγκρίθηκαν ΓΠΣ σε όλες τις πόλεις της χώρας πληθυσμού μεγαλύτερου των 2.000 κατοίκων (ακόμα και σε ορισμένες μικρότερες μετά από Απόφαση των οικείων ΟΤΑ). Η εφαρμογή δε του Νόμου ήταν άμεση, αφού τα πρώτα ΓΠΣ εγκρίνονται το 1985 δηλαδή 2-2,5 χρόνια περίπου από την ισχύ του.

Ο **Ν.2508/97/ΦΕΚ124/13-6-1997** για τη βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων, που ισχύει μέχρι και σήμερα, καθιέρωσε και συστηματοποίησε δύο επίπεδα σχεδίων για την οικιστική οργάνωση και τον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Το 1ο επίπεδο (γενικό) στο οποίο περιλαμβάνονται :

1. τα Ρυθμιστικά Σχέδια (ΡΣ), σε 6 σημαντικά οικιστικά αστικά κέντρα κατ'αναλογία των ρυθμιστικών σχεδίων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης .
2. τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) για ΟΤΑ με έναν τουλάχιστον οικισμό άνω των 2000 κατ. και
3. τα Σχέδια Χωρικής & Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) για για ΟΤΑ με μικρότερους οικισμούς. Δηλαδή και ο αγροτικός χώρος οργανώνεται πολεοδομικά με το σχέδιο αυτό που εκπονείται κατ'αναλογία του ΓΠΣ.

Το 2ο επίπεδο (εξειδικευμένο) στο οποίο περιλαμβάνονται:

1. οι Πολεοδομικές Μελέτες (έγκριση πολεοδομικής μελέτης επέκτασης και αναθεώρησης ρυμοτομικών σχεδίων [ΠΜΕ-Α]) και
2. οι Μελέτες Πράξης Εφαρμογής των ρυμοτομικών σχεδίων

Η χωρική εμβέλεια του Πλαισίου των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) επεκτείνεται, τόσο στο περιεχόμενο όσο και στις συνέπειές του σε σχέση με το Ν.1337/83, έτσι ώστε η συμβολή του στον πολεοδομικό σχεδιασμό να είναι αποτελεσματικότερη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η περιφέρεια εφαρμογής του ΓΠΣ να είναι ολόκληρη η εδαφική περιφέρεια ενός

³⁹ Εργασία της Αμαλίας Κουδούνη, Αρχ/των Μηχανικός, με θέμα: «Θεσμικό πλαίσιο Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) και Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ)», , Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, Αθήνα 2006.

ΟΤΑ που προέκυψε από τη συνένωση περισσότερων παλαιών (Ν.2539/97). Επομένως, η συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στην οποία περιλαμβάνεται ένας τουλάχιστον οικισμός με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων σύμφωνα με την τελευταία απογραφή σε έναν Δήμο ή Κοινότητα, ανεξαρτήτως του πληθυσμού του, πρέπει να εναρμονίζεται προς τις γενικές κατευθύνσεις και τα προγράμματα του ΡΣ.

4.2.2 Ο Ν.2742/99 για τον Χωρικό Σχεδιασμό

Ο ν. 2742/99 / ΦΕΚ207/Α'/7-10-1999 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις» είχε ως κύριο σκοπό την θέσπιση θεμελιωδών αρχών, την θεσμοθέτηση σύγχρονων οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού που έχουν ως στόχο την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη με την ταυτόχρονη διαφύλαξη της προστασίας του περιβάλλοντος τόσο σε διεθνή όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σύμφωνα με το παραπάνω νόμο κύρια όργανα χωροταξικού σχεδιασμού είναι:

1. Η Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης η οποία συγκροτείται από τα παρακάτω μέλη:
 - Τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων ως Πρόεδρο
 - Τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
 - Τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας
 - Τον Υπουργό Οικονομικών
 - Τον Υπουργό Ανάπτυξης
 - Τον Υπουργό Γεωργίας
 - Τον Υπουργό Πολιτισμού
 - Τον Υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας
 - Τον Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών
2. Το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
3. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

Επίσης τα κύρια μέσα Χωροταξικού Σχεδιασμού σύμφωνα με το Ν. 2742/99 είναι:

1. Το **Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)**, αποτελεί τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του Κράτους, των δημόσιων νομικών προσώπων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του εθνικού χώρου.

Στο Γενικό Πλαίσιο: α) καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη και διάρθρωση του εθνικού χώρου, β) αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών και γ) προσδιορίζονται, με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών, οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου.

Οι στόχοι του γενικού χωροταξικού πλαισίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2742/99, συνοψίζονται στον καθορισμό των βασικών κατευθύνσεων για:

- α) τη χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης, καθώς και των διεθνών και διαπεριφερειακών εισόδων-πυλών και συνδέσεων της χώρας,
- β) τη χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και μεταφορών, καθώς και των κόμβων διευρωπαϊκής ακτινοβολίας,
- γ) τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων,

δ) το ρόλο των μητροπολιτικών και λοιπών σημαντικών αστικών κέντρων και τη σχέση με την ενδοχώρα τους. τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, καθώς και τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού, παράκτιου και νησιωτικού χώρου και άλλων κρίσιμων περιοχών του εθνικού χώρου,

ε) τη διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων, καθώς και τη διατήρηση, ανάδειξη και προστασία της εθνικής φυσικής και πολιτικής κληρονομιάς,

στ) τη γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενότητων σε διαπεριφερειακό επίπεδο.

2. Τα **Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ)**
3. Τα **Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ)** όπου σήμερα αναθεωρούνται.

4.3 Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)

Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) αποτελεί το κατευθυντήριο σχέδιο για την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη των πόλεων. Το θεσμικό πλαίσιο για την εκπόνηση και έγκριση ενός ΓΠΣ είναι ο Νόμος 1337/83 όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Νόμο 2508/97⁴⁰.

Κύρια αντικείμενα του ΓΠΣ αποτελούν:

1. Η διερεύνηση και ο προσδιορισμός των δυνατοτήτων ανάπτυξης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και της εξέλιξης του πληθυσμού μιας πόλης, στα πλαίσια των στόχων και κατευθύνσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου.
2. Η ανασυγκρότηση της πολεοδομικής δομής της πόλης και η οργάνωσή της σε πολεοδομικές ενότητες.
3. Η ορθολογική κατανομή των χρήσεων γης και ιδιαίτερα της κατοικίας, των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του κοινωνικού εξοπλισμού.
4. Η προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος και της ιστορικής φυσιογνωμίας της πόλης.
5. Ο καθορισμός περιοχών του αστικού χώρου που χρειάζονται ειδικές παρεμβάσεις.
6. Η οργάνωση των δικτύων μεταφορικής και τεχνικής υποδομής.
7. Ο καθορισμός περιοχών ειδικής προστασίας.
8. Ο έλεγχος των χρήσεων γης στον περιαστικό χώρο σε περιοχές που δεν πρόκειται να πολεοδομηθούν.

⁴⁰ <http://www.organismosathinas.gr>

Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στις διαδικασίες εκπόνησης, συμμετοχής, έγκρισης και υλοποίησης ενός ΓΠΣ συμμετέχουν σε όλες τις φάσεις οι εμπλεκόμενοι φορείς αλλά και οι πολίτες. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η ενεργός συμμετοχή των οικείων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των αρμόδιων Κεντρικών και Περιφερειακών Υπηρεσιών των Υπουργείων, των οργανισμών Κοινής Ωφέλειας, καθώς και των μεμονωμένων πολιτών με κάθε πρόσφορο τρόπο. Η υλοποίηση των προτάσεων του ΓΠΣ είναι πολύπλοκη διαδικασία στην οποία εμπλέκονται τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας, γεγονός που απαιτεί συστηματική παρακολούθηση. Σημειώνεται επίσης ότι τα ΓΠΣ αποτελούν τα κύρια υπόβαθρα και την βάση για την συμμετοχή των ΟΤΑ σε κοινοτικά προγράμματα.

4.4 Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ)

Το Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης της Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.)⁴¹ εκπονείται και εγκρίνεται με σκοπό την οικιστική οργάνωση και ανάπτυξη κάθε ανοικτής πόλης. Ως «Ανοικτή Πόλη» νοείται σύνολο γειτονικών οικισμών του μη αστικού χώρου, καθένας από τους οποίους έχει πληθυσμό μέχρι 2000 κατοίκους, σύμφωνα με την εκάστοτε τελευταία απογραφή. Τα όρια μιας Ανοικτής Πόλης ταυτίζονται κατ'αρχήν με τα όρια του αντίστοιχου νέου διευρυμένου ΟΤΑ, στον οποίο δεν περιλαμβάνεται οικισμός πάνω από 2.000 κατοίκους. Κατ'εξάιρεση, στα ως άνω διοικητικά όρια είναι δυνατόν να οριοθετούνται μέχρι και τρεις Ανοικτές Πόλεις, εφόσον υπάρχουν περισσότερες περιοχές με μεγάλη απόσταση μεταξύ τους και δυσμενείς κυκλοφοριακές συνθήκες. Για την οργάνωση και διευθέτηση του χώρου κάθε Ανοικτής Πόλης είναι αναγκαία η εκπόνηση και έγκριση ενός ΣΧΟΟΑΠ που εκπονείται με βάση τις προβλέψεις πληθυσμιακής και οικονομικής εξελίξεως της περιοχής και περιλαμβάνει σχέδια, χάρτες, κείμενα διαγράμματα, «ώστε να περιέχει σύνολο μέτρων, στόχων και κατευθύνσεων» και προγραμμάτων (βλ. άρ.5, Ν.2508/1997).

Η έγκριση και αναθεώρηση του ΣΧΟΟΑΠ γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας μετά από γνώμη του οικείου ΣΧΟΠ. Κατ'εξάιρεση, είναι δυνατόν να κινήσει τη διαδικασία για την εκπόνηση ΣΧΟΟΑΠ ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, εφόσον τα ΣΧΟΟΑΠ που θα εκπονηθούν θα χρησιμεύσουν ως πρότυπα για την απόκτηση εμπειρίας, για την αποτελεσματικότερη και πληρέστερη εφαρμογή του θεσμού. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται γνωστοποίηση στο Νομάρχη και το σχέδιο εγκρίνεται με Απόφαση του Υπουργού, μετά από γνώμη των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και του ΣΧΟΠ του Νομού. Η δυνατότητα αυτή δεν αξιοποιήθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η εφαρμογή του Ν.2508/97 δεν υποστηρίχθηκε από ένα κεντρικό (Εθνικό) πρόγραμμα εκπόνησης μελετών ανάλογο της ΕΠΑ '82. Σημαντικός αριθμός μελετών ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (~ 100) εκπονείται με χρηματοδότηση του Γ' ΚΠΣ στο πλαίσιο Περιφερειακών Επιχειρηματικών Προγραμμάτων (ΠΕΠ). Μέχρι σήμερα δεν έχουν εγκριθεί – πλην των ΓΠΣ Αττικής και Θεσσαλονίκης όπου όμως τα όρια των Α'θμιων ΟΤΑ δεν έχουν αλλάξει με το Νόμο διοικητικής αναδιάρθρωσης της χώρας (Καποδίστριας). Επιπλέον υπάρχει πρόβλεψη για «Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων» (ΣΟΑΠ) του Ν 2742/99⁴².

⁴¹ <http://portal.tee.gr/>, Πράξεις εφαρμογής Πολεοδομικών Μελετών, Τ.Ε.Ε./Τ.Κ.Μ. Σεμινάρια μικρής διάρκειας, Μάιος 2009

⁴² <http://el.wikipedia.org/>

Τα σχέδια αυτά προορίζονται για πόλεις ή τμήματά τους αλλά και για ευρύτερες αστικές περιοχές «που παρουσιάζουν κρίσιμα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής» και «επιδιώκουν την βελτίωση των υποδομών, κοινωνικών εξυπηρετήσεων, αντιμετώπιση της ανεργίας, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την αρμονική διάρθρωση των χρήσεων γης, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και γενικά την κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτισμική αναζωογόνηση των πόλεων και των ευρύτερων αστικών περιοχών.» Η πρωτοβουλία για την κατάρτιση των ΣΟΑΠ ανήκει στο ΥΠΕΚΑ ή στην Περιφέρεια. Το ΣΟΑΠ επιπλέον, είναι και μηχανισμός άντλησης χρηματοδότησης για την χαρακτηριζόμενη περιοχή.

4.5 Ο πολεοδομικός χωροταξικός σχεδιασμός για τα ΓΠΣ μετά τον Καποδίστρια

Σήμερα με τη «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» μετά την ισχύ του Ν.3852/2010 διευρύνεται ακόμα περισσότερο η εμβέλεια του ΓΠΣ και των ΣΧΟΟΑΠ (ο αριθμός των οποίων περιορίζεται σημαντικά) και είναι αναγκαίο να προσαρμοστεί και η νομοθεσία του πολεοδομικού σχεδιασμού στη νέα διοικητική διάρθρωση της χώρας. Έτσι κι αλλιώς έχει διαπιστωθεί στην εξεταζόμενη τροποποίηση-αναθεώρηση του Ν.2508/1997 ότι θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένας ενιαίος όρος τίτλος για το νέο «ΓΠΣ».

Οι αρμοδιότητες, που δόθηκαν στα όργανα της Περιφέρειας (13 αιρετές) και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (7 κρατικές) έχουν διατηρηθεί, όπως ρυθμίστηκαν με την Εγκύκλιο 6/2006, γιατί δεν έχουν προχωρήσει και δεν έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες τροποποίησης του Ν.2508/1997.

Ο Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (Κρατικό Όργανο) έχει αρμοδιότητα για την έγκριση των:- ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ - Σημειακών- εντοπισμένων πολεοδομικών ρυθμίσεων στο ΒΟΔ των Ν.Αττικής & Θεσσαλονίκης

Ο Περιφερειάρχης της Περιφέρειας (Αιρετό Όργανο) έχει αρμοδιότητα για την έγκριση των - Σημειακών- εντοπισμένων πολεοδομικών ρυθμίσεων, πλην εκείνων που βρίσκονται σε «ευαίσθητες περιοχές», όπως θεωρούνται οι ακτές, οι προστατευόμενες περιοχές, οι αρχαιολογικοί χώροι κλπ.

Πιο συγκεκριμένα:

Πρωτοβάθμιος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) είναι ο δήμος. Διοικείται από δήμαρχο και δημοτικό συμβούλιο που εκλέγονται κάθε 5 έτη με καθολική ψηφοφορία. Κάθε δήμος χωρίζεται σε διαμερίσματα με την ονομασία «δημοτικές ενότητες» και αυτές με τη σειρά τους σε «κοινότητες». Οι τελευταίες διαθέτουν δικά τους συμβούλια, ο ρόλος αυτών όμως είναι συμβουλευτικός και δεν μπορούν να λάβουν αποφάσεις.

Δευτεροβάθμιος Ο.Τ.Α. είναι η περιφέρεια, η οποία αντιστοιχεί σε μία ευρεία γεωγραφική περιοχή της χώρας. Διοικείται από περιφερειάρχη και περιφερειακό συμβούλιο που εκλέγονται κάθε 5 έτη με καθολική ψηφοφορία ανάμεσα στους εγγεγραμμένους δημότες των δήμων που υπάγονται στην περιφέρεια. Κάθε περιφέρεια διαιρείται σε «περιφερειακές ενότητες», οι οποίες συνήθως συμπίπτουν με τους νομούς. Κάθε περιφερειακή ενότητα διαθέτει δικό της αντιπεριφερειάρχη που προέρχεται από τον συνδυασμό του περιφερειάρχη.

Δύο ή περισσότερες περιφέρειες (ή μόνο μία στην περίπτωση της Αττικής και της Κρήτης) συγκροτούν την αποκεντρωμένη διοίκηση. Αυτή δεν αποτελεί θεσμό αυτοδιοίκησης αλλά διοικητικής αποκέντρωσης του κράτους, αφού ο επικεφαλής της (με τον τίτλο «γενικός γραμματέας») διορίζεται από την κυβέρνηση και συγκεντρώνει όλες τις αποφασιστικές αρμοδιότητες, το δε συμβούλιό της, στο οποίο συμμετέχουν οι οικείοι περιφερειάρχες και εκπρόσωποι των τοπικών ενώσεων δήμων, έχει κυρίως συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Εξαίρεση σε όλα τα παραπάνω αποτελεί το Άγιο Όρος, το οποίο αποτελεί μεν ελληνικό έδαφος, αλλά αυτοδιοικείται με τους δικούς του θεσμούς βάσει του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους του 1924.

2 Αρμοδιότητες των «Καλλικρατικών» Δήμων»⁴⁴

Με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών οι Καλλικρατικοί δήμοι από την 1η Ιανουαρίου του 2011 εμπλουτίστηκαν με τις παρακάτω αρμοδιότητες σύμφωνα με τους νόμους Ν. 3852/2010 (άρθρο 94 παρ.4) και Ν. 3870/2010 (άρθρο 18 παρ.10ζ)⁴⁵ στον τομέα της παιδείας:

- Η εκτέλεση προγραμμάτων διά βίου μάθησης, εκτίμησης της αξίας οικοπέδου για την ανέγερση σχολικών κτιρίων ή τη μίσθωση ακινήτων για τη στέγαση δημόσιων σχολικών μονάδων
- Η εποπτεία και ο έλεγχος των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων.
- Η οργάνωση συναυλιών ή άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων για τους μαθητές, κατόπιν έγκρισης της Σχολικής Επιτροπής καθώς και ο διορισμός και η αντικατάσταση διοικητών των ιδρυμάτων, που χορηγούν υποτροφίες, εφόσον έχουν τοπική σημασία.
- Η επιβολή κυρώσεων, κατά τις ισχύουσες διατάξεις, στους γονείς και κηδεμόνες που δεν εγγράφουν τα παιδιά τους στο σχολείο και αμελούν για την τακτική φοίτησή τους

⁴⁴ Αναδημοσίευση από: Γιαννακοχωρίτης: Αρμοδιότητες Καλλικρατικών Δήμων

Savsidir Δευτέρα, 25 Οκτωβρίου 2010 http://johnvillage.blogspot.gr/2010/10/blog-post_5071.html

⁴⁵ http://www.eetaa.gr/kallikratis/support/Armodiotites/imerides_short.html

αλλά και η διακοπή μαθημάτων, λόγω έκτακτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου, εντός των διοικητικών ορίων του οικείου δήμου.

- Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών μουσικών ιδρυμάτων (Ωδείων, μουσικών σχολών, χορωδιών κ.α.) και η συμμετοχή εκπροσώπου του οικείου δήμου στην οργανωτική επιτροπή φεστιβάλ τοπικής εμβέλειας καθώς και επιχορήγηση φορέων που αναπτύσσουν πολιτιστικού χαρακτήρα δραστηριότητες.
- Η άσκηση εποπτείας επί των Εθνικών Αθλητικών Κέντρων, που καθορίζονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Πολιτισμού και Τουρισμού.

Ειδικά από την 1η Ιουλίου 2011 ασκείται η παρακάτω αρμοδιότητα:

Η μεταφορά μαθητών από τον τόπο διαμονής στο σχολείο φοίτησης, περιλαμβανομένης της μεταφοράς των μαθητών σχολείων ειδικής αγωγής, καθώς και της μεταφοράς και σίτισης μαθητών μουσικών και καλλιτεχνικών γυμνασίων και λυκείων.

Στον Τομέα της Πολιτικής Προστασίας (ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Ι – ΤΟΜΕΑΣ Α' και με βάση το Ν. 3463/2006 - άρθρο 75) ασκούνται οι παρακάτω αρμοδιότητες από τους Δήμους:

- Ο συντονισμός και η επίβλεψη του έργου που πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών που συμβαίνουν στα διοικητικά που όρια καθώς και σχεδιασμός πολιτικής προστασίας.
- Η διάθεση και ο συντονισμός δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών της περιφέρειας τους.

Στον Τομέα της Αγροτικής Ανάπτυξης, Κτηνοτροφίας και Αλιείας (ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Ι – ΤΟΜΕΑΣ Η' και με βάση τους Ν. 3852/2010 (άρθρο 94 παρ.5) και Ν. 3905/2010 (άρθρο 51 παρ.3α)) από την 1^η Ιανουαρίου 2011 ασκούνται οι παρακάτω αρμοδιότητες:

- Η σύσταση και λειτουργία Γραφείων Γεωργικής Ανάπτυξης (Γ.Γ.Α.) και η μελέτη και εκτέλεση έργων τεχνικής υποδομής, τοπικής σημασίας, που αφορούν στη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία καθώς και διαχείριση βοσκοτόπων.
- Η άσκηση εποπτείας από τους δήμους, όπου εδρεύουν, των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (Τ.Ο.Ε.Β.), των Προσωρινών Διοικουσών Επιτροπών (Π.Δ.Ε.) και των Τοπικών Επιτροπών Άρδρευσης (Τ.Ε.Α.) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 3881/1958 (Φ.Ε.Κ. 181, Α).
- Η έρευνα και μελέτη κάθε θέματος για την ανάπτυξη της γεωργίας, κτηνοτροφίας, και αλιείας καθώς και τη διατήρηση του αγροτικού, κτηνοτροφικού και αλιευτικού πληθυσμού στις εστίες τους.

Από την 1η Ιουλίου 2011 ασκούνται οι παρακάτω αρμοδιότητες:

- Η παροχή γνώμης για τον καθορισμό Βιομηχανικών και Επιχειρησιακών Περιοχών (Β.Ε.ΠΕ.) και για τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κατ' άρθρο 5 ν. 2545/1997 (ΦΕΚ 254, Α')
- Η ανάπτυξη, προστασία, εκτίμηση και παρακολούθηση της φυτικής και ζωικής παραγωγής.

Επιπλέον με βάση το Ν. 3463/2006 (άρθρο 75) (ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΙΙ) ασκούνται οι εξής αρμοδιότητες από τους Δήμους.

- Η τήρηση του δημοτολογίου και του μητρώου αρένων και τήρηση του Εθνικού Δημοτολογίου και η τήρηση των ληξιαρχικών βιβλίων. Η τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από την ισχύουσα εκλογική νομοθεσία και για θέματα ιθαγένειας αλλοδαπών και μετανάστευσης. Η χορήγηση βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας
- Η χορήγηση άδειας πολιτικού γάμου και η τέλεση των γάμων αυτών.
- Η δημιουργία, συντήρηση και λειτουργία κοιμητηρίων.
- Ο έλεγχος τήρησης των διατάξεων που αφορούν το Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό. Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση των αδειών ίδρυσης, λειτουργίας και εγκατάστασης των καταστημάτων και επιχειρήσεων, το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων.
- Η χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας κινηματογράφων, θεάτρων, παιδότοπων και διάφορων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, που λούνα πάρκ, και άλλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων αλλά και άδειας λειτουργίας μουσικών οργάνων.
- Η χορήγηση και ανάκληση αδειών για την άσκηση υπαίθριου στάσιμου εμπορίου, εμποροπανηγύρεων και λαϊκών αγορών.
- Η αφαίρεση που άδειας από που οικοδομές για μη εξόφληση ασφαλιστικών εισφορών στο Ι.Κ.Α.
- Ο έλεγχος τήρησης που τουριστικής νομοθεσίας και αδειών διενέργειας διαφήμισης.
- Η δημιουργία χώρων στάθμευσης τροχοφόρων και με δυνατότητα μίσθωσης ακινήτων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία

2.1 Μεταφερόμενες αρμοδιότητες στους Δήμους⁴⁶

Με το Πρόγραμμα «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ», θεμελιώνεται εκ νέου η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση με λιγότερους και ισχυρότερους Δήμους σε όλη τη χώρα, οι οποίοι χωροθετούνται με βάση γεωγραφικά, δημογραφικά, αναπτυξιακά κ.α. κριτήρια, με σκοπό να μπορούν ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις, να αξιοποιούν, δυναμικά, την τεχνολογία και τις σύγχρονες μεθόδους διοίκησης έτσι ώστε να μπορούν υποδεχθούν διευρυμένες αρμοδιότητες, ιδίως από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, στους τομείς, όπως της παιδείας, της πρόνοιας, της υγείας, της απασχόλησης, της έκδοσης οικοδομικών αδειών και πολεοδομικών εφαρμογών εντοπισμένης, χωρικά, ρύθμισης.

Επίσης με κριτήριο την δυνατότητα να μπορεί να παρέχεται στους πολίτες η πρόσβαση στις παρεχόμενες υπηρεσίες κάτω από τις νέες συνθήκες των διευρυμένων Δήμων, αρμοδιότητες που είχαν οι καταργούμενες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις προστέθηκαν στις νέες αρμοδιότητες των Δήμων.

Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στον τομέα των πολεοδομικών εφαρμογών, στον αγροτικό τομέα, στον αναπτυξιακό, στη λειτουργική υποστήριξη των σχολικών δομών, στον τομέα του περιβάλλοντος, καθώς και σ' εκείνο της εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων.

2.2 Μεταφορά προσωπικού για την άσκηση των πρόσθετων αρμοδιοτήτων

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθ. 95, σε όσους δήμους λειτουργούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων με αρμοδιότητες της παραγράφου 1α, οι υπηρεσίες αυτές καταργούνται και οι αρμοδιότητες τους, από 1.1.2011, ασκούνται από τους αντίστοιχους δήμους. Η στελέχωση των οικείων υπηρεσιών των ανωτέρω δήμων γίνεται με μετάταξη των υπαλλήλων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων που υπηρετούν στις καταργούμενες κατά το προηγούμενο εδάφιο υπηρεσίες. Το προσωπικό τους μετατάσσεται στον αντίστοιχο δήμο, όπου λειτουργούσε η καταργούμενη αποκεντρωμένη νομαρχιακή υπηρεσία, με ανάλογη εφαρμογή της διαδικασίας που ορίζεται στις παραγράφους 1 έως και 7 του άρθρου 257 του νόμου.

Οι σχετικές διατάξεις του Καλλικράτη περί μετατάξεων του προσωπικού δίνουν την δυνατότητα

- της εθελοντικής μετάταξης, μετά από σχετική αίτηση του ενδιαφερόμενου υπαλλήλου.
- της αυτοδίκαιης εκ του νόμου μετάταξης σε περίπτωση μεταφοράς συνόλου αρμοδιοτήτων ενός τομέα
- της μετάταξης μετά από αίτημα του οικείου δήμου σε περίπτωση μεταφοράς μεμονωμένων αρμοδιοτήτων

⁴⁶ www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297.../armodiotites.doc

2.3 Άσκηση Αρμοδιοτήτων –Διοικητική Υποστήριξη

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων θα γίνεται από τον ΟΤΑ στον οποίο λειτουργούσε η υπηρεσία. Το προσωπικό τους μετατάσσεται στον αντίστοιχο δήμο, όπου λειτουργούσε η καταργούμενη αποκεντρωμένη νομαρχιακή υπηρεσία, με ανάλογη εφαρμογή της διαδικασίας που ορίζεται στις παραγράφους 1 έως και 7 του άρθρου 257 του νόμου.

Σε περίπτωση κατά την οποία σε δήμους δεν υφίστανται υπηρεσιακές μονάδες, με επάρκεια υλικοτεχνικής υποδομής και προσωπικού, προς άσκηση των πρόσθετων αρμοδιοτήτων που έχουν απονεμηθεί σ' αυτούς, περιλαμβανομένων και των τεχνικών υπηρεσιών, οι σχετικές αρμοδιότητες, σε επίπεδο παροχής πλήρους διοικητικής υποστήριξης, δια των αντίστοιχων υπηρεσιών του, ασκούνται, υποχρεωτικώς, από τον δήμο της έδρας του νομού ή από τυχόν υφιστάμενο εγγύτερο δήμο εντός των ορίων του ίδιου νομού.

3 Αρμοδιότητες των Περιφερειών

Με την επιχειρούμενη ανασυγκρότηση του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης σε λιγότερες και ισχυρότερες μονάδες, ενόψει της αναθεωρημένης διάταξης 102 παρ.1 του Συντάγματος, που ορίζει, ότι μπορεί να ανατίθεται στους Ο.Τ.Α. η άσκηση αρμοδιοτήτων, οι οποίες συνιστούν αποστολή του Κράτους, και εντεύθεν τη δημιουργία ενός σύγχρονου συστήματος διακυβέρνησης, τη συγκρότηση συστήματος εσωτερικής αποκέντρωσης, τη δημοσιονομική χειραφέτηση και την υιοθέτηση σύγχρονων και ποιοτικών μεθόδων διοικητικής δράσης, η Περιφέρεια, ως δεύτερος βαθμός αυτοδιοίκησης, μπορεί να αναλάβει και να εκπληρώσει, ανεμπόδιστα, την ιδιαίτερη αποστολή της.

Με τις εισαγόμενες ρυθμίσεις, οι Περιφέρειες αναλαμβάνουν:

- i. Τις υπηρεσίες και αρμοδιότητες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων που καταργούνται, εκτός από εκείνες οι οποίες μεταφέρονται στους Δήμους.
- ii. Σημαντικές αρμοδιότητες, που ασκούνται, σήμερα, από την Κρατική Περιφέρεια, με εξαίρεση όσες πρέπει να παραμείνουν στα αποκεντρωμένα όργανα του κράτους, χάριν της ενότητας της κρατικής πολιτικής, σε ολόκληρη την επικράτεια, όπως τα θέματα χωροταξίας – πολεοδομίας, δασικής και μεταναστευτικής πολιτικής. Η Περιφέρεια γίνεται ο βασικός πυλώνας του αναπτυξιακού προγραμματισμού, ενώ κομβικός καθίσταται ο ρόλος της, ως προς τα έργα και τις υποδομές. Βασική προϋπόθεση είναι η επαρκής στελέχωσή της, αλλά και η αξιοποίηση της πείρας και της τεχνογνωσίας που έχουν αποκτήσει μέχρι σήμερα οι αντίστοιχες υπηρεσίες των κρατικών Περιφερειών, ορισμένες από τις οποίες μεταφέρονται, μαζί με το προσωπικό τους και τους πόρους τους, στις νέες Περιφέρειες.

Προς διασφάλιση της συστηματικής παράθεσης των αρμοδιοτήτων τις οποίες θα ασκεί η Περιφέρεια επιχειρήθηκε η ένταξη τούτων, κατά συναφείς τομείς.

Οι τομείς αυτοί επικεντρώνονται στους εξής άξονες:

Προγραμματισμού – Ανάπτυξης.

- Γεωργίας – Κτηνοτροφίας.
- Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας.
- Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού.
- Μεταφορών – Επικοινωνιών.
- Έργων – Χωροταξίας – Περιβάλλοντος.
- Υγείας
- Παιδείας - Πολιτισμού - Αθλητισμού.
- Πολιτικής Προστασίας και Διοικητικής Μέριμνας.

Τομέας Αναπτυξιακού Σχεδιασμού

Με τον **τομέα του αναπτυξιακού προγραμματισμού** επιδιώκεται η καταπολέμηση του σημερινού πολυδιασπασμένου διοικητικού πλαισίου, που αποτελεί τροχοπέδη στη αναπτυξιακή πορεία της χώρας, μέσω του νέου θεσμικού ρόλου που αναλαμβάνει η Περιφέρεια. Στοχεύει στην προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων, παρακολουθεί και επισημαίνει στους αρμόδιους φορείς γενικότερα και ειδικότερα ζητήματα, που αναφέρονται στην λήψη των αναγκαίων μέτρων προς βελτίωση του επιπέδου ζωής των πολιτών. Η Περιφέρεια είναι αρμόδια για την εκπόνηση γενικών και ειδικών αναπτυξιακών μελετών, που αφορούν τη συγκέντρωση, επεξεργασία και τεκμηρίωση γεωγραφικών, δημογραφικών, οικονομικών, κοινωνικών και άλλων στοιχείων που την αφορούν. Επίσης, είναι αρμόδια για την παρακολούθηση και την αποτίμηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης όλων των σχετικών οικονομικών και θεσμικών παρεμβάσεων.

Ακόμη, είναι αρμόδια για την τελική διαμόρφωση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, μεριμνά για την έγκρισή του και παρακολουθεί την εκτέλεσή του. Παρακολουθεί επίσης τις διαδικασίες ένταξης των πράξεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, είναι αρμόδια προς εισήγηση στο Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας για τη χρηματοδότηση των έργων που εντάσσονται στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, καθώς και των συγχρηματοδοτούμενων έργων.

Η Περιφέρεια διατυπώνει προτάσεις προς τους κεντρικούς φορείς του δημοσίου τομέα για έργα και μέτρα πολιτικής εθνικής σημασίας, που την αφορούν, αλλά εντάσσονται στο μεσοπρόθεσμο εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα. Συντονίζει, επίσης, τους φορείς εκτέλεσης και παρακολουθεί την πορεία εφαρμογής του αναπτυξιακού προγράμματος της Περιφέρειας. Γνωμοδοτεί για κάθε θέμα τοπικού ή ευρύτερου ενδιαφέροντος για το οποίο ζητείται η γνώμη της.

Πρωτογενής Τομέας Ανάπτυξης

Ως προς τον **πρωτογενή τομέα της ανάπτυξης** (γεωργία και κτηνοτροφία), οι Περιφέρειες καθίστανται ο βασικός πυλώνας του ετήσιου και πολυετούς αναπτυξιακού σχεδιασμού. Σε αυτήν μεταβιβάζονται ένα μεγάλο μέρος των αρμοδιοτήτων, που ασκούσαν προηγουμένως, τόσο οι κρατικές Περιφέρειες, όσο και οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Μεταξύ άλλων, οι Περιφέρειες καθίστανται αρμόδιες για την εκπόνηση, υλοποίηση και αξιολόγηση σχεδίων προγραμμάτων και μέτρων ανάπτυξης, το σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την υλοποίηση των έργων υποδομής, την ένταξη των επενδυτικών σχεδίων σε προγράμματα γεωργίας και κτηνοτροφίας, την προστασία και ανάπτυξη της φυτικής και ζωικής παραγωγής, καθώς και την καλύτερη οργάνωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Τομέας Φυσικών Πόρων, Ενέργειας και Βιομηχανίας

Ως προς τον **τομέα των φυσικών πόρων, ενέργειας και βιομηχανίας** ιδιαίτερη έμφαση έχει αποδοθεί στη διαχείριση των υδατικών πόρων, καθώς και στην προστασία των υδάτων. Περαιτέρω, ο **υποτομέας ορυκτού πλούτου** περιλαμβάνει, κυρίως, τον καθορισμό και αποχαρακτηρισμό λατομικών περιοχών, τη χορήγηση αδειών μεταλλευτικών ερευνών, τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης κ.α. Ο **υποτομέας ενέργειας** καταλαμβάνει σειρά αρμοδιοτήτων, οι οποίες συμπλέκονται, κυρίως, με την αξιοποίηση των ήπιων μορφών ενέργειας (ηλιακή, αιολική, γεωθερμία), τη χορήγηση αδειών εγκατάστασης, για ίδια χρήση, ενεργειακών συστημάτων θέρμανσης ή ψύξης χώρων, τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή επέκτασης σταθμού ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, καθώς και λουπές επί μέρους αρμοδιότητες οι οποίες εντάσσονται στον ίδιο υποτομέα.

Εξάλλου, ο **υποτομέας της Βιομηχανίας** περιλαμβάνει αρμοδιότητες της Κρατικής Διοίκησης, οι οποίες είχαν αποκεντρωθεί, προς άσκηση, στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, κυρίως, με το Προεδρικό Διάταγμα 78/2006 (π.χ. η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας βιομηχανιών)

Τομέας Απασχόλησης – Εμπορίου - Τουρισμού

Για τον **τομέα απασχόλησης - εμπορίου - τουρισμού** οι Περιφέρειες συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των αρμοδιοτήτων που αποκεντρώνονται στον τομέα της απασχόλησης, όπως αυτές που αφορούν την υλοποίηση προγραμμάτων προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης ανέργων κ.α.

Στον **τομέα του εμπορίου** οι Περιφέρειες ασκούν αρμοδιότητες, που αφορούν εποπτεία και τον έλεγχο ανωνύμων εταιρειών, την εποπτεία του εμπορίου, τη χορήγηση αδειών άσκησης εμπορικών επαγγελματιών και οργάνωσης εκθέσεων, καθώς και τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων, κατ' εφαρμογή των διατάξεων περί προστασίας του καταναλωτή.

Ως προς τον **τουρισμό**, η Περιφέρεια συνεργάζεται με τον Ε.Ο.Τ. και τους Δήμους για το σχεδιασμό, καθώς και για την τουριστική προβολή και ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Τομέας Μεταφορών - Επικοινωνιών

Στον **τομέα των μεταφορών – επικοινωνιών** συντελείται η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων, που συμπλέκονται με σειρά αδειών, στον **τομέα των μεταφορών** και ειδικότερα με τη διενέργεια περιοδικών τεχνικών ελέγχων μηχανοκινήτων οχημάτων από τα Δημόσια Κ.Τ.Ε.Ο. κάθε νομού, τον καθορισμό του αριθμού νέων επιβατηγών δημόσιας χρήσεως για την αντιμετώπιση των μεταφορικών αναγκών κάθε νομού, την τήρηση μητρώου αδειών Ε.Δ.Χ., την έκδοση και την ανάκληση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας πρατηρίων υγρών καυσίμων και υγραερίων και τη χορήγηση αδειών άσκησης επαγγέλματος οδικού μεταφορέα επιβατών και εμπορευμάτων.

Τομέας Έργων – Χωροταξίας – Περιβάλλοντος

Ο **Τομέας έργων – χωροταξίας – περιβάλλοντος** περιλαμβάνει σημαντικές αρμοδιότητες οι οποίες ασκούνταν από την Κρατική Περιφέρεια και εκχωρούνται, πλέον, στην Περιφέρεια, με γνώμονα το γεγονός, ότι μετέχουν σε αποφασιστικό βαθμό στην αναπτυξιακή πολιτική της.

Τομέας Υγείας και Πρόνοιας

Κυρίαρχες αρμοδιότητες οι οποίες συνάπτονται με τον **τομέα υγείας και πρόνοιας** και οι οποίες ασκούνται, πλέον, από τις Περιφέρειες, είναι, ενδεικτικά, οι ακόλουθες:

- Η άσκηση αρμοδιοτήτων οι οποίες μέχρι σήμερα ασκούνται από τις Δημόσιες Υγειονομικές Περιφέρειες (Δ.Υ.ΠΕ.), καθώς και από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κατά μεταβίβαση από αυτές.
- Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών κλινικών, η αναθεώρηση και ανάκληση τούτων, η έγκριση μεταβίβασής τους καθώς και η εποπτεία και ο έλεγχος, παράλληλα με τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, των παρεχομένων υπηρεσιών υγείας από αυτές. Ακόμη, παρέχονται αρμοδιότητες για χορήγηση αδειών κατηγοριών ιατρείων και διαγνωστικών κέντρων.

- Η έκδοση άδειας εισαγωγής εγκατάστασης και λειτουργίας μηχανημάτων παραγωγής ιοντιζουσών ακτινοβολιών για ιατρικούς σκοπούς, γενικά, όπως και εγκατάστασης και λειτουργίας εργαστηρίων ραδιοϊσοτόπων για ιατρικές εφαρμογές.
- Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς και οδοντίατρους, κατά τις προβλέψεις του π.δ/τος 470/1983 (Φ.Ε.Κ. 179, Α).
- Η επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς και οδοντίατρους, οι οποίοι αναγράφουν ναρκωτικά σε απλές συνταγές και όχι στις ειδικές για το σκοπό αυτό, καθώς και στους φαρμακοποιούς, που πωλούν ναρκωτικά με απλές και όχι με ειδικές συνταγές.
- Η υλοποίηση προγραμμάτων δημόσιας υγείας, κατά τις ρυθμίσεις του άρθρου 13 του ν. 3172/2003 (Φ.Ε.Κ. 197, Α).

Τομέας Παιδείας - Πολιτισμού – Αθλητισμού

Στον **τομέα παιδείας - πολιτισμού – αθλητισμού**, οι Περιφέρειες καθίστανται αρμόδιες για τη λειτουργική υποστήριξη δημόσιων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, την υλοποίηση αθλητικών προγραμμάτων διαπεριφερειακού χαρακτήρα. Η **πολιτική προστασία** αρθρώνεται με γνώμονα το σχετικό σχεδιασμό, την εφαρμογή του και τη λήψη σχετικών μέτρων, στο πλαίσιο των αντίστοιχων προβλέψεων και ρυθμίσεων, που αφορούσαν τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, όπως είναι καταστρωμένες στο σχετικό θεσμικό νόμο (ν. 3013/2002).

4 Ελεγκτικοί μηχανισμοί

Στην έδρα της κάθε αποκεντρωμένης διοίκησης ιδρύεται αυτοτελής υπηρεσία εποπτείας ΟΤΑ⁴⁷ που υπάγεται απευθείας στον Υπουργό. Η εν λόγω υπηρεσία είναι αρμόδια για τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ και για τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών. Προϊστάμενος της υπηρεσίας αυτής είναι ο Ελεγκτής Νομιμότητας. Οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων Δήμων και Περιφερειών αποστέλλονται, εντός 15ημέρου από την συνεδρίαση του συλλογικού οργάνου, υποχρεωτικά για έλεγχο νομιμότητας στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ.

Ο Ελεγκτής Νομιμότητας εντός αποκλειστικής προθεσμίας 40 ημερών ελέγχει την νομιμότητα και εκδίδει την ειδική πράξη, ενώ εντός 2 μηνών από την έκδοσή ή δημοσίευση της απόφασης του συλλογικού ή μονομελούς οργάνου, δύναται αυτεπαγγέλτως να ακυρώσει την απόφαση αυτή για λόγους νομιμότητας.

Πλέον της παραπάνω διαδικασίας ελέγχου επεκτείνεται ο έλεγχος των δαπανών και των λογαριασμών των δήμων, των ΝΠΔΔ αυτών, των κοινωφελών επιχειρήσεων τους, των επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης και των δημοτικών ΑΕ του άρθρου 266 του Κώδικα Δήμων Κοινοτήτων (ΚΔΚ), ανεξαρτήτως πληθυσμού, στον προληπτικό και στον κατασταλτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Με τον νέο νόμο (άρθρο 277) εντάσσεται επίσης στην αρμοδιότητα του επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που είναι υπεύθυνος για τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών του δήμου, η παρακολούθηση της κανονικής είσπραξης των εσόδων των ΟΤΑ και των ΝΠ τους και η άσκηση ελέγχου για την είσπραξη των νομίμως βεβαιωθέντων χρεών, οφειλών και προστίμων σε βάρος τρίτων.

Σε περίπτωση αδράνειας είσπραξης ενημερώνεται ο Γεν. Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και ο Ελεγκτής Νομιμότητας για την εκδήλωση ενεργειών τους. Εάν η αδράνεια συνεχίζεται και οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια των διοικούντων του δήμου, των ΝΠ ή των προϊσταμένων των υπηρεσιών αυτών, τα αιρετά πρόσωπα παραπέμπονται στην επιτροπή του άρθρου 141 του ΚΔΚ για προσωπικό καταλογισμό για κάθε θετική ζημιά και οι υπάλληλοι των υπηρεσιών στο Ελεγκτικό Συνέδριο, για καταλογισμό.

⁴⁷ Πηγή: www.kallikratis.ypes.gr

5 Ο προβληματισμός γύρω από την εφαρμοσιμότητα του Καλλικράτη

Υπάρχει έντονος προβληματισμός για το κατά πόσο θα καταστεί εφικτό να επιτευχθούν οι στόχοι και του προγράμματος Καλλικράτη (Ν.3852/2010) στην τοπική αυτοδιοίκηση μακροχρόνια και τι έχει ήδη επιτευχθεί μέχρι την περίοδο που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία και απορρέει κυρίως από τα κάτωθι δεδομένα:

- Έχουν απαξιωθεί οι τοπικές και δημοτικές κοινότητες, αφού τους δόθηκαν απειροελάχιστες αρμοδιότητες και εγκαθιδρύθηκε ένα συγκεντρωτικό σύστημα στον τρόπο λήψης αποφάσεων σε επίπεδο Δήμου παρόλου που συνυπάρχουν οι παλίες διοικητικές ενότητες α' βαθμού.
- Εγκαθιδρύθηκε ένα εντελώς αντιδημοκρατικό σύστημα εκλογής των τοπικών οργάνων αφού χαρακτηριστικά στα Συμβούλια Δημοτικής Κοινότητας την πλειοψηφία δεν την παίρνει ο συνδυασμός που πλειοψήφησε σε επίπεδο δημοτικής κοινότητας αλλά ο συνδυασμός που πλειοψήφησε σε επίπεδο Δήμου.
- Δημιουργήθηκαν πολύ μεγάλες δημοτικές οντότητες απομακρύνοντας τους αιρετούς από τους δημότες και δεν λήφθηκαν υπόψιν οι τοπικές δυνατότητες αυτοδιοίκησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι με τον Καλλικράτη έχουμε 325 δήμους στην Ελλάδα με μέσο όρο περίπου 30.000 κατοίκους ανά δήμο. Αντίθετα, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο μέσος όρος είναι 5.100 κατοίκους ανά δήμο.
- Μεταφέρθηκαν στους Δήμους πολλές αρμοδιότητες (με το άρθρο 94 του Ν. Στους δήμους μεταβιβάστηκαν 42 νέες αρμοδιότητες) για τις οποίες δεν δόθηκαν οι αντίστοιχοι πόροι, με αποτέλεσμα η αυτοδιοίκηση να απαξιώνεται στα μάτια των πολιτών και οι πολίτες να στερούνται υπηρεσίες.
- Δεν εφαρμόστηκαν ούτε οι ελάχιστες προβλέψεις σχετικά με την τοπική δημοκρατία και αυτοδιοίκηση.
- Δεν υπήρξε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από το Δημοτικό Συμβούλιο προς τα συμβούλια Δημοτικών και Τοπικών Κοινοτήτων όπως προβλέπεται στα άρθρα 83 και 84 του Ν. 3852/10.
- Δεν εφαρμόστηκε η πρόβλεψη του άρθρου 85 του ν. 3852/10 για μια κατ' έτος συνέλευση των κατοίκων κάθε τοπικής και δημοτικής κοινότητας για να προτείνουν στα αρμόδια όργανα του δήμου, ανάλογα με το χαρακτήρα των αναγκών των κατοίκων της τοπικής κοινότητας και τις προτεραιότητες για την τοπική ανάπτυξη, τις δράσεις που πρέπει να αναλάβει ο δήμος και αυτό είναι σε βάρος της επιδιωκόμενης διαδικασίας διαβούλευσης και συμμετοχής των πολιτών.

- Οι νέοι Καλλικρατικοί Δήμοι συγκροτούνται κατά μέσο όρο από 3 Καποδιστριακούς Δήμους ή 20 κοινότητες και Δήμους του παλαιού συγκεντρωτικού κράτους ή 40 οικισμούς εκ του συνολικού δικτύου οικισμών της χώρας και με πληθυσμιακό μέγεθος το λιγότερο 10.000 κατοίκων.⁴⁸ Επομένως δεν είναι δυνατόν να εξορθολογιστεί και λειτουργήσει το δίκτυο οικισμών κατά τα παλαιά πρότυπα ακτινικών συσχετίσεων, όσο και αν αυτό συνέχισε να συνυπάρχει στους καποδιστριακούς Δήμους. Φαίνεται ως λανθασμένη επιλογή γιατί άπτεται και με θέματα συνοχής κάθε επιπέδου.⁴⁹
- Υπάρχουν πολλά κοινωνικά και οικονομικά θέματα καθώς και ανισότητες που πρέπει να ξεπεράσουν οι Καλλικρατικοί Δήμοι καθώς και σοβαρά προβλήματα εσωτερικής στα δίκτυα μεταφορών των Καλλικρατικών Δήμων.
- Η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει αρμοδιότητες να κάνει στοχευμένες δράσεις σε οικονομικό επίπεδο αφού συνεχίζει ακόμη να εξαρτάται από την κεντρική διοίκηση της Περιφέρειας και των εκάστοτε Κυβερνήσεων.

⁴⁸ Λουκάκης Π.,2014,Σκέψεις για τη διατύπωση στρατηγικών προσέγγισης (ή αποκατάστασης) της εσωτερικής ομοιγένειας, λειτουργικότητας και συνοχής των Καλλικρατικών Δήμων με στόχο την ενδογενή ανάπτυξη,18^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων,Ηράκλειο,Μαΐος 2014

⁴⁹ Λουκάκης Π.,2014, Ζητήματα Εδαφικής και Κοινωνικής συνοχής και χωρικών ρυθμίσεων στους Καλλικρατικούς Δήμους, 17ο Επιστημονικό Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, Λαμία 2012..

Γ' ΜΕΡΟΣ: Μελέτη περίπτωσης του Δήμου Ακτίου Βόνιτσας

Πανοραμική άποψη της Βόνιτσας

Πανοραμική άποψη ενετικό κάστρο και αγκυροβόλιο της Βόνιτσας

1 Βασικά χαρακτηριστικά Δήμου

1.1 Τοποθεσία-γενικά⁵⁰

Ο **Δήμος Ακτίου - Βόνιτσας** είναι δήμος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας που συστάθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης⁵¹, το 2011, από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Ανακτορίου, Μεδεώνος και Παλαίρου οι οποίοι αποτελούν πλέον τις τρεις δημοτικές ενότητες του καλλικρατικού Δήμου.

Η έκτασή του ανέρχεται σε 662,94 τ.χλμ. και ο πληθυσμός σε 18.374 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή του 2001.

Έδρα του νέου δήμου είναι η μεγαλύτερη κωμόπολή του, η Βόνιτσα.

⁵⁰ <http://el.wikipedia.org> και Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας ,επίσημη ιστοσελίδα: <http://www.anaktorio.gov.gr>
⁵¹ Πρόγραμμα Καλλικράτης - ΦΕΚ Α 87 της 07/06/2010-Απόφαση 45892 του Υπ. Εσωτερικών, Αποκέντρωσης & Ηλεκτρονικής

Διακυβέρνησης - ΦΕΚ Β1292 της 11/08/2010

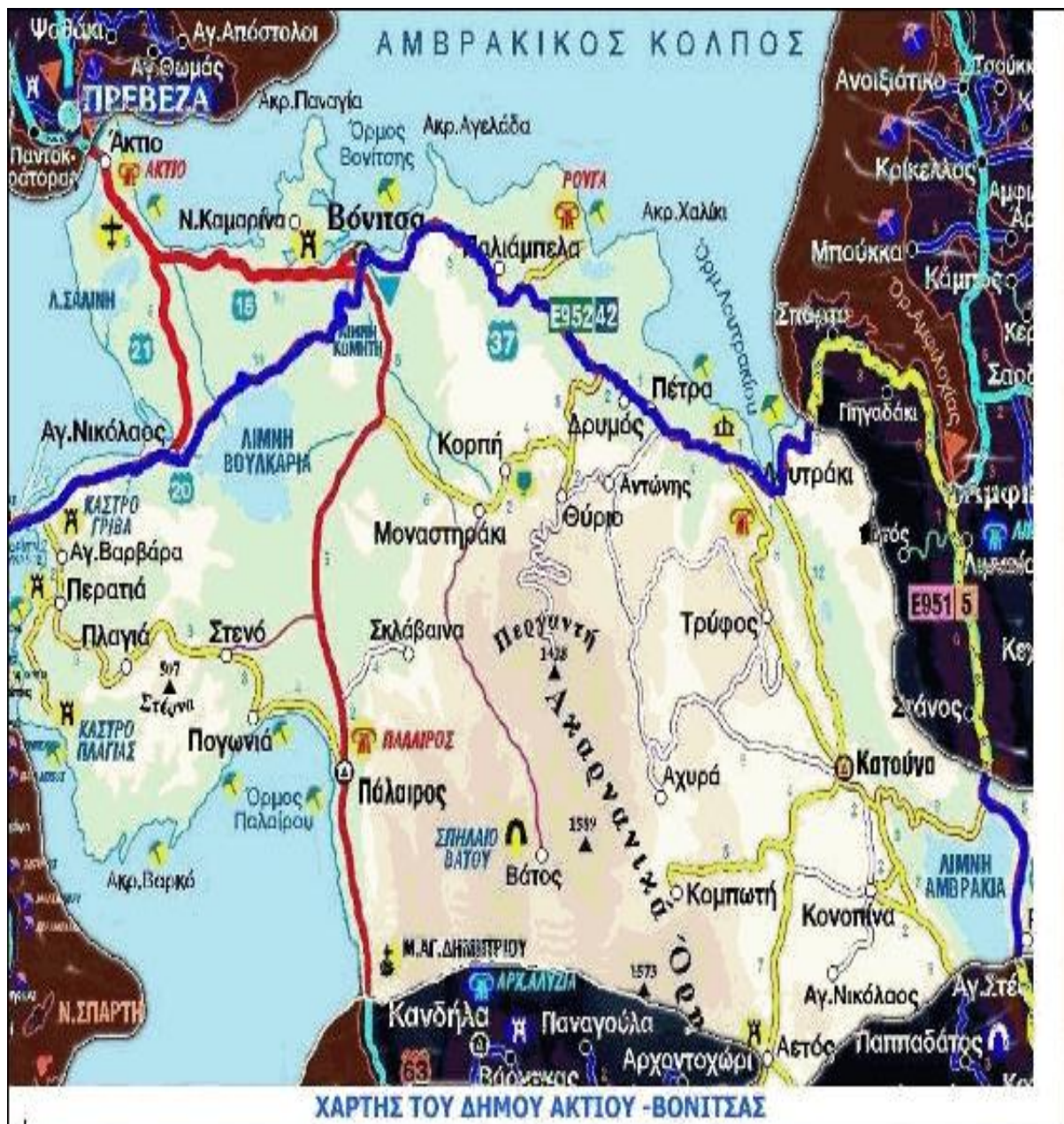
Χάρτης συνένωσης των πρώην Καποδιστριακών Δήμων (Ανακτορίου, Παλαίρου & Μεδεώνος)

1.2 Γενικά στοιχεία πρώην Δήμων και σημερινών Δημοτικών Ενοτήτων

1.2.1 Δήμος Ανακτορίου

Ο **Δήμος Ανακτορίου**, και νυν δημοτική ενότητα Ανακτορίου, ήταν δήμος του νομού Αιτωλοακαρνανίας που συστάθηκε με το πρόγραμμα Καποδίστριας από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Λειτούργησε την περίοδο 1999 -2010 οπότε και καταργήθηκε με την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης και εντάχθηκε στον νέο δήμο Ακτίου-Βόνιτσας. Βρισκόταν στα βορειοδυτικά του νομού στην είσοδο ακριβώς του Αμβρακικού κόλπου. Έδρα του ήταν η Βόνιτσα.

Χάρτης του Δήμου Ακτίου –Βόνιτσας (με οικισμούς)

Ο δήμος ήταν κυρίως πεδινός και έχει ένα συνολικό πληθυσμό 8.830 κατοίκων σύμφωνα με την απογραφή του 2001, οι μισοί περίπου από τους οποίους βρίσκονταν στην πόλη της Βόνιτσας. Προέκυψε από τη συνένωση της πόλης με τα χωριά Δρυμό, Θύρρειο, Μοναστηράκι και Παλιάμπελα.

Στον δήμο περιλαμβάνονταν τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα και οικισμοί:

Πίνακας 4: Πίνακας διαμερισμάτων και οικισμών του πρώην «Καποδιστριακού» Δήμου Ανακτορίου

Δημοτικό Διαμέρισμα	Οικισμοί	Πληθυσμός
Βόνιτσας		4.081
	η Βόνιτσα	3.840
	το Άκτιο	200
	Η Νέα Καμαρίνα	41
Αγίου Νικολάου Βονίτσης και Ξηρουμέρου	Ο Άγιος Νικόλαος	830
Δρυμού		622
	ο Δρυμός	604
	η Πέτρα	18
Θυρρείου		859
	το Θυρρείο	840
	η Γουργουβλή	19
Μοναστηρακίου		1.425
	το Μοναστηράκι	1.418
	η Κορπή	7
Παλιαμπέλων	τα Παλιάμπελα	1.013
Σύνολο Διαμερισμάτων	Σύνολο Οικισμών	Σύνολο Πληθυσμού
6	11	8.830

1.2.2 Δήμος Μεδεώνος

Ο **Δήμος Μεδεώνος**, και νυν Δημοτική Ενότητα Μεδεώνος, ήταν δήμος του Νομού Αιτωλοακαρνανίας που συστάθηκε με το πρόγραμμα Καποδίστριας από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Λειτούργησε την περίοδο 1999 -2010 οπότε και καταργήθηκε με την

εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης και εντάχθηκε στον νέο δήμο Ακτίου-Βόνιτσας. Βρισκόταν στα βορειοδυτικά του νομού και καταλάμβανε μία περιοχή ανάμεσα στην λίμνη Αμβρακία και στον Αμβρακικό κόλπο. Ο δήμος αποτελούταν από πέντε δημοτικά

διαμερίσματα και είχε πληθυσμό 5.050 κατοίκους. Η έκταση του ήταν 213,2 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Έδρα του δήμου ήταν το χωριό Κατούνα.

Ο δήμος περιλάμβανε τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα και οικισμούς:

Πίνακας 5: Πίνακας διαμερισμάτων και οικισμών του πρώην «Καποδιστριακού» Δήμου Μεδεώνος

Δημοτικό Διαμέρισμα	Οικισμοί	Πληθυσμός
Κατούνας		2.479
	η Κατούνα	2.331
	ο Άγιος Νικόλαος	79
	Το Λουτράκι	69
Αετού	ο Αετός	664
Αχυρών	τα Αχυρά	88
Κομπωτής	η Κομπωτή	469
Κωνωπίνας	η Κωνωπίνα	570
Τρύφου	η Τρύφος	780
Σύνολο Διαμερισμάτων	Σύνολο Οικισμών	Σύνολο Πληθυσμού
6	8	5.050

1.2.3 Δήμος Παλαίρου

Ο **Δήμος Παλαίρου (Πρώην Κεκροπίας)** και νυν Δημοτική Ενότητα Παλαίρου ήταν δήμος του νομού Αιτωλοακαρνανίας που συστάθηκε με το πρόγραμμα Καποδίστριας από τη συνένωση παλαιότερων κοινοτήτων της περιοχής, που αποτέλεσαν στη συνέχεια τα δημοτικά διαμερίσματα του δήμου. Λειτούργησε την περίοδο 1999 -2010 οπότε και καταργήθηκε με την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης και εντάχθηκε στον νέο δήμο Ακτίου-Βόνιτσας. Βρισκόταν στα βορειοδυτικά του νομού, ακριβώς απέναντι από την Λευκάδα. Ο δήμος αποτελούταν από πέντε δημοτικά διαμερίσματα και είχε πληθυσμό 4.494 κατοίκους. Η έκταση του ήταν 106 τ.χλμ. Έδρα του δήμου ήταν η Πάλαιρος.

Ο δήμος περιλάμβανε τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα και οικισμούς:

Πίνακας 6: Πίνακας διαμερισμάτων και οικισμών του πρώην «Καποδιστριακού» Δήμου Παλαίρου

Δημοτικό Διαμέρισμα	Οικισμοί	Πληθυσμός
Παλαίρου		2.561
	η Πάλαιρος	2.474
	η Μονή Αγίου Δημητρίου	0
	τα Περιβόλια	57
	τα Σκλάβαινα	30
Βάτου	ο Βάτος	151
Περατιάς		368
	η <u>Περατιά</u>	271
	η Αγία Βαρβάρα	97
	η Βαγιά (νησίδα)	0
	το Φορτί (νησίδα)	0
Πλαγιάς		1.020
	η Πλαγιά	928
	η Αμμούσα	85
	η Παλιά Πλαγιά	7
Πογωνιάς		394
	η Πογωνιά	319
	ο Άγιος Νικόλαος (νησίδα)	0
	το Βαρκό	7
	το Στενό	68
Σύνολο Διαμερισμάτων	Σύνολο Οικισμών	Σύνολο Πληθυσμού
5	16	4.343

1.3 Ιστορική Αναδρομή⁵²

1.3.1 Το Αρχαίο Ανακτόριο

Το αρχαίο Ανακτόριο ήταν σημαντική πόλη της Ακαρνανίας και ιδρύθηκε από τους Κορίνθιους το 630 π.χ. Όπως και οι περισσότερες πόλεις της Ακαρνανίας παρήκμασε όταν οι Ρωμαίοι ίδρυσαν τη Νικόπολη στην απέναντι πλευρά του Αμβρακικού και ανάγκασαν τους κατοίκους της περιοχής να μεταφερθούν εκεί. Με τον καιρό, στα Βυζαντινά χρόνια η πόλη άκμασε ξανά, με το όνομα Βόνιτσα (σημερινή ονομασία της πόλης) αυτή τη φορά και στο ακριβές σημείο όπου βρίσκεται σήμερα. Πολλές φορές απαντάται και ως Βόνδιζα, που συνδέεται με τη σλαβική λέξη βόντα, ή φρυγική κατ' άλλους ερευνητές, που σημαίνει νερό. Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η πόλη πέρασε για ένα μεγάλο διάστημα υπό τον έλεγχο των Βενετών, και συγκεκριμένα από το 1684 έως το 1797. Το 1832 αποτέλεσε τμήμα του νέου Ελληνικού κράτους.

Επιπλέον το δημοτικό διαμέρισμα Θύρρειο υπήρξε επίσης σημαντική πόλη της Ακαρνανίας και κάποια στιγμή πιστεύεται ότι ήταν και η μεγαλύτερη της περιοχής. Κτισμένο στη μεσαιωνική θέση που ονομαζόταν Άγιος Βασίλειος, το αρχαίο Θύρρειο ήταν μια από τις μεγαλύτερες πόλεις της αρχαίας Ακαρνανίας. Κρίνοντας από την περίμετρο των τειχών του που πλησιάζει τα 10 χιλιόμετρα (9914 μέτρα) πολλοί ερευνητές το θεώρησαν μεγαλύτερο και από την Αθήνα του 5ου π.Χ. αιώνα. Στο σημερινό χωριό Θύρρειο, λειτουργεί αρχαιολογικό μουσείο με ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή του Ανακτορίου.

Στα όρια του δήμου βρίσκεται και το Άκτιο επίσης σημαντική ιστορικά περιοχή όπου βρίσκονταν και το κοινό Ιερό των Ακαρνάνων. Αποτελεί το ακροτελεύτιο ακρωτήριο της Ακαρνανίας, στην είσοδο του Αμβρακικού κόλπου και βρίσκεται απέναντι από την Πρέβεζα. Στο ακρωτήριο Άκτιο υπήρχε από τον 5ο π. Χ. αιώνα ο περίφημος Ναός του Ακτίου Απόλλωνος, που έκτισαν οι κάτοικοι της αρχαίας πόλης Ανακτόριον (βρισκόταν κοντά στη Βόνιτσα). Ο ναός αυτός έχει γκρεμιστεί από σεισμό αλλά και από καθίζηση στη θάλασσα. Κάθε δύο χρόνια στο Άκτιο γίνονταν τα «Άκτια», αγώνες ιππικοί και γυμνικοί και γιορτές για να τιμήσουν οι Ακαρνανικές πόλεις τον θεό Απόλλωνα (θεό της μουσικής και των τεχνών). Στη θαλάσσια περιοχή του Ακτίου και της σημερινής Πρέβεζας, έγινε τη 2α Σεπτεμβρίου του 31 π.Χ. η ομώνυμη ναυμαχία που έκρινε την τύχη της ανώτατης ηγεσίας του ρωμαϊκού Κράτους.

⁵² Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας, επίσημη ιστοσελίδα: <http://www.anaktorio.gov.gr/>

Χάρτης Αιτωλοακαρνανίας πριν από 2500 χρόνια⁵³

1.3.1.1 Αρχαία Χρόνια

Η πόλη είναι κτισμένη κοντά στο αρχαίο Ανακτόριο, αποικία που ίδρυσαν οι Κορίνθιοι το 630 π.Χ. Έχουν διασωθεί νομίσματα⁵⁴ που αποτελούν μάρτυρες της οικονομικής άνθησης της πόλης αυτής καθώς και τα ερείπια της ακρόπολης, ο ναύσταθμος και το νεκροταφείο. Στη περιοχή έχουν εντοπισθεί βυθισμένα τμήματα του αρχαίου Ανακτορίου. Τα κτίσματα που βρίσκονται στα παράλια ή στο βυθό φαίνεται να σώζονται σε καλή κατάσταση καθώς διακρίνονται μέσα στα γαλάζια νερά. Ξεχωρίζουν οχυρωματικά τείχη και πύργοι, ένας

⁵³ Ο εικονιζόμενος χάρτης που βλέπετε εκδόθηκε το 1926 και αναπαριστά την αρχαία Ελλάδα. Δημοσιεύτηκε το 1926 από τους Velhagen Klaefing και φυλάσσεται στο Πανεπιστήμιο Austin του Τέξας. Είναι ο χάρτης της Αιτωλοακαρνανίας πριν 2500 χιλιάδες χρόνια περίπου. (πηγή-άρθρο: <http://www.agrinionews.gr>)

⁵⁴ Γεράσιμος Σ. Κατωπόδης, «ΑΡΧΑΙΑ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ», Εκδόσεις Νεφέλη

λιμενοβραχίονας, αποβάθρες και άλλα βυθισμένα κτίρια που χρονολογούνται απ' την Ελληνιστική έως τη πρώιμη Βυζαντινή περίοδο. Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο η Βόνιτσα, όπως και η υπόλοιπη Ακαρνανία, προσαρτήθηκε στη Ήπειρο με πρωτεύουσα τη Νικόπολη. Τη περίοδο αυτή πέφτει σε μαρασμό διότι με την ίδρυση της Νικόπολης (στην γειτονική Πρέβεζα) ακολουθεί η υποχρεωτική συγκέντρωση του πληθυσμού σ' αυτή. Λίγο αργότερα διαδόθηκε στη περιοχή η Χριστιανική θρησκεία, κατά παράδοση από μαθητές του Παύλου που ήρθαν απ' τη Κόρινθο ή τη Νικόπολη στα Ακαρνανικά παράλια.

1.3.1.2 Βυζαντινά Χρόνια

Με το όνομα Βόνιτσα η πόλη κάνει την εμφάνισή της στην ιστορία στα τέλη του 4ου μ.Χ. αιώνα, όταν οι Βησιγόθοι του Αλάρικου κατέστρεψαν το αρχαίο Ανακτόριο κι όσοι απ' τους κατοίκους του γλίτωσαν, έκτισαν τη Βόνιτσα στη σημερινή της θέση.

Η πόλη γνώρισε μεγάλη ακμή τον 11ο και τον 12ο αιώνα, όταν ήταν έδρα επισκοπής και υπαγόταν στη δικαιοδοσία του μητροπολίτη Ναυπάκτου. Αναφέρεται στις πηγές ως επισκοπή Βονίτζης, Βοδίντζης, Βοντίτζης και Βουνδίτζης και κατέχει τη πρώτη θέση ανάμεσα στις επισκοπές που υπάγονταν στη Μητρόπολη Ναυπάκτου. Μετά τη 4η σταυροφορία (1204) εντάχτηκε στο Δεσποτάτο της Ηπείρου, γνωρίζοντας τη μεγαλύτερη ανάπτυξη και ευημερία μέσα στην πολυτάραχη πορεία της. Το 1280 καταλήφθηκε από μισθοφόρους του Βασιλείου της Νεάπολης. Ο Δεσπότης Νικηφόρος Α' την έδωσε προίκα στον Φίλιππο του Τάραντα, γιο του Βασιλιά της Νεάπολης, επισημοποιώντας έτσι τη κατοχή της. Το 1314 βρέθηκε σε ελληνικά χέρια ενώ από το 1362, περιήλθε στην κυριαρχία των Αλβανών ηγεμόνων Τόκκων, οπότε και άρχισαν πάλι οι περιπέτειές της ταυτόχρονα με τις περιπέτειες των άλλων δυτικών επαρχιών του Βυζαντινού κράτους.

1.3.1.3 Το Ενετικό Κάστρο

Πάνω στο ύψωμα που βρέχεται από τη ήρεμα νερά του Αμβρακικού κόλπου βρίσκεται το Κάστρο της Βόνιτσας το οποίο αποτελείται από τρία διαζώματα, το ακρόκαστρο και έχει σχήμα ωοειδές. Το μεγαλύτερο μέρος των οχυρωματικών του έργων και κτισμάτων σχεδιάστηκε από Βενετούς μηχανικούς κυρίως πάνω στα παλιά, βυζαντινά, ερειπωμένα τείχη. Στη συνέχεια διευρύνθηκε –όπως δείχνουν τα σχέδια με τις αλληπάλληλες φάσεις που βρίσκονται στο Κρατικό αρχείο της Βενετίας- και μετατράπηκε σε ένα πανίσχυρο φρουριακό συγκρότημα, απόρθητο από ξηρά και θάλασσα.

Για τους Βενετούς τα φρούρια της Βόνιτσας και της Ναυπάκτου αποτελούσαν στρατηγικά σημεία, που εξυπηρετούσαν την οικονομική και στρατιωτική πολιτική τους στο Ιόνιο. Τα τρία φρούρια στην είσοδο του Αμβρακικού, της Πρέβεζας, της Βόνιτσας και της Αγίας Μαύρας (Λευκάδα), διευθύνονταν από Βενετό Προβλεπτή.

1.3.1.4 Τουρκοκρατία-Βενετοκρατία & Επανάσταση 1821

Το 1472 -σύμφωνα με άλλους ιστορικούς το 1479- η πόλη πέφτει στα χέρια των Τούρκων μέχρι το 1684 οπότε αρχίζει η Βενετική κυριαρχία. Αυτή τερματίζεται το 1797, όταν η Βενετική Δημοκρατία καταλύεται απ' το Μ. Ναπολέοντα, ο οποίος την κατέλαβε και την κράτησε για ένα χρόνο σύμφωνα με τη συνθήκη του Campoformio (1797).

Το 1798 την καταλαμβάνει ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων με αιφνιδιασμό. Η Βόνιτσα απελευθερώνεται προσωρινά απ' τους Έλληνες το 1821 και ξανά το 1828. Επίσημα αποδίδεται στο Ελληνικό κράτος, όπως και η υπόλοιπη Ακαρνανία, στις 27 Απριλίου 1832.

1.3.2 Το Μοναστηράκι

Το Μοναστηράκι, το οποίο είναι το μεγαλύτερο πληθυσμιακά χωριό μετά τη Βόνιτσα με 1425 κατοίκους είναι ένας γραφικός οικισμός, αποτελούμενος από 850 κτίρια, κτισμένος στα ριζά του όρους “Περγάντι” και σε υψόμετρο 304 μέτρων. Αποτελεί κοινότητα από το έτος 1912, ύστερα από την συγχώνευση των γύρω συνοικισμών. Το Μοναστηράκι είναι πλούσιο σε θρησκευτικά και ιστορικά μνημεία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το αρχαίο κάστρο στη τοποθεσία Λυκόνικο. Ο αρχαιολογικός χώρος εντοπίζεται κύρια ανάμεσα στις κορφές Καστρί (ανατολικά)μ και Ταμπούρια ή Βραχάκια (βόρεια).

1.3.3 Τα Παλιάμπελα

Η ονομασία του χωριού προήλθε από τον πρώτο κάτοικο που εγκαταστάθηκε στο χωριό, το όνομα του οποίου ήταν Παλιάμπελος. Την επωνυμία αυτή διατηρούν αρκετές οικογένειες μέχρι σήμερα, που θεωρούνται απόγονοι της πρώτης οικογένειας που εγκαταστάθηκε εκεί. Το χωριό αυτό φέρεται να ιδρύθηκε περί το έτος 1831, χρονολογία κατά την οποία αρχίζει και η τήρηση των μητρώων αρένων των κατοίκων του χωριού.

Τα Παλιάμπελα δημιουργήθηκαν από την συγχώνευση των γύρω συνοικισμών, όπως του Παλαιοχωρίου, της Βλησώρας, της Παλιακούλιας, της Τσουγκριάς.

1.3.4 Το αρχαίο Θύρρειο

Το Θύρρειο έγινε κοινότητα το έτος 1912 και η αρχική της ονομασία ήταν Άγιος Βασίλειος για να μετονομαστεί αργότερα το 1915 και να πάρει την ονομασία που διατηρεί μέχρι και σήμερα. Στο σημερινό Θύρρειο, οι κάτοικοι του οποίου ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία και την γεωργία, υπάρχει αρχαιολογικό μουσείο με ευρήματα κλασικής και Ρωμαϊκής εποχής.

Το Θύρρειο καταστράφηκε πολλές φορές από τις επιδρομές του Οκτάβιου αλλά και από τους εμφυλίους πολέμους μεταξύ των Ακαρνανών και των Αιτωλών. Υπάρχουν δε σήμερα τα ερείπια του παλιού φρουρίου, μέσα στο οποίο οι κάτοικοι οχυρώνονταν κατά καιρούς για να προστατευτούν από τους αντιπάλους τους. Περίπου το 1897 ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων έκαψε το Θύρρειο με σκοπό να εκδικηθεί για την ήττα του δικού του στρατιωτικού αποσπάσματος. Στο αρχαίο Θυρρείο λειτουργούσε νομισματοκοπείο και τα νομίσματα του φέρνουν την επιγραφή Θ-ΘΥ-

1.3.5 Ο Άγιος Νικόλαος

Οι κάτοικοι ήρθαν και έχτισαν εκεί το νέο χωριό αφήνοντας πίσω τους την Πέρδικα Θεσπρωτίας. Ο λόγος της μετακίνησης αυτής ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι δεν έβρισκαν κατάλληλο τόπο βοσκής των γιδοπροβάτων τους, ενασχόληση η οποία αποτελούσε βασική πηγή του εισοδήματός τους. Στα νότια του χωριού - σε πολύ μικρή απόσταση - βρίσκεται η λίμνη Βουλκαριά που προστατεύεται από τη Συνθήκη RAMSAR ως σπουδαίος υγροβιότοπος γιατί είναι πλούσια σε ψάρια, χέλια, αγριόχηνες, φαλαρίδες κλπ.

Στη λίμνη Βουλκαρία είναι ορατό και το αυλάκι της Κλεοπάτρας απ' το οποίο η βασίλισσα της Αιγύπτου πέρασε δια ξηράς καράβια της απ' το Ιόνιο στον Αμβρακικό προς βοήθεια του Αντωνίου.

1.3.6 Ο Δρυμός

Πρόκειται για το μικρότερο πληθυσμιακά χωριό του Δήμου Ανακτορίου, με 614 κατοίκους. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60 ο Δρυμός ήταν χτισμένος σε διπλανή τοποθεσία, σε υψόμετρο 200 μέτρων στις πλαγιές της βόρειας πλευράς των Ακαρνανικών βουνών αλλά μετά μεταφέρθηκε στη σημερινή του τοποθεσία η οποία είναι πιο ασφαλής και πιο προσβάσιμη καθώς είναι κτισμένο κοντά στη θάλασσα, έχει πλούσια πεδιάδα και περνά από τον εθνικό δρόμο Αμφιλοχίας– Βόνιτσας.

1.3.7 Το Άκτιο

Κοντά στο ακρωτήριο αυτό έγινε το 31 π.Χ. η περίφημη ναυμαχία του Ακτίου, που ήταν το τέλος της ρήξης μεταξύ Αντωνίου και Οκταβιανού, στη δεύτερη τριανδρία της Ρώμης. Πλούσια ιστορικά στοιχεία μαρτυρούν την σπουδαιότητα της περιοχής από αρχαιοτάτων χρόνων. Τα σωζόμενα αρχαία ερείπια των λουτρικών εγκαταστάσεων από τους Ρωμαίους αλλά και το αρχικά χωμάτινο και αργότερα πέτρινο φρούριο που έχτισε ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων, είναι μόνο μερικά από τα μνημεία που στολίζουν την περιοχή. Μετά την επανάσταση του 1821 το Άκτιο αποτελούσε για πολλά χρόνια σύνορο της Ελλάδας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

1.3.8 Η Αρχαία Πάλαιρος

Η σημαντικότερη θέση στην περιοχή είναι η Αρχαία Πόλη της Παλαίρου, η οποία βρισκόταν στη σημερινή Κεχροπούλα στα Νοτιοανατολικά της Χερσονήσου. Η Πόλη θεωρείται ότι υπήρχε από την Μυκηναϊκή περίοδο.

Βόρεια της πόλεως της Παλαίρου απλώνεται η Λίμνη Βουλκαρία, η Λίμνη Μυρτούντιον κατά τον Σταύρωνα. Λίμνη πιθανόν κατάλοιπο της λιμνοθάλασσας που κατέκλειε την έκταση της σημερινής πεδιάδας της Παλαίρου κατά τα Ομηρικά χρόνια. Η λιμνοθάλασσα αυτή ήταν κατά την παράδοση σωτήρας της Βασίλισσας Κλεοπάτρας, όταν κατά την Ναυμαχία του Ακτίου κυνηγημένη από τους δώκτες της πέρασε εύκολα με τα πλοία της από το ρηχό αύλακα της Παλαίρου. Ανάμνηση του παραπάνω περάσματος της Βασίλισσας της Αιγύπτου αποτελεί η διατήρηση της Επωνυμίας του αρχαίου περάσματος ως << Μόλος της Κλεοπάτρας >>.

Επίσης γύρω στην 2η χιλιετηρίδα π.Χ. θα παρατηρήσουμε ότι η χερσόνησος της σημερινής Πλαγιάς ήταν αυτόνομο νησί. Η Πλαγιά βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο του Ν. Αιτωλ/νίας και χωρίζεται από την Λευκάδα με διώρυγα που αρχικά κατασκεύασαν οι Κορίνθιοι το 600 π.Χ. περίπου, με σκοπό να βελτιώσουν την επικοινωνία του Βορείου Ιονίου πελάγους με τον Πατραϊκό κόλπο. Το κανάλι αυτό απέκοψε το σημερινό νησί από την Αιτωλοακαρνανία, με την οποία ενωνόταν με μια σειρά από βάλτους και νησίδες.

1.3.9 Αρχαιολογικοί και άλλοι χώροι Πολιτιστικής σημασίας

Τα κυριότερα μνημεία που σώζονται σήμερα είναι:

- Το Κάστρο της Κεχροπούλας. Σώζεται ένας πυλώνας ο διπλός περίβολος της Αρχαίας Ακαρνανικής Πόλης και επίσης έχουν διασωθεί λείψανα αρχαίων οικοδομημάτων.

-
- Ο Αρχαιολογικός χώρος της Στέρνας, που βρίσκεται κοντά στην Παλιά Πλαγιά.
 - Τα Καστέλια της Πλαγιάς που μάλλον αποτελούσαν τμήμα του οχυρωματικού συγκροτήματος της Στέρνας.
 - Το Κάστρο του Γρίβα στη Περατιά.
 - Το Ενετικό Κάστρο της Πλαγιάς με την ονομασία Άγιος Γεώργιος που χτίστηκε στα τέλη του 17ου αιώνα και έχει κηρυχθεί διατηρητέο από το 1998.
 - Το Αρχοντικό του Γρίβα στη Περατιά.
 - Το Αρχοντικό του Ράγκου στην Πάλαιρο, που χτίστηκε στα τέλη του 17ου αιώνα.
 - Η Ιερά Μονή Αγίου Δημητρίου που βρίσκεται στην Πάλαιρο και χτίστηκε περίπου τον 16ο αιώνα..
 - Το Μοναστήρι της Παναγίας της Ρόμβης, που βρίσκεται στο Βάτο, είναι ρυθμού βασιλικής μονόκλιτη και πλακοσκεπάστη το οποίο θεωρείται ότι χτίστηκε 100 χρόνια μετά την Άλωση της Πόλης

1.4 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

1.4.1 Γεωγραφικό Πλαίσιο

Ο Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας βρίσκεται στη Δυτική Στερεά Ελλάδα, στο βορειοδυτικό τμήμα του Νομού Αιτωλοακαρνανίας και έχει έκταση 662,94 τ.χλμ.

Ανατολικά, συνορεύει με το Δήμο Αμφιλοχίας και νότια με το Δήμο Ξηρομέρου. Βόρεια, βρέχεται από τον κόλπο του Αμβρακικού και συνορεύει με το Νομό Πρεβέζης (μέσω του Ακτίου) και δυτικά, βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος.

1.4.2 Μορφολογία Εδάφους

Η μορφολογία της περιοχής χαρακτηρίζεται ως πεδινή - ημιορεινή. Έχει έντονο τοπογραφικό ανάγλυφο με απότομες κλίσεις των πρανών προς τον Αμβρακικό κόλπο. Η περιοχή περιλαμβάνει καλλιεργούμενες εκτάσεις, βοσκοτόπους, δάση και αρκετά μεγάλες εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καλύπτουν το 35,4% της περιοχής, ενώ οι βοσκοτόποι και οι δασώδεις εκτάσεις καλύπτουν το 55% περίπου της συνολικής έκτασης της περιοχής.

Από τα Ακαρνανικά όρη, στο Δήμο ανήκει η κορυφή Περγαντί (1.428 μ), η οποία είναι και η ψηλότερη της περιοχής. Στην περιοχή περιλαμβάνεται μέρος του Αμβρακικού Κόλπου (κλειστή θάλασσα), ο οποίος αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς υδροβιοτόπους της Μεσογείου καθώς και οι λίμνες Βουλκαριά (ή Λίμνη Μυρτούντιο), Σαλτίνη, Μικρή Σαλτίνη και Κοκκάλα.

Στο Δήμο περιλαμβάνονται ακόμη τα ακατοίκητα νησάκια Κέφαλος και Κουκουμίτσα. Δεν υπάρχουν ποταμοί παρά μόνο Χείμαρροι (ρέματα) Στην περιοχή του Μοναστηρακίου (Κορπή) συναντάμε πολλές πηγές και κρήνες με πόσιμο νερό.

1.4.3 Κλίμα

Το κλίμα της περιοχής είναι εύκρατο μεσογειακό στα πεδινά, με ήπιο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι. Διαφοροποιείται μερικώς με τη μεταβολή του υψομέτρου. Έτσι χαρακτηρίζεται εύκρατο μεσογειακό στα πεδινά, όπως και στη πόλη της Βόνιτσας με ήπιο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι και ηπειρωτικό στο εσωτερικό. Ειδικότερα παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά.

1.5 Δημογραφικά χαρακτηριστικά Δ. Ακτίου-Βόνιτσας

Ο πληθυσμός του Καλλικρατικού Δήμου Ακτίου –Βόνιτσας ανέρχεται σε 18.374 κατοίκους⁵⁵. Μελετώντας τους παρακάτω πίνακες που εμφανίζουν την ποσοστιαία αύξηση-μείωση κάθε πόλης-χωριού-οικισμού οικισμού με μεταβλητό έτος βάσης, δηλ. κάθε χρονιά απογραφής με βάση την προηγούμενη απογραφή διαπιστώνουμε τα εξής για τις πιο μεγάλες Δ.Ε. και Τ.Κ. του σημερινού καλλικρατικού Δήμου: στην Δ.Ε. της Βόνιτσας η μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού παρατηρείται κατά την δεκαετία 1951-1961 (23,19%) ενώ μείωση τη δεκαετία 1991-2001 (-4,29%). Στην Τ.Κ. Κατούνας υπήρξε κυρίως μείωση του πληθυσμού ανά δεκαετία με μεγαλύτερη την περίοδο 2001-2011 (-32,60%) και μόνο μια μικρή αύξηση τη δεκαετία 1961-1971 (4,02%). Στην Τ.Κ. Μοναστηρακίου είχαμε μόνο μείωση πληθυσμού με μεγαλύτερη τη δεκαετία 1991-2001 (-16,17%). Στην Δ.Ε. Παλαίρου παρατηρείται κυρίως αύξηση του πληθυσμού με κορύφωση τη δεκαετία 2001-2011 (19,14%), πιθανόν λόγω της αύξησης του τουρισμού στην συγκεκριμένη περιοχή (η εύρεση εργασίας στον τουριστικό τομέα αποτελεί και πόλο έλξης πληθυσμού) ενώ είχαμε μόνο μια μικρή μείωση τη δεκαετία 1961-1971 (-6,12%). Στις υπόλοιπες Τ.Κ. και οικισμούς τις μεγαλύτερες μειώσεις πληθυσμού τις συναντάμε κυρίως την δεκαετία 1961-1971.

⁵⁵ Απογραφή 2001

Πίνακας 7: Πίνακας με μεταβολές πληθυσμού⁵⁶

Ονομασία	πληθυσμοί ανα πόλη στην περίοδο 1951 έως 2011							ποσοστιαίες (επί τοις εκατό) μεταβολές με μεταβλητή βάση αριθμοδείκτη					
	π2011	π2001	π1991	π1981	π1971	π1961	π1951	1961-1951	1971-1961	1981-1971	1981-1991	1991-2001	2001-2011
Βόνιτσα,η	4.703	3864	4037	3836	3324	2996	2432	23,19	10,95	15,40	5,24	-4,29	21,71
Κατούνα,η	1.677	2488	2612	2917	3027	2910	2970	-2,02	4,02	-3,63	-10,43	-4,75	-32,60
Μοναστηράκιον,το	1.311	1503	1793	1817	2053	2090	2117	-1,28	-1,77	-11,50	-1,32	-16,17	-12,77
Πάλμπρος,η	2.664	2236	2193	2039	1873	1955	1919	3,96	-6,12	8,86	7,55	1,96	19,14
Θύρον,το	732	842	1258	1244	1242	1294	1123	15,23	-4,02	0,16	1,13	-33,07	-13,06
Παλάμπελα,τα	762	992	1062	1047	1037	1104	1026	7,60	-6,07	0,96	1,43	-6,59	-23,19
Κονοπτίνα,η	403	496	667	745	869	1076	914	17,72	-19,24	-14,27	-10,47	-25,64	-18,75
Τρύσος,ο	635	494	1011	1176	1251	965	911	8,12	27,01	-6,00	-14,03	-51,14	28,54
Πλαγιά,η	822	921	901	808	782	960	943	3,92	-20,20	3,32	11,51	2,22	-10,75
Αετός,ο	480	652	803	787	845	802	752	6,65	5,36	-6,86	2,03	-18,80	-26,38
Άγιος Νικόλαος,ο	738	830	448	513	562	679	609	11,49	-17,23	-8,72	-12,67	85,27	-11,08
Κομπιπή,η	396	474	516	559	619	512	506	1,19	20,90	-9,69	-7,69	-8,14	-16,46
Περσιό,η	219	257	234	289	349	404	563	-28,24	-13,61	-17,19	-19,03	9,83	-14,79
Δρυμός,ο	493	519	672	676	592	385	568	-32,22	53,77	14,19	-0,59	-22,77	-5,01

Λουτράκιον,το	69	72	73	122	89	361	121	198,35	-75,35	37,08	-40,16	-1,37	-4,17
Παγωνιά,η	285	335	322	361	333	357	305	17,05	-3,72	8,41	-10,80	-5,28	-6,56
Βούστριν	0	0	0	0	0	337	313	6,65	-100,00				
Νέα Καμινιά,η	33	43	61	36	304	333	364	-8,52	-3,71	-88,16	69,44	-29,51	-23,26
Στενόν,το	30	37	65	110	130	269	183	44,62	-51,67	-15,38	-40,91	3,08	-55,22
Αχυρά,το	117	79	0	7	195	257	290	-11,38	-24,12	-96,41	-100,00		48,10
Σκλάβαινα,τα	13	30	83	225	253	255	223	14,35	-0,78	-11,07	-63,11	-63,86	0,00
Αγία Βαρβάρα,η	125	93	109	99	157	195	183	4,84	-19,49	-36,94	10,10	-14,68	35,48
Βάτος,ο	89	7	125	53	69	154	145	6,21	-55,19	-23,19	135,85	-94,40	1.171,43
Άγιος Νικόλαος,ο	81	77	78	118	151	130	163	-22,62	13,15	-21,85	-33,90	-1,28	5,19
Πέτρα,η	4	19	16	30	96	106	0		-3,43	-68,75	-46,67	18,75	0,00
σπαρτοχώρι(ντερσοβα)	0	0	0	0	40	77	53	32,76	-43,05	-100,00			
αντωνη	0	0	16	14	57	74	153	-52,56	-22,97	-75,44	14,29	-100,00	0,00
Στεφανα κομπιπής	0	0	0	0	0	60	53	7,14	-100,00				
καρύα πταλαίου	0	0	0	0	0	57	137	-58,39	-100,00				
Μεσοπήγαδο πταλαίου	0	0	0	0	0	25	157	-84,08	-100,00				
Βαγιά,η (νησίς)	1	0	0	6	3	2	4	-50,00	50,00	100,00	-100,00	0,00	0,00

άγιος νικόλαος κατούνας	0	0	0	0	0	0	86	-100,00				0,00	
πταγωνιά νησίς	0	0	0	0	0	0	75	-100,00				0,00	
βολιός νησί περσιός	0	0	0	0	0	0	1	-100,00					
Φορή,το (νησίς)	0	0	0	4	8	0	0			-50,00	-100,00	0,00	0,00
Κορπή,η	3	9	9	13	6	0	0			116,67	-30,77	0,00	100,00
Μονή Αγίου Δημητρίου,η	1	0	0	0	3	0	0			-100,00	0,00	0,00	
Άκτιον,το	130	205	255	173	0	0	0				47,40	-19,61	-12,20
Γούργουβλη,η	21	19	56	0	0	0	0					-66,07	10,53
Αμμούσα,η	76	35	49	0	0	0	0					73,47	-10,59
Περφιόλια,τα	51	33	26	0	0	0	0					26,92	54,55
Παλιά Πλαγιά,η	1	7	0	0	0	0	0						-85,71
Βαρκά,το	5	3	0	0	0	0	0						66,67
Άι Γιαννης,ο	140	0	0	0	0	0	0						
Βαρκά,το	9	0	0	0	0	0	0						
Άγιος Νικόλαος,ο (νησίς)	0	0	0	0	0	0	0						
Βολίμι,το	0	0	0	0	0	0	0						
Ρούγα,η	0	0	0	0	0	0	0						
συνολα	17.370	17.721	19.550	19.824	20.319	21.261	20.387						

⁵⁶ Εργασία «Στατιστικά Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας περιόδου 1951 έως 2011» - Σπουδαστών των εκπαιδευτηρίων πληροφορικής Βόνιτσας, Moses Educational Establishments: <http://xiromeronews.blogspot.gr/2013/02/1951-2011.html>

1.6 Κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά

1.6.1 Κοινωνικά⁵⁷

Σε όλο το Δήμο Ακτίου-Βόνιτσας οι δείκτες γήρανσης είναι πολύ υψηλοί και δείχνουν ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό ηλικιωμένων και κατά συνέπεια μη παραγωγικών ατόμων (γήρανση της υπαίθρου).

Στο όριο του Δ.Δ. Αγίου Νικολάου κατοικεί μόνιμα ομάδα Ρομά, η οποία, αν και δεν θεωρείται πλήρως ενταγμένη στον κοινωνικό ιστό, είναι εγγεγραμμένη στα δημοτολόγια του Δήμου με πλήρη αστικά δικαιώματα. Περιστασιακά, εμφανίζονται νομαδικές εγκαταστάσεις Ρομά στα υπόλοιπα Δ.Δ., με αποτέλεσμα δημιουργία μικροεντάσεων.

Οι μετανάστες αντιπροσωπεύουν περίπου το 4% του πληθυσμού του Δήμου (απογραφή 2001). Ο μεγαλύτερος αριθμός προέρχεται από την Αλβανία (70%) και ακολουθεί η Μεγάλη Βρετανία (14,5%) και η Αυστραλία (4,1%). Στις χώρες προέλευσης ακολουθούν η Ρουμανία, η Ινδία. Το 58,4% των μεταναστών κατοικούν στη Δ.Ε. Ανακτορίου, όπου και το 68,2% των προερχομένων από την Αλβανία.

Στη Δ.Ε. Παλαίρου διαμένει το 26,7% των μεταναστών, αλλά το 98% των προερχομένων από το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο μεγάλος σχετικά αριθμός μεταναστών από το Ηνωμένο Βασίλειο και η συγκέντρωση του στη Δ.Ε. Παλαίρου αποδίδονται στην δυνατότητα εύρεσης εργασίας στον τουρισμό σε ξενοδοχεία που διαχειρίζεται πολυεθνική εταιρεία και φιλοξενούν ομάδες βρετανών τουριστών.

Η συγκέντρωση αυστραλών στη Δ.Ε. Ανακτορίου μάλλον σχετίζεται με τη παλιννόστηση ελλήνων μεταναστών από την Αυστραλία και την υπηκοότητα των παιδιών τους.

Το 90% των μεταναστών διαμένουν μόνιμα στην περιοχή πλέον της δεκαετίας και παρουσιάζουν πλέον μια ομαλή ενσωμάτωση στην τοπική κοινωνία έχοντας δημιουργήσει ακίνητη περιουσία και τα παιδιά τους είναι δεύτερης γενιάς μετανάστες εφόσον τα περισσότερα έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα ή έχουν μεταναστεύσει σε μικρή ηλικία και έχουν ενταχθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Στο τομέα της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, λειτουργούν 12 Νηπιαγωγεία εκ των οποίων τα 4 είναι Ολοήμερα και συγκεκριμένα στην έδρα του Δήμου (Δ.Κ. Βόνιτσας) λειτουργούν 3 εκ των οποίων το 1 ολοήμερο.Επίσης 1 νηπιαγωγείο στην Τ.Κ Θυρρείου, 1 στην Τ.Κ. Αετού, 1 στην Τ.Κ. Παλιαμπέλων,1 στην Τ.Κ. Κομπωτής, 1 στην Δ.Κ. Παλαίρου ,1 στην Τ.Κ. Κατούνας και τέλος από 1 ολοήμερο στις Τ.Κ. Μοναστηρακίου, Αγίου Νικολάου και Πλαγιάς. Υπάρχουν 8 ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία που λειτουργούν στη Βόνιτσα (2), στη Πάλαιρο (1), στη Κατούνα (1) στο Μοναστηράκι(1), στη Πλαγιά(1), στη Τρύφο (1) στο Θύρρειο (1) και 4 κανονικού ωραρίου στο Δρυμό, στα Παλιάμπελα, στη Κομπωτή και στον Άγιο Νικόλαο. Επιπλέον λειτουργεί και ένα Ειδικό Δημοτικό Σχολείο στη Βόνιτσα, το οποίο δυστυχώς, αναγκάζεται να συστεγαστεί με τα 2 ολοήμερα λόγω έλλειψης κτηριακών υποδομών. Στο τομέα της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, λειτουργούν 4 Γυμνάσια Βόνιτσας, Μοναστηρακίου, Παλαίρου και Κατούνας 2 Γενικά Λύκεια Βόνιτσας και Κατούνας , 1 Επαγγελματικό Λύκειο

⁵⁷ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

στη Βόνιτσα και οι Λυκειακές Τάξεις Παλαίρου. Δυστυχώς στον Δήμο δεν υπάρχουν δομές μεταλυκειακής εκπαίδευσης.⁵⁸

1.6.2 Κοινωνική Μέριμνα

Στον τομέα των πολιτιστικών και της Κοινωνικής Μέριμνας για τους πολίτες στο Δήμο σήμερα υφίσταται ένα Νομικό Πρόσωπο με την ονομασία «ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΗΜΟΥ ΑΚΤΙΟΥ - ΒΟΝΙΤΣΑΣ»⁵⁹ περιλαμβάνει δημοτικούς παιδικούς σταθμούς, Πνευματικό –Πολιτιστικό κέντρο, Οργανισμό νεολαίας και Αθλησης, ΚΑΠΗ (Δ.Ε Ανακτορίου και Δ.Ε. Μεδεώνος) και Δημοτικό Γυμναστήριο Παλαίρου.

Στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας λειτουργεί το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» το οποίο ξεκίνησε με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία και το χρηματοδότησε στα πλαίσια του Β' Κ.Π.Σ. Σήμερα το πρόγραμμα εξυπηρετεί επισήμως 99 άτομα στη Δ.Ε. Ανακτορίου, 56 στη Δ.Ε. Μεδεώνος και 31 στη Δ.Ε. Παλαίρου. Πρόκειται για ηλικιωμένα άτομα, άτομα με προβλήματα υγείας και μοναχικά άτομα. Στη πραγματικότητα ο αριθμός των εξυπηρετούμενων ατόμων είναι πολύ μεγαλύτερος⁶⁰. Επιπλέον λειτουργεί Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιού, μόνο στο Δ.Κ. Βόνιτσας, σε ενοικιαζόμενο κτίριο 150 τ.μ. με ελάχιστο αύλειο χώρο. Στο Κ.Δ.Α.Π. ωφελούνται 100 παιδιά ετησίως, αν και οι ανάγκες είναι περισσότερες. Η λειτουργία του Κ.Δ.Α.Π. με τη μορφή προγράμματος και η ασαφής χρηματοδότηση δημιουργεί συνεχώς προβλήματα⁶¹.

Στο Δήμο Ακτίου – Βόνιτσας λειτουργούν 8 παιδικοί σταθμοί στη Βόνιτσα , Κατούνα, Πάλαιρο , Μοναστηράκι , Θύρρειο, Δρυμό, Τρύφο και στον Άγιο Νικόλαο. Ανάγκη παιδικού σταθμού εμφανίζει και το δυναμικό Δ.Δ. της Πλαγιάς. Όλοι οι σταθμοί στεγάζονται σε δημοτικά κτίρια. Ο εξοπλισμός των παιδικών σταθμών είναι σχετικά πλήρης. Τα έσοδα λειτουργίας των παιδικών σταθμών προέρχονται από την επιχορήγηση του Υπουργείου, τη συμβολή του Δήμου και τα τροφεία, τα οποία ανέρχονται σε 15 ευρώ μηνιαίως για κάθε φιλοξενούμενο παιδί⁶².

1.6.3 Πολιτιστικά

1.6.3.1 Πολιτιστικές Υποδομές⁶³

Στην περιοχή μελέτης δεν υπάρχουν περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Για την προστασία και γενικότερα την εποπτεία των αρχαίων μνημείων υπεύθυνη είναι η ΛΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων, με έδρα το Μεσολόγγι. Αντίστοιχα για τα μνημεία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου, καθώς και της εποχής της ενετοκρατίας και τουρκοκρατίας, υπεύθυνη είναι η 22η Εφορεία Βυζαντινών και

⁵⁸ Δ/νσεις Α/Βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης Περιφερειακή ενότητα Αιτωλ/νίας

⁵⁹ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

⁶⁰ Αναπληρωτής Δήμαρχος Δ.Ακτίου-Βόνιτσας (συνέντευξη)

⁶¹ Αναπληρωτής Δήμαρχος Δ.Ακτίου-Βόνιτσας (συνέντευξη)

⁶² Αναπληρωτής Δήμαρχος Δ.Ακτίου-Βόνιτσας (συνέντευξη)

⁶³ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

Μεταβυζαντινών Μνημείων, με έδρα τη Ναύπακτο. Τον έλεγχο και την προστασία των νεωτέρων μνημείων (1830 και μετά) έχει η 2η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού, με έδρα την Πάτρα. Επίσης το συναρμόδιο για τα νεώτερα μνημεία-παραδοσιακά κτίρια ΥΠΕΧΩΔΕ, έχει αποκεντρωμένη Υπηρεσία του στη Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

1.6.3.2 Μουσεία

Στην περιοχή του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας δεν υπάρχει κανένα Μουσείο. Υπάρχει μόνο στο Θύρρειο αρχαιολογική συλλογή, δηλαδή αποθηκευτικός χώρος αρχαίων ευρημάτων (δεν λειτουργεί ως έκθεση). Τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής, που κρίνονται μεγάλης

σημασίας, έχουν μεταφερθεί και φυλάσσονται σε μουσεία άλλων περιοχών (Πάτρα, κ.λ.π.), που εξασφαλίζουν καλύτερες συνθήκες φύλαξης και προστασίας.

Στη Τ.Κ. Κονοπίνας υπάρχει ιδιωτική λαογραφική συλλογή Νικολάου Ράππου, με σημαντικό αρχαιολογικό υλικό από εφημερίδες και περιοδικά.

1.6.3.3 Βιβλιοθήκες

Στη περιοχή του Δήμου υπήρχαν μόνον δυο (2) Δημοτικές Βιβλιοθήκες, στη Βόνιτσα και στο Μοναστηράκι. Όμως και αυτές παύσανε να λειτουργούν και οι λίγες δεκάδες βιβλία βρίσκονται σε κάποια αποθήκη του Δήμου.

1.6.3.4 Πολιτιστικά Ιδρύματα και Σύλλογοι

Στην περιοχή υπάρχουν 2 πολιτιστικά ιδρύματα η “Ακαδημία Γραμμάτων και Τεχνών ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ” και το Πολιτιστικό Κέντρο Βόνιτσας (Π.Κ.Β.) τα οποία όμως παρουσιάζουν ελάχιστη δραστηριότητα.

Στα όρια του Δήμου εγγράφονται 19 σύλλογοι με διάφορους πολιτιστικούς στόχους.

1.6.4 Δομές Υγείας⁶⁴

Στα όρια του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας λειτουργούν 2 Κέντρα Υγείας στη Βόνιτσα και τη Κατούνα, τα οποία υπάγονται στο Γενικό Νοσοκομείο Αγρινίου.

Από το Κέντρο Υγείας Βόνιτσας εξαρτώνται τα περιφερειακά ιατρεία Μοναστηρακίου, Παλαίρου και Πλαγιάς. Στο ιατρείο της Παλαίρου υπηρετεί γιατρός γενικής ιατρικής, ενώ τα υπόλοιπα Δ.Δ. των Δ.Ε. Ανακτορίου και Παλαίρου, διαθέτουν αγροτικό γιατρό, εκτός από τα Παλιάμπελα και το Θύρρειο. Αγροτικός γιατρός επισκέπτεται τη Πογωνιά μια φορά την εβδομάδα.

Το Κέντρο Υγείας Κατούνας ουσιαστικά λειτουργεί σαν Πολυδύναμο Περιφερειακό Ιατρείο. Από το Κέντρο Υγείας Κατούνας εξαρτώνται το περιφερειακό ιατρείο Τρύφου.

Σε όλο το Δήμο λειτουργούν εννέα (9) Φαρμακεία σύμφωνα με στοιχεία του Φαρμακευτικού Συλλόγου Αιτωλοακαρνανίας.⁶⁵

⁶⁴ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

1.6.5 Αθλητικές υποδομές

Όλοι οι οικισμοί διαθέτουν γήπεδο ποδοσφαίρου. Το Εθνικό Στάδιο Βόνιτσας είναι συνολικής έκτασης περίπου 30 στρεμμάτων και μπορεί να εξυπηρετήσει τα αθλήματα: ποδόσφαιρο, καλαθοσφαίριση, πετοσφαίριση και αντισφαίριση. Επιπλέον υπάρχει κλειστό γήπεδο μπάσκετ, έκτασης περίπου 8,5 στρεμμάτων και ένα ιδιωτικό γήπεδο ποδοσφαίρου 5 χ 5. Στη Δ.Κ. Παλαίρου υπάρχει ένα (1) Δημοτικό Γυμναστήριο.

Στα όρια του Δήμου, δραστηριοποιούνται 10 ποδοσφαιρικοί σύλλογοι. Με έδρα τη Βόνιτσα, δραστηριοποιούνται ακόμη: ο Αθλητικός Όμιλος Βόνιτσας (καλαθοσφαίριση), ο Ναυταθλητικός Όμιλος, ο Ιππικός Όμιλος, ο Ιππικός Σύλλογος «Ο Άγιος Γεώργιος». Και στην Τ.Κ. Κατούνας δραστηριοποιείται ο Ιππικός Όμιλος Μεδεώνος.

1.6.6 Υπηρεσίες⁶⁶

Στο Δήμο Ακτίου-Βόνιτσας υπάρχουν σήμερα τρία (3) Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ), ένα σε κάθε έδρα των τριών Δημοτικών Ενότητων Ανακτορίου, Παλαίρου, Μεδεώνος. Τα ΚΕΠ Δ.Ε. Ανακτορίου και Παλαίρου είναι στελεχωμένα με δύο υπαλλήλους το καθένα, ενώ το ΚΕΠ Μεδεώνος αριθμεί μόλις έναν υπάλληλο, αριθμός ανεπαρκής για τον πληθυσμό που καλούνται να εξυπηρετήσουν⁶⁷.

Στην έδρα της Δημοτικής Ενότητας Ανακτορίου λειτουργεί επίσης από τον Φεβρουάριο του 2013 Γραφείο Εξυπηρέτησης Φορολογουμένων (Γ.Ε.Φ.) προερχόμενο από την κατάργηση της Δ.Ο.Υ Βόνιτσας, με δύο (2) μόνο υπαλλήλους οι οποίοι εξυπηρετούν τους φορολογουμένους όλου του Δήμου αλλά και της Δ.Ε. Αλυζίας του όμορου Δήμου Ξηρομέρου διατηρώντας το καθεστώς χωροθέτησης αρμοδιοτήτων και δικαιοδοσίας της πρώην Δ.Ο.Υ Βόνιτσας. Όμως οι αρμοδιότητες των Γ.Ε.Φ. είναι ακόμη περιορισμένες και για το λόγο αυτό οι πολίτες αναγκάζονται σε πολλές περιπτώσεις να μεταβούν στην Δ.Ο.Υ Αγρινίου ή στην Δ.Ο.Υ Λευκάδας.

Δυστυχώς για λόγους πρακτικούς και κυρίως λόγω έλλειψης προσωπικού, ο νεοσυσταθείς Καλλικρατικός Δήμος αδυνατεί μέχρι σήμερα να αναλάβει όλες τις αρμοδιότητες που μεταφέρονται σε αυτόν με τον «Καλλικράτη» κι έτσι δεν έχουν συσταθεί ακόμη υπηρεσίες Πρόνοιας και Πολεοδομίας. Οι ανάγκες του Δήμου στα πεδία αυτά καλύπτονται από τις αντίστοιχες υπηρεσίες του όμορου Δήμου Αμφιλοχίας.

Στο Δήμο λειτουργούν σήμερα τέσσερις Τράπεζες εκ των οποίων η μία εδρεύει στην Κατούνα (Πειραιώς πρώην Α.Τ.Ε) και οι άλλες τρεις στη Βόνιτσα (Πειραιώς πρώην Α.Τ.Ε, Alpha Bank και Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας).

Υπάρχουν επίσης τα Αγροτικά Κτηνιατρεία και τα Αστυνομικά Τμήματα Βόνιτσας και Κατούνας, καθώς και ο Αστυνομικός Σταθμός Παλαίρου. Λειτουργούν ΕΛΤΑ ΒΟΝΙΤΣΑΣ και ΚΑΤΟΥΝΑΣ και Ταχυδρομικοί Πράκτορες σε κάθε Τοπική Κοινότητα.

⁶⁵ <http://www.fsaitoloakarnanias.gr/meli-sillogou.html>

⁶⁶ ΚΕΠ0887 Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας

⁶⁷ Αναπληρωτής Δήμαρχος Δ.Ακτίου-Βόνιτσας (συνέντευξη)

1.6.7 Οικονομικά⁶⁸

1.6.7.1 Γενικά

Στο Δήμο Ακτίου – Βόνιτσας (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) οι απασχολούμενοι ανέρχονται σε 6.999 και κατανέμονται κατά 50,2% στη Δ.Ε. Ανακτορίου, 26,5% στη Δ.Ε. Μεδεώνος και 23,3% στη Δ.Ε. Παλαίρου. Στο σύνολο των απασχολούμενων στην περιοχή του Δήμου το 52,3% δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, το 13,5% στον δευτερογενή και το 29,7% στον τριτογενή τομέα.

Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη Περιφερειακή Ενότητα (Π.Ε.) Αιτωλοακαρνανίας είναι: 36,8%, 16,4 και 42,3%.

Η περιοχή του Δήμου παραμένει έντονα αγροτοκτηνοτροφική, περισσότερο από την Π.Ε. στην οποία ανήκει και η οποία είναι κύρια αγροτική.

Σε επίπεδο Δ.Ε. τώρα, η Δ.Ε. Ανακτορίου είναι η πλέον ισορροπημένη ανάμεσα στους τρεις τομείς της οικονομίας (43,5%, 18,8% και 35,4%). Ο πρωτογενής τομέας στη Πάλαιρο απασχολεί το 52,6% του πληθυσμού και στη Μεδεώνα το 69,2%, ενώ ο δευτερογενής τομέας το 11,8% και 4,7% αντίστοιχα. Στον τριτογενή τομέα απασχολείται το 14,9% στη Δ.Ε. Μεδεώνος και το 33,8% στη Δ.Ε. Παλαίρου. Στη περιοχή της Παλαίρου διαφαίνεται μετάβαση από τον πρωτογενή τομέα στον τριτογενή και τον τουρισμό, χωρίς όμως να αμφισβητείται ακόμη η κυριαρχία του γεωργικού τομέα.

Στη περιοχή της Δ.Ε. Μεδεώνος, η απόλυτη κυριαρχία του αγροτικού τομέα, σε συνδυασμό με την ελάχιστη μεταποίηση, προδίδει παραγωγή προϊόντων χωρίς προστιθέμενη αξία και υστέρηση σε βασικούς αναπτυξιακούς τομείς.

Στη περιοχή του Ανακτορίου, ο πρωτογενής τομέας παραμένει σημαντικός, η ύπαρξη όμως μεταποίησης και σημαντικού τριτογενή τομέα (χωρίς ένταση τουρισμού) δικαιολογεί τη πρωτεύουσα διοικητική σημασία της Δ.Ε.

Η εικόνα αυτή της Δ.Ε. Ανακτορίου προσδιορίζεται από την καθοριστική σημασία του Δ.Δ. Βόνιτσας, όπου ο τριτογενής τομέας (διοίκησης και εστίασης κύρια) απασχολεί το 45,2% του πληθυσμού

Η Τ.Κ. Δρυμού είναι ο πιο αγροτικός οικισμός της Δ.Ε. Ανακτορίου (77,8% του πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα). Η ένταση του δευτερογενή τομέα στα Τ.Κ. Αγίου Νικολάου και Μοναστηρακίου (31,6% και 24,4% του πληθυσμού αντίστοιχα) οφείλεται στη μεταφορά μεταποιητικών δραστηριοτήτων της Λευκάδας και στη λειτουργία του εργοστασίου εμφιάλωσης του νερού «ΚΟΡΠΗ».

Στη Δ.Ε. Μεδεώνος, η κυριαρχία του αγροτικού τομέα είναι απόλυτη και κυμαίνεται από 85,1% στη Τ.Κ. Κομπωτής έως 67,1% στη Τ.Κ. Κονοπίνας .

Ο τριτογενής τομέας είναι πολύ ισχυρός στη Δ.Κ. Παλαίρου (46,5% των απασχολούμενων), η οποία είναι η πρωτεύουσα του παλαιού Δήμου και ταυτόχρονα στρέφεται προς τη παροχή

⁶⁸ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

τουριστικών υπηρεσιών. Η σχετική σημασία του τομέα στην Τ.Κ. Περατίας (25,2%) μάλλον οφείλεται στη εργασία κατοίκων του οικισμού στη γειτονική Λευκάδα. Γενικά και στη Δ.Ε. Παλαίρου ο αγροτικός χαρακτήρας παραμένει αδιαμφισβήτητος.

1.6.7.2 Πρωτογενής Τομέας⁶⁹

1.6.7.2.1 Φυτική Παραγωγή⁷⁰

Κύρια παραγωγική δραστηριότητα της περιοχής είναι η γεωργική με σημαντικό προσανατολισμό προς τον κλάδο της κτηνοτροφίας και ειδικότερα την αιγοπροβατοτροφία. Στη περιοχή, τα λιβάδια κι οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν το 50% της συνολικής γεωργικής έκτασης.

Στις τρεις δημοτικές ενότητες τα λιβάδια κι οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν από 49% (Μεδέωνα, Πάλαιρος) μέχρι 52% (Ανακτόριο) της γεωργικής γης. Είναι προφανής ο κτηνοτροφικός χαρακτήρας και των τριών δημοτικών ενότητων καθώς το 50% σχεδόν των καλλιεργούμενων εκτάσεων χρησιμοποιούνται για τη παραγωγή ζωοτροφών. Ποσοστό 50% των εκτάσεων αποτελούν τα λιβάδια κι οι βοσκότοποι.

Κύρια είδη καλλιέργειας της περιοχής είναι τα σιτηρά, καλαμπόκι, μηδική και τριφύλλι. Ο καπνός και το βαμβάκι έχουν υποχωρήσει σημαντικά, εξαιτίας των ποσοστώσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι δενδρώδεις καλλιέργειες καταλαμβάνουν συνολικά το 6,10% των καλλιεργησίμων εκτάσεων, όπου παράγονται κυρίως ελιές για λάδι και λιγότερο ελιές βρώσιμες και αμύγδαλα.

Στα κηπευτικά κυριαρχεί η τομάτα θερμοκηπίου, η οποία παράγεται κυρίως στη περιοχή του Ακτίου και διοχετεύεται από τον συνεταιρισμό των παραγωγών στις αγορές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και τελευταία της Σόφιας στη Βουλγαρία.

1.6.7.2.2 Ζωική Παραγωγή⁷¹

Η περιοχή του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας είναι καθαρά γεωργο-κτηνοτροφική και η ζωική παραγωγή υπερσχύει της φυτικής. Στη περιοχή δεσπόζει η αιγοπροβατοτροφία και ακολουθεί η οικόσιτη γαλακτοπαραγωγός και η εκτατική κρεοπαραγωγός βοοτροφία.

Η Δ.Ε. Ανακτορίου διαθέτει το 61,6% του πληθυσμού των αρνιών και προβάτων του Δήμου, ενώ η Δ.Ε. Μεδέωνος το 42,6% του πληθυσμού των αιγών κι εριφίων και το 53,6% των χοίρων. Η Δ.Ε. Παλαίρου ειδικεύεται στην εκτροφή αγελάδων και λοιπών βοοειδών (50,3% του συνολικού πληθυσμού).

Η πτηνοτροφία στη περιοχή συμμετέχει στη παραγωγική διαδικασία, αλλά δεν τη χαρακτηρίζει διόλου.

1.6.7.2.3 Ιχθυοκαλλιέργειες

Η θαλάσσια περιοχή του Δήμου Ακτίου- Βόνιτσας από Άκτιο μέχρι Λουτράκι εμφανίζει συγκέντρωση ιχθυοκαλλιεργειών. Στη περιοχή αυτή διαθέτουν μονάδες επτά (7) εταιρείες με συνολικό δυναμικό εννέα (9) μονάδων πάχυνσης(τσιπούρα, λαυράκι, μυτάκι) στις περιοχές Παλιόβαρκα Βόνιτσας, Παλιονήσι Θυρρείου, Μυρτάρι Βόνιτσας , Πεταλά Ακρωτηρίου

⁶⁹ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

⁷¹ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

Παλιαμπέλων, ένας (1) ιχθυογεννητικό σταθμού στην περιοχή Παλιόβαρκα Βόνιτσας και ενός (1) συσκευαστηρίου ψαριών στην περιοχή Πλατανιάς Βόνιτσας.

1.6.7.2.4 Εξόρυξη

Στη περιοχή του πρώην Δήμου Ανακτορίου υπάρχει εξορυκτική δραστηριότητα δυο εγκαταστάσεις αδρανών υλικών και εξόρυξης γύψου στην οποία απασχολείται εργατικό δυναμικό της περιοχής.

1.6.7.3 Δευτερογενής Τομέας⁷²

1.6.7.3.1 Παραγωγική δραστηριότητα

Ο κλάδος της βιοτεχνίας- μεταποίησης στο Δήμο Ακτίου – Βόνιτσας είναι άμεσα συνδεδεμένος με την αγροτική παραγωγή (ιχθυοκαλλιέργειες, κτηνοτροφία και εν μέρει γεωργία) και τους φυσικούς πόρους (νερό και δομικά υλικά). Την εικόνα συμπληρώνουν τα συνεργεία αυτοκινήτων και γεωργικών μηχανημάτων.

Οι κυριότερες μονάδες βρίσκονται διάσπαρτα χωροθετημένες στον εξωαστικό χώρο, κατά μήκος των κυριότερων οδικών αξόνων του Δήμου (Βόνιτσα – Πάλαιρος, Βόνιτσα – Άκτιο, Βόνιτσα – Άγιος Νικόλαος και στη Ε.Ο. Βόνιτσας – Αμφιλοχίας). Ιδιαίτερα ο άξονας Βόνιτσας – Αγίου Νικολάου - Λευκάδας δέχεται τις πιέσεις της αστικής και τουριστικής ανάπτυξης του νησιού.

Στον Δήμο Ακτίου- Βόνιτσας δεν υφίσταται θεσμοθετημένος υποδοχέας βιοτεχνικών – βιομηχανικών δραστηριοτήτων, αλλά και δε παρατηρούνται αξιόλογες συγκεντρώσεις των παραπάνω δραστηριοτήτων.

Η σημαντικότερη βιομηχανική παρουσία στη περιοχή είναι το εργοστάσιο εμφιαλώσεως μεταλλικού νερού στο Μοναστηράκι και στη θέση «ΚΟΡΠΗ». Άλλες σημαντικές βιοτεχνικές παρουσίες είναι μία βιοτεχνία επεξεργασίας και παραγωγής ειδών ξυλείας, μια βιοτεχνία παραγωγής αλεύρων, δύο επιχειρήσεις σφαγής όλων των ζώων, μια επιχείρηση παραγωγής σκυροδέματος, τρία τυροκομεία διαφόρων τυροκομικών προϊόντων και ένα οινοποιείο-εμφιαλωτήριο.

1.6.7.4 Τριτογενής Τομέας⁷³

1.6.7.4.1 Τουρισμός

Ο τουρισμός είναι ελάχιστα ανεπτυγμένος στο Δήμο Ακτίου – Βόνιτσας, με εξαίρεση τη παράκτια περιοχή της Παλαίρου.

Το μεγαλύτερο μέρος των ξενοδοχειακών μονάδων είναι συγκεντρωμένο στη Πάλαιο και δευτερευόντως στη Βόνιτσα. Ενοικιαζόμενα δωμάτια υπάρχουν στη Πάλαιο, Πλαγιά, Περατιά, Άγιο Νικόλαο και Βόνιτσα.

⁷² Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

⁷³ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

Σύμφωνα με τον Ξενοδοχειακό Οδηγό του ΞΕΕ, στα όρια του Δήμου υπάρχουν οι εξής τουριστικές μονάδες:

Στη Πάλαιρο και Πογωνιά δραστηριοποιούνται 10 συνολικά ξενοδοχειακές μονάδες, μία 4 αστέρων, οχτώ 3 αστέρων και μία 2 αστέρων

Ενώ στην έδρα του Δήμου, Βόνιτσα μόλις 4 ξενοδοχειακές μονάδες, μία 4 αστέρων, μία 3 αστέρων και δύο 2 αστέρων.

1.6.7.4.2 Εμπόριο - Υπηρεσίες⁷⁴

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου Αγρινίου και των πρώην Δ.Ο.Υ. Βόνιτσας, Αμφιλοχίας κι Αστακού, στη περιοχή του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας έχουν έδρα 1.228 επιχειρήσεις. Από αυτές το 30,7% ασχολείται με το εμπόριο, ενώ το 48,94% δραστηριοποιείται στον τομέα των υπηρεσιών. Η αναλογία αυτή διαταράσσεται μόνο στη Δ.Ε. Μεδεώνος, όπου το 23,88% δραστηριοποιείται στο εμπόριο και το 59,52% στις υπηρεσίες.

Στο σύνολο των υπηρεσιών στο Δήμο Ακτίου - Βόνιτσας, το 42,1% εντάσσεται στο κλάδο της εστίασης και της αντίστοιχης διασκέδασης (εστιατόρια, καφεενία, καφετέριες, ψησταριές, fast food και bars).

Οι υπηρεσίες αποτελούν τη πλειοψηφία των επιχειρήσεων σε όλα τα Τ.Κ., εκτός από τα Δ.Κ. Βόνιτσας, Τ.Κ. Αετού και Κομπωτής και το σύνολο της Δ.Ε. Παλαίρου.

Στη Δ.Ε. Ανακτορίου, το 34,1% των υπηρεσιών σχετίζονται με την εστίαση και τη διασκέδαση. Το ποσοστό αυτό στη Δ.Ε. Παλαίρου ανεβαίνει στο 43,6% και στο 72,3% στη Δ.Ε. Μεδεώνος.

Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στο διαφορετικό οικονομικό προφίλ κάθε Δημοτικής Ενότητας.

Η Δ.Ε. Παλαίρου αναπτύσσει έντονα τον τουριστικό τομέα των υπηρεσιών (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστίαση και διασκέδαση). Οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών αποτελούν το 60% περίπου του συνόλου των υπηρεσιών που έχουν έδρα στη περιοχή.

Στη Δ.Ε. Μεδεώνος, οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών καλύπτουν το 48.5% του συνόλου των επιχειρήσεων. Η εστίαση και αντίστοιχη διασκέδαση αποτελούν το 72% περίπου των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών. Κατεχοχήν αγροτοκτηνοτροφική περιοχή, αυξάνει το αγροτικό οικογενειακό εισόδημα από τη λειτουργία του καταστήματος εστίασης.

2 Φυσικό περιβάλλον

2.1 Περιβάλλον-φύση-Οικοσυστήματα

Στην περιοχή υπάρχει πλούσια πανίδα. Στον υδροβιότοπο του Αμβρακικού κόλπου ζουν σπάνια είδη πουλιών ενώ σημαντική είναι επίσης η παρουσία της χελώνας καρέτα-καρέτα καθώς και μεγάλου αριθμού δελφινιών. Το σύστημα των υγροτόπων σε συνδυασμό με τις γύρω ημιορεινές και ορεινές ζώνες προσφέρει καταφύγιο για ένα πολύ μεγάλο αριθμό πουλιών. Περισσότερα από 280 είδη πουλιών έχουν παρατηρηθεί στον Αμβρακικό. Μεταξύ τους σπάνια και απειλούμενα είδη όπως ο αργυροπελεκάνος⁷⁵, η χαλκόκοτα, ο στικταετός κ.τ.λ.

⁷⁴ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

Ως προς την ιχθυοπανίδα της περιοχής πολύ γνωστή και ιδιαίτερα νόστιμη είναι η σαρδέλα του Αμβρακικού καθώς και οι γαρίδες, οι κουτσομούρες και τα κεφαλοειδή του. Στην περιοχή έχουν καταγραφεί οι εξής σημαντικοί βιότοποι, οι οποίοι έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα CORINE της Ε.Ε.:

Οι λίμνες Βουλκαριά και Σαλτίνη, οι οποίες έχουν προταθεί και οριοθετηθεί ως υδροβιότοποι μέσω του προγράμματος NATURA 2000 της Ε.Ε. και θεωρούνται ως Ζώνες Β της Διεθνούς Σύμβασης RAMSAR.

Η λιμνοθάλασσα Λιμνί της Βόνιτσας, η οποία θεωρείται επίσης ως Ζώνη Β της συνθήκης RAMSAR Παράλληλα, σημαντικός υδροβιότοπος θεωρείται η λιμνοθάλασσα Ρούγας και βέβαια ο Αμβρακικός Κόλπος, που είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση υδροβιότοπος της Ελλάδας και προστατεύεται από διεθνείς συνθήκες. Σημαντική επίσης είναι και η παρουσία της χελώνας *caretta caretta* στις ακτές της περιοχής, και των δελφινιών.

Μέσα στα διοικητικά όρια του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας εντοπίζονται οι εξής προστατευόμενες περιοχές:

1. Εθνικό Πάρκο Αμβρακικού Κόλπου

Σύμφωνα με την με αριθμό 11989 Απόφαση (ΦΕΚ123/21-03-2008) πραγματοποιήθηκε ο χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών του Αμβρακικού κόλπου ως Εθνικό Πάρκο και ταυτόχρονα πραγματοποιήθηκε ο αντίστοιχος καθορισμός χρήσεων, όρων και περιορισμών. Χαρακτηρίζεται ως «Εθνικό Πάρκο υδροτόπων Αμβρακικού» η χερσαία και θαλάσσια περιοχή του Αμβρακικού κόλπου που βρίσκεται στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 και κάτω των 2000 κατοίκων περιοχή των Δήμων Πρέβεζας, Ζαλόγκου, Λούρου, Φιλιπιάδος (ν. Πρέβεζας), Αμβρακικού, Αράχθου, Αρταίων, Κομποτίου και κοινότητας Κομμένου (ν. Άρτας), Αμφιλοχίας, Ανακτορίου, Κεκροπίας (ν. Αιτ/νίας).

Στην περιοχή έχουν καταγραφεί οι εξής σημαντικοί βιότοποι :

i. Λίμνες Βουλκαριά και Σαλτίνη

Οι λίμνες Βουλκαριά και Σαλτίνη έχουν προταθεί και οριοθετηθεί ως υδροβιότοποι μέσω του προγράμματος Natura 2000, συνολικής έκτασης 12.750 στρέμματα, με υψόμετρο από 0 m έως 13 m. Οι δύο λίμνες, δε συνδέονται, αλλά αποτελούν ενιαίο βιότοπο λόγω της μικρής απόστασής τους.

- ii. **Λιμνοθάλασσα Βόνιτσας:** Η συνολική έκταση του βιοτόπου είναι 500 στρέμματα, με υψόμετρο από 0 ως 30 m και βρίσκεται 0,2 km δυτικά της Βόνιτσας. Η λιμνοθάλασσα, που είναι αβαθής, περιέχει νερό μεταβαλλόμενης αλατότητας, με επικράτηση του υφάλμυρου. Έχει μεγάλη ιχθυοπαραγωγική σημασία και λειτουργεί ως φυσικό ιχθυοτροφείο..
- iii. **Λιμνοθάλασσα Ρούγας:** Είναι μια αβαθής λιμνοθάλασσα, έκτασης 250 στρεμμάτων, που βρίσκεται 3 km ανατολικά των Παλιαμπέλων.
- iv. **Υδροβιότοπος του Αμβρακικού:** Ο υδροβιότοπος του Αμβρακικού είναι από τους πιο σημαντικούς υδροβιότοπους της Ελλάδας και ο μεγαλύτερος σε έκταση. Η έκτασή του υπολογίζεται σε 250 χιλιάδες στρέμματα μαζί με τις λιμνοθάλασσες. Προστατεύεται από διεθνείς συνθήκες για την προστασία της άγριας ζωής και των φυσικών βιοτόπων και έχει οριοθετηθεί με κοινή διυπουργική απόφαση. Είναι ένας αβαθής κλειστός

⁷⁵ Ο αργυροπελεκάνος είναι το σπανιότερο από τα επτά είδη πελεκάνων που υπάρχουν στο κόσμο και το δεύτερο σε μέγεθος είδος πουλιού στον πλανήτη..

κόλπος με μέγιστο βάθος 65 m και μέσο βάθος τα 26 m, με περιορισμένη ανανέωση νερών μέσω του διαύλου του Ακτίου-Πρέβεζας πλάτους 600m και βάθους 5m και με ασθενή εσωτερική κυκλοφορία των νερών, αφού η διαδικασία ανανέωσης των νερών διαρκεί περίπου ένα χρόνο.

3 Βασικές Υποδομές - Δίκτυα

3.1 Δίκτυα Μεταφορών - Συγκοινωνιακές Υποδομές⁷⁶

Το οδικό δίκτυο Ακτίου –Βόνιτσας αποτελείται ουσιαστικά από ένα βρόγχο στο γεωγραφικό του κέντρο και συνδέει τους οικισμούς Βόνιτσα, Παλιάμπελα, Γουργουβλή, Θύρρειο και Μοναστηράκι, και από τους οδικούς άξονες Βόνιτσα – Άκτιο, Βόνιτσα – Πάλαιρος, Θύρρειο – Περγαντί και Αμφιλοχία – Βόνιτσα και Βόνιτσα-Λευκάδα.

Το οδικό δίκτυο είναι σε μεγάλο βαθμό ασφαλτοστρωμένο αλλά σε πολλά σημεία παρουσιάζει προβλήματα. Στο ορεινό τμήμα, η ποιότητα του δικτύου και το πλάτος των δρόμων δυσκολεύουν έντονα τις μεταφορές (Μοναστηράκι Κορπή – Θύρρειο – Γουργουβλή).

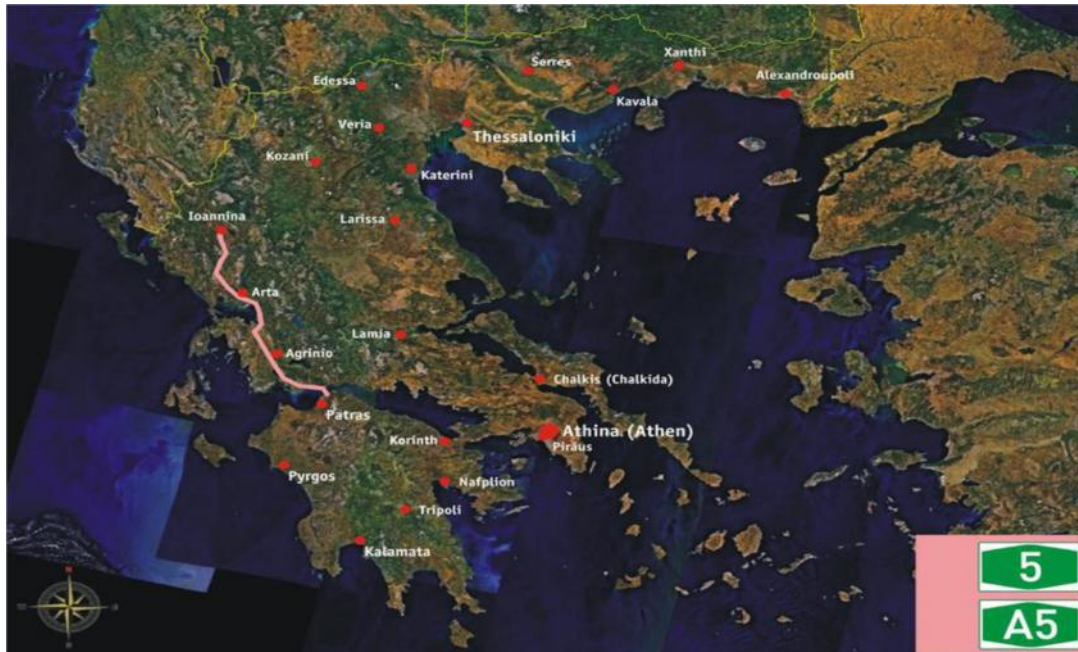
Στη Δημοτική Ενότητα Παλαίρου, το οδικό δίκτυο αποτελείται από τον επαρχιακό δρόμο Βόνιτσας – Παλαίρου – Κανδήλας,. Η σύνδεση της Παλαίρου με τους οικισμούς της Πλαγιάς και της Περαιτιάς γίνεται από δευτερεύον οδικό δίκτυο με παράκαμψη της λίμνης Βουλκαριάς και μέσω Αγίου Νικολάου.

Στη Δ.Ε. Μεδεώνος το οδικό δίκτυο, αν και ασφαλτοστρωμένο είναι έντονα προβληματικό. Αποτελείται από τον βασικό άξονα Λουτράκι – Τρύφου – Κατούνα και τον βρόγχο Κατούνα – Κομπωτή – Αετός – Κονοπίνα, συνολικού μήκους 52,5 χλμ.. Η πρόσβαση στη πρωτεύουσα του νέου Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας γίνεται μέσω Λουτρακίου, από τον επαρχιακό οδικό άξονα Αμφιλοχίας - Βόνιτσας.

Η αποπεράτωση του οδικού άξονα Άκτιο – Αμβρακίας, σε συνδυασμό με την υποθαλάσσια σήραγγα του Ακτίου, την Εγνατία Οδό και τη γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου, εντάσσει τη περιοχή στις βασικές μεταφορικές ροές και μειώνει τη περιφερειακότητα της. Σε επίπεδο δημοτικών ενοτήτων όμως, η Δ.Ε Μεδεώνος παραμένει δυσπρόσιτη και απομονωμένη.

⁷⁶ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας 2011-2014

Χάρτης Ιόνιας οδού

Συγκοινωνιακά, η δημοτική ενότητα Ανακτορίου εξυπηρετείται σχετικά επαρκώς, τόσο με την έννοια της σύνδεσης μεταξύ των οικισμών της, όσο και με το κύριο αστικό κέντρο του νομού και με Λευκάδα, Πρέβεζα, Θεσσαλονίκη και Αθήνα.

Οι δυο άλλες πρωτεύουσες των πρώην Δήμων Μεδεώνος και Παλαίρου εξυπηρετούνται και συνδέονται με το Αγρίνιο, αλλά οι οικισμοί τους αντιμετωπίζουν πρόβλημα.

Το πρόβλημα εντείνεται στο επίπεδο της σύνδεσης με τη Βόνιτσα, που είναι η πρωτεύουσα του καλλικρατικού Δήμου. Υπάρχει ένα (1) καθημερινό δρομολόγιο Βόνιτσα – Πάλαρος. Η σύνδεση της Κατούνας με τη Βόνιτσα γίνεται δυο φορές τη μέρα από λεωφορείο που ξεκινά από το Αγρίνιο και φτάνει στη Βόνιτσα μέσω Μύτικα.

Η περιοχή διαθέτει το Διεθνές Αεροδρόμιο του Ακτίου. Το αεροδρόμιο του Ακτίου Βόνιτσας απέχει 12 χλμ από τη Βόνιτσα με την οποία το συνδέει απευθείας εθνική οδός Σ' αυτό πραγματοποιούνται πτήσεις από και προς Κέρκυρα, Ζάκυνθο/Κεφαλονιά, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες χρησιμοποιείται συστηματικά για τη φιλοξενία πτήσεων charter.

Η σύνδεση με την Αθήνα που προσφερόταν στο παρελθόν από την Ολυμπιακή έχει σήμερα διακοπεί. Αεροπορικώς από την Αθήνα, (από το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος») η διάρκεια της πτήσης μόλις 30 λεπτά και μπορούσε κάποιος να έχει πρόσβαση με αυτόν τον τρόπο στην Δυτική Ελλάδα μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Σήμερα γίνονται ακόμη προσπάθειες από παράγοντες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσα από συναντήσεις με αεροπορικές εταιρίες να ξεκινήσουν και πάλι τα δρομολόγια από Αθήνα έστω και με μικρή συχνότητα (παλαιότερα ήταν 2-3 φορές την εβδομάδα).

Ο Δήμος Ακτίου- Βόνιτσας απέχει 355 χλμ από την Αθήνα και για να φτάσει κάποιος με οδικώς θα χρειαστεί 4-5 ώρες, με ταχύτητα 100-120 χλμ. από την Πάτρα ακολουθώντας τη Νέα Εθνική Οδό Αθηνών – Πατρών και διασχίζοντας τη γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου. Απέχει μόλις 20 χλμ από τη Λευκάδα και 15 χλμ από την Πρέβεζα.

Αναφορικά με τις θαλάσσιες μεταφορικές και το θαλάσσιο τουρισμό εξυπηρετεί η ιδιωτική μαρίνα στη Πάλαρο, ενώ το αγκυροβόλιο της Βόνιτσας είναι σε στασιμότητα και απλά φιλοξενεί σκάφη χωρίς όμως να είναι υπό μορφής οργανωμένης μαρίνας με τα απαραίτητα μέσα να φιλοξενήσει μεγάλα σκάφη αλλά κυρίως ιστιοπλοικά..

Η υποθαλάσσια ζεύξη του Ακτίου με τη Πρέβεζα και το αεροδρόμιο που συνδέει και αεροπορικά την περιοχή με την υπόλοιπη βορειοδυτική Ελλάδα.

Η Γεωμορφία του εδάφους και η έλλειψη υποδομών πως επιδρούν στις μετακινήσεις μέσα στον Καλλικρατικό Δήμο.

Το οδικό δίκτυο της Βόνιτσας διαρθρώνεται γύρω από 2 βασικούς οδικούς άξονες οι οποίοι τέμνονται στο βόρειο τμήμα της πόλης και σε απόσταση 200 μ από την παραλία:

Η οδός Ελ. Βενιζέλου (διπλής κατεύθυνσης) με διεύθυνση κάθετη στο μέτωπο της παραλίας, όπου και καταλήγει προς Βορρά, ενώ προς Νότο οδηγεί στον οικισμό του Πάλαιρου (επαρχιακός δρόμος υπ αριθμό 33, Βόνιτσα – Πάλαρος – Κανδήλα που εξυπηρετεί σημαντικό φόρτο ενδοδημοτικών μετακινήσεων, καθώς συνδέει της πόλη της Βόνιτσας με τον οικισμό Μοναστηράκι). Εκατέρωθεν της οδού και στο εντός ορίων του οικισμού τμήμα της, έχει αναπτυχθεί η πλειοψηφία των καταστημάτων λιανικής πώλησης και μεγάλο μέρος των

υπηρεσιών (τράπεζες, ταχυδρομείο κ.λ.π.) που εξυπηρετούν τους κατοίκους της Βόνιτσας, συγκροτώντας σημαντικό τμήμα του κέντρου του οικισμού.

Η οδός Ν. Στράτου (διπλής κατεύθυνσης) αποτελεί την ανατολική και κύρια είσοδο της πόλης μέσω της Ε.Ο. Αμφιλοχία – Βόνιτσα – Λευκάδα. Εκατέρωθεν της οδού .Η πυκνότητα του λοιπού οδικού δικτύου της Βόνιτσας γενικά είναι ικανοποιητική., με εξαίρεση του ακραίου ανατολικού τμήματος. Εάν εξαιρέσουμε της καθετότητας των 2 προαναφερθέντων κεντρικών οδών, στο υπόλοιπο οδικό δίκτυο απουσιάζουν συνθήκες καθετότητας και παραλληλίας, δημιουργώντας οικοδομικά τετράγωνα ποικίλων μεγεθών και σχημάτων.

Τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά η ποιότητα του οδοστρώματος των περισσότερων δρόμων της πόλης είναι γενικά ικανοποιητικά. Υπάρχουν όμως και οδοί που χρήζουν βελτίωσης των γεωμετρικών τους χαρακτηριστικών (κυρίως διαπλατύνσεις) και της επιφάνειας του οδοστρώματος.

Επίσης διαπιστώνεται κάποια έλλειψη οργανωμένων χώρων στάθμευσης (είτε ενιαίοι χώροι, είτε κάθετα στους δρόμους, είτε παράλληλα σε αυτούς), κυρίως στα κεντρικά τμήματα της πόλης. Και το πρόβλημα αυτό θα καταστεί ιδιαίτερα εμφανές όσο ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων, επομένως και ο συνολικός αριθμός των αυτοκινήτων που χρησιμοποιεί το οδικό δίκτυο.

Το κυριότερο κυκλοφοριακό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η πόλη της Βόνιτσας γίνεται ιδιαίτερα εμφανές κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών και έγκειται στην έλλειψη παρακαμπτηρίου δρόμου στα ανατολικά της πόλης, έτσι ώστε η υπερτοπική κίνηση (κυρίως οχήματα που κατευθύνονται προς την πόλη της Πρέβεζας και τη νήσο Λευκάδα μέσω της Εθνικής Οδού Αμφιλοχίας – Βόνιτσας – Λευκάδας αλλά και βαρέα οχήματα) να μη διέρχεται από το εσωτερικό της Βόνιτσας, δημιουργώντας σημαντικές περιβαλλοντικές οχλήσεις (κυρίως αέριοι ρύποι και θόρυβος), παρακωλύοντας παράλληλα την τοπική κυκλοφορία.

3.2 Δίκτυο Ύδρευσης

Η πόλη της Βόνιτσας υδρεύεται από τη πηγή της Κορπής στα Ακαρνανικά και συμπληρωματικά από γεώτρηση κοντά στη Κορπή. Από τη Κορπή υδρεύονται επίσης ο Άγιος Νικόλαος, τμήμα του οικισμού του Ακτίου, ο Δρυμός, το Θύρρειο και τα Παλιάμπελα. Το

Μοναστηράκι καλύπτει τις ανάγκες του από γεώτρηση σε πλάγια πάνω από τον οικισμό.

Η Κατούνα υδρεύεται από τη πηγή του Κεφαλόβρυσου στα Ακαρνανικά, όπως και η Κωνωπίνα, με φυσική ροή. Την ύδρευση του Αετού εξασφαλίζει γεώτρηση, όπως και του Τρύφου. Στου Τρύφου, το δίκτυο τροφοδοτείται και από πηγή. Στη Κομποτή λειτουργεί συνδυασμός γεώτρησης και της πηγής των Στεβενών.

Η Πογωνιά και η Πλαγιά υδρεύονται από τον Λούρο, στα πλαίσια της ύδρευσης της Λευκάδας. Η ύδρευση της Πογωνιάς συμπληρώνεται και από γεώτρηση, η οποία ταυτόχρονα εξυπηρετεί και την ύδρευση της περιοχής του Στενού.

Το βασικό πρόβλημα εμφανίζεται στη διαχείριση του υδατικού αποθέματος. Συχνά, το δίκτυο της ύδρευσης εξυπηρετεί και την άρδευση και, σε συνδυασμό με τη λειτουργία της δημοτικής υπηρεσίας ύδρευσης, εμφανίζεται πρόβλημα διακοπής της υδροδότησης ειδικά τους θερινούς μήνες.

3.3 Δίκτυο Αποχέτευσης

Η πόλη της Βόνιτσας διαθέτει εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων, κοντά στη λιμνοθάλασσα «Λιμένι», στα δυτικά του οικισμού. Σημαντικό τμήμα του δικτύου έχει κατασκευασθεί, ενώ έχει προβλεφθεί επέκτασή του. Ολοκληρώνεται επίσης στον επόμενο χρόνο και το μεγάλο έργο του βιολογικού καθαρισμού μέσα στην Βόνιτσα.

Οι υπόλοιποι οικισμοί και Τοπικές ενότητες του Δήμου εξυπηρετούνται από βόθρους.

3.4 Δίκτυο Διαχείριση Απορριμμάτων

Τα απορρίμματα της Δ.Ε. Ανακτορίου μεταφέρονται στον ΧΥΤΑ Παλαίρου που ξεκίνησε τη λειτουργία του μέσα στο 2012 και βρίσκεται στην περιοχή Σκλάβαινα (10χλμ. απόσταση από Πάλαιρο). Λόγω της μεγάλης χιλιομετρικής απόστασης από τις άλλες δημοτικές και τοπικές κοινότητες, καθώς και της κακής κατάστασης του δρόμου (αφού δεν έχει ασφαλοστρωθεί ακόμη) η μεταφορά εκεί γίνεται δύσκολα. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα φορτία που πάνε προς το συγκεκριμένο ΧΥΤΑ είναι ελάχιστα μπροστά στις δυνατότητές του και γι' αυτό το λόγο η βιωσιμότητά του είναι σε οριακό σημείο. Τα απορρίμματα που μεταφέρονται σήμερα δεν ξεπερνούν τους 40 τόνους ημερησίως, πράγμα που ανεβάζει το κόστος για τον κάθε δήμο που συμμετέχει στο Σύνδεσμο, που φθάνει τα 30 ευρώ ανά τόνο. Έχει ήδη δρομολογηθεί το έργο για την ασφαλοστρωση του δρόμου πρόσβασης προς το ΧΥΤΑ, προϋπ. 2,6 εκ. ευρώ και έχει χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης μέχρι το τέλος του 2015.

3.5 Ελλείψεις Υποδομών⁷⁷

Στον τομέα της παιδείας υπάρχουν σημαντικά προβλήματα στέγασης αντιμετωπίζουν τα δυο δημοτικά σχολεία τη Βόνιτσας, δεδομένου ότι ο Α' όροφος του κτιρίου έχει χαρακτηριστεί ακατάλληλος λόγω του σεισμού που έγινε στην γειτονική Λευκάδα 2003. Μερικά νηπιαγωγεία στεγάζονται σε ενοικιασμένους χώρους, που δεν θεωρούνται και πλέον κατάλληλοι για τη συγκεκριμένη χρήση.

Το Γυμνάσιο και το Λύκειο Βόνιτσας φιλοξενούνται στον προαύλειο χώρο του Επαγγελματικού Λυκείου Βόνιτσας, επειδή τα κτίρια του έχουν κριθεί ότι χρειάζονται σημαντική επισκευή. Το έργο της επισκευής έχει προκηρυχθεί.

Η προωθούμενη συνένωση σχολικών μονάδων ίσως μπορούσε να διευθετήσει χωροταξικά και αποτελεσματικά τις ανάγκες εκπαίδευσης

Μια άλλη σημαντική έλλειψη που υπάρχει είναι βρεφονηπιακός σταθμός (είτε ιδιωτικός είτε δημόσιος) έτσι ώστε να μπορούν να εξυπηρετούνται οι εργαζόμενες μητέρες.

Στον πολιτιστικό τομέα υπάρχουν βασικές ελλείψεις όπως πολιτιστικό και πνευματικό κέντρο, δημοτική βιβλιοθήκη, συνεδριακός χώρος, μουσείο (που θα μπορούσε να στεγαστεί στο Ενετικό κάστρο της Βόνιτσας όπου ήδη υπάρχει έτοιμο κτίριο που θα μπορούσε να το φιλοξενήσει), κινηματογράφος, θέατρο.

Υπάρχει μεγάλη αναγκαιότητα για ανακατασκευή των οδικών αξόνων που συνδέουν την έδρα με τα υπόλοιπα τοπικά διαμερίσματα (διαπλατύνσεις και ασφαλοστρώσεις των δρόμων).

⁷⁷ Συνέντευξη με τον Αναπληρωτή Δημάρχο και με υπάλληλο των ΚΕΠ.

Επιπλέον είναι απαραίτητη η κατασκευή ενός νέου Δημαρχιακού Μεγάρου (γιατί το συγκεκριμένο είχε φτιαχτεί για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες μικρότερου Δήμου), έτσι ώστε να μπορέσουν να συστεγαστούν όλες μαζί οι υπηρεσίες. Σήμερα οι υπηρεσίες του Δήμου στεγάζονται σε διάσπαρτα κτίρια (ενοικιαζόμενα) με αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες δαπάνες για την ενοικίαση και τη συντήρηση αυτών.

Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω η κτηνοτροφική παραγωγή αποτελεί σημαντική παραγωγική και οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή γι' αυτό το λόγο και είναι απαραίτητο ένα νέο Δημοτικό σφαγείο, αφού το προηγούμενο έχει κλείσει εδώ και χρόνια, πράγμα που θα τονώσει την κτηνοτροφική αγορά αφού το κόστος θα είναι μικρότερο από ότι στο ιδιωτικό σφαγείο που υπάρχει σήμερα.

Στον αθλητικό τομέα λόγω της προΐστορίας του Δήμου Βόνιτσας στο Ναυταθλισμό⁷⁸ αφού παλαιότερα είχε Ναυτικό Όμιλο με επίσημη λειτουργία από το 1982 έως το 1993 (λάμβανε μέρος σε Πανελλήνιους αγώνες) κρίνεται απαραίτητη η κατασκευή ενός κολυμβητηρίου αφού στο παρελθόν οι προπονήσεις γίνονταν σε εγκαταστάσεις μέσα στην θάλασσα σε συνδυασμό με προπονήσεις στο κοντινό κολυμβητήριο της γειτονικής Πρέβεζας.

4 Χωροταξικές Αλλαγές

4.1 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Οι στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου είναι:

1. Αναβάθμιση της διεθνούς και ευρωπαϊκής ακτινοβολίας της Περιφέρειας (Νότια Δυτική Πύλη της χώρας, κόμβος συνδυασμένων μεταφορών και διεθνής πολιτιστικός προορισμός)
2. Αναβάθμιση του εθνικού ρόλου της Περιφέρειας (περιοχή σύγκλισης του Κεντρικού και του Δυτικού Αναπτυξιακού Άξονα της χώρας)
3. Αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας σε κρίσιμους τομείς:
 - i. Ανταγωνιστική λειτουργία του πρωτογενούς τομέα
 - ii. Ανάπτυξη Προηγμένων υπηρεσιών στην έρευνα και τις νέες τεχνολογίες
 - iii. Ανάπτυξη του εμπορίου, της διαμετακόμισης και των μεταφορικών υπηρεσιών
 - iv. Ανάπτυξη ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού
4. Ενδοπεριφερειακή σύγκλιση και ισορροπία

Οι βασικοί στρατηγικοί στόχοι για την περιφερειακή ενότητα της Αιτωλοακαρνανίας είναι:

- Ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού στο πλαίσιο ολοκληρωμένης διαχείρισης των φυσικών πόρων διεθνούς σημασίας, ελεγχόμενη και οργανωμένη ανάπτυξη

⁷⁸ Το 2011 ξεκίνησε τη λειτουργία του ο Ναυταθλητικός Όμιλος Βόνιτσας αλλά έχει μόνο το αντικείμενο της ιστιοπλοΐας στις δραστηριότητές του.

τουριστικών δραστηριοτήτων στη παράκτια ζώνη και προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού στις ορεινές και παραλίμνιες περιοχές.

- Ενδυνάμωση της οικιστικής βιώσιμης ανάπτυξης του οικιστικού δικτύου, με έμφαση στα οικιστικά κέντρα 2^{ου} και 3 ου επιπέδου (Αγρίνιο, Μεσολόγγι- Αιτωλικό, Ναύπακτος, Αμφιλοχία, Βόνιτσα, Αστακός- Πλατυγιάλι, Θέρμο) και με προώθηση οργανωμένων αστικών παρεμβάσεων και αναπλάσεων, εισαγωγή νέων τεχνολογιών και προώθηση των υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων, καθώς και με αναβάθμιση και επέκταση του κοινωνικού εξοπλισμού.
- Προστασία και ολοκληρωμένη διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος στη παράκτια ζώνη Αμβρακικού, Ν.Δ. ακτών και λιμνών, ως διεθνώς προστατευομένων φυσικών οικοσυστημάτων και τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, καθώς και της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.
- Έλεγχος ανάπτυξης στη παράκτια ζώνη Αμβρακικού και ρύθμιση των συγκρούσεων γης Α και Β κατοικίας, καθώς και χωροταξική ρύθμιση των αναμενόμενων πιέσεων, στην ευρύτερη περιοχή αξόνων και κόμβων μεταφορών.
- Παραπέρα ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός- αξιοποίηση των παραγωγικών κλάδων με πλεόνασμα ή εξειδίκευση και δημιουργία και ενίσχυση των δυναμικών δραστηριοτήτων διαπεριφερειακής ή/και εθνικής σημασίας στους οποίους εξειδικεύεται η Π.Ε. (πρωτογενής, κατασκευές, εμπόριο και εκπαίδευση- υγεία), αποδίδοντας έμφαση στην αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού, των βιολογικών καλλιεργειών και της βιολογικής κτηνοτροφίας, της αλιευτικής δραστηριότητας παράκτιων και εσωτερικών υδάτων
- (ιχθυοκαλλιέργειες), καθώς και στην ολοκλήρωση και λειτουργία της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Πλατυγιάλιου και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης βιοτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων.

Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας εντάσσεται στην Ενότητα Ανάπτυξης και Περιβαλλοντικής Προστασίας Αμβρακικού. Αυτή σχηματίζεται από το παράκτιο μέτωπο του Νότιου Αμβρακικού Κόλπου και τις ευρύτερες περιοχές Βόνιτσας, Αμφιλοχίας, κ.ά. μαζί με την ορεινή ενδοχώρα τους και αποτελεί τη βόρεια πύλη σύνδεσης της Περιφέρειας με τις όμορες περιφέρειες Ηπείρου και Ιονίων Νήσων (Λευκάδα). Υπάρχουν προοπτικές ανάδειξης της περιοχής σε τόπο διεθνούς οικολογικού ενδιαφέροντος και βιώσιμης ανάπτυξης ήπιου ειδικού τουρισμού.

4.2 Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) του Δήμου Ακτίου – Βόνιτσας

Ως προς την ύπαρξη χωροταξικών , πολεοδομικών και αναπτυξιακών σχεδίων η πόλη της Βόνιτσας διαθέτει Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) το οποίο εγκρίθηκε το 1989 (Φ.Ε.Κ 231 Δ / 13 – 3 – 1989), «Έγκριση γενικού πολεοδομικού σχεδίου του οικισμού Βόνιτσας (Ν. Αιτωλίας και Ακαρνανίας)».

Το 1989 είχε εγκριθεί η πολεοδομική μελέτη της Βόνιτσας (Φ.Ε.Κ. 754 Δ/29-12-1989) «Έγκριση πολεοδομικής μελέτης του οικισμού Βόνιτσας του Δήμου Βόνιτσας (Ν. Αιτωλ/νίας)», μέσω της οποίας καθορίζονταν οι χρήσεις γης (Γενική κατοικία, Τουρισμός – Αναψυχή και Χονδρεμπόριο), και όροι δόμησης (προκήπιο, ελάχιστα όρια εμβαδού και προσώπου, μέγιστη επιτρεπόμενη κάλυψη 60%, σ.δ. 0,8, και μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 9μ).

Το 1997 έγινε «Τροποποίηση Γενικού Πολεοδομικού σχεδίου του οικισμού Βόνιτσας του δήμου Βόνιτσας» (Φ.Ε.Κ. 34/Δ/1997), με την οποία καθορίζονται τα όρια «Ζώνης οικιστικής ανάπτυξης σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1947 / 1991 (Α 70), νότια του οικισμού και εκτός ορίων γενικού πολεοδομικού σχεδίου. Στη ζώνη αυτή πρέπει να προβλέπεται εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων» Το 1999 εγκρίνεται η «Πολεοδομική μελέτη Αναθεώρησης του

ρυμοτομικού σχεδίου Δήμου Βόνιτσας Ν. Αιτωλοακαρνανίας» (Φ.Ε.Κ. 259/Δ/1999), σύμφωνα με την οποία καθορίζονται:

1. Ζώνες Ενεργού Πολεοδομίας (Ζ.Ε.Π.) σε 3 περιοχές της πόλης
2. Ζώνες Ειδικών Κινήτρων (Ζ.Ε.Κ.) στην περιοχή του κεντρικού πυρήνα της πόλης
3. Η ιεράρχηση και οργάνωση του οδικού δικτύου
4. Κοινόχρηστες – Κοινωφελείς λειτουργίες
5. Καθορίζονται όροι και περιορισμοί δόμησης ανά τομέα Για το παραδοσιακό τμήμα (περιοχή κάτω από το κάστρο της Βόνιτσας) εγκρίνονται οι εξής όροι και περιορισμοί δόμησης:
 - Εξακολουθούν ισχύουσες οι υφιστάμενες αρτιότητες
 - Μέγιστο ποσοστό κάλυψης των γηπέδων 60% της επιφάνειάς των.
 - Το μέγιστο ύψος των κτιρίων μαζί με τη στέγη 9.00μ., ήτοι 7,50 ύψος κτίσματος και 1,50 ύψος στέγης

Επίσης έχει εγκριθεί Τοπικό Ρυμοτομικό Σχέδιο για την ανέγερση αθλητικών εγκαταστάσεων και τους αντίστοιχους βοηθητικούς χώρους, με όρους δόμησης: κάλυψη 60%, Σ.Δ. 0,6 και μέγιστο ύψος 12μ. σε περιοχή νότια του ορίου του οικισμού της Βόνιτσας.

Τα όρια, η κατηγορία και οι όροι και περιορισμοί δόμησης του οικισμού του Αγ. Νικολάου καθορίζονται σύμφωνα με το Π.Δ. της.24.4/3.5.1985 (ΦΕΚ 181 Δ'/85). Έτσι, με την απόφαση Νομάρχη υπ. αριθμ. 2089 (Φ.Ε.Κ. Δ/1075/1986), ο οικισμός του Αγ. Νικολάου χαρακτηρίζεται ενδιαφέρων, συνεκτικός και μεσαίος. Με την τροποποίηση και συμπλήρωση της παραπάνω απόφασης (Φ.Ε.Κ. 299/Δ/1992), η αρτιότητα των οικοπέδων ορίζεται σε 350μ², τόσο αυτών που βρίσκονται εντός του παλαιού ρυμοτομικού σχεδίου – διαγράμματος διανομής, όσο και αυτών που βρίσκονται εντός των ορίων του οικισμού.

Ο οικισμός του Δρυμού σύμφωνα με το παραπάνω Π.Δ. χαρακτηρίζεται αδιάφορος, δυναμικός, συνεκτικός και του Θύρρειου το ίδιο αλλά με αρτιότητα εντός των ορίων του οικισμού στα 700μ².

Ο οικισμός του Μοναστηρακίου χαρακτηρίζεται αδιάφορος, στάσιμος, συνεκτικός και μεγάλος με αρτιότητα εντός των ορίων του οικισμού στα 600μ².

Στην ίδια κατηγορία ανήκει και ο οικισμός των Παλιαμπέλων αλλά με αρτιότητα εντός των ορίων του οικισμού στα 800μ².

Ο οικισμός της Νέας Καμαρίνας χαρακτηρίζεται παραλιακός, ενδιαφέρων, συνεκτικός και μικρός και με αρτιότητα εντός των ορίων του οικισμού τα 1000μ² και της Κορπής χαρακτηρίζεται αδιάφορος, στάσιμος, συνεκτικός και μικρός με αρτιότητα εντός των ορίων του οικισμού τα 1000μ².

Ο οικισμός της Παλαίρου χαρακτηρίζεται παραλιακός, ενδιαφέρων, συνεκτικός και με αρτιότητα εντός των ορίων του οικισμού τα 1000μ².

Ο οικισμός του Ακτίου χαρακτηρίζεται στάσιμος, συνεκτικός και μικρός με αρτιότητα εντός των ορίων του οικισμού τα 700μ².

Δ' ΜΕΡΟΣ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως είδαμε, το βασικό όραμα που επιδιώκεται μέσω του προγράμματος «Καλλικράτης» είναι η δημιουργία ενός επιτελικού κράτους, όπου τα αποκεντρωμένα όργανα θα είναι εξοπλισμένα με αποφασιστικές αρμοδιότητες, ενώ οι δύο βαθμοί αυτοδιοίκησης θα είναι ικανοί να ανταποκριθούν στις ανάγκες της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης και της κοινωνίας. Βασικός στόχος αποτελεί και η μείωση της γραφειοκρατίας, έτσι ώστε να ασκείται οργανωμένα και αποτελεσματικά η εξουσία, αλλά και η ενίσχυση της συμμετοχής του πολίτη.

Οι βασικές παράμετροι για την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος είναι η επαναθεμελίωση των Δήμων (λιγότεροι και ισχυρότεροι Δήμοι), οι νέες αυξημένες αρμοδιότητες που δίνονται σε αυτούς, η θεμελίωση της ηλεκτρονικής δημοτικής διακυβέρνησης (ΚΕΠ, κάρτα πολίτη, αναρτήσεις στο διαδίκτυο κ), η αναβάθμιση της συμμετοχής του πολίτη και η διαφάνεια στην άσκηση της εξουσίας⁷⁹.

Όμως η πραγματοποίηση στην πράξη των παραπάνω στόχων δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση διότι απαιτείται η συνδρομή και η συνεργασία διάφορων τομέων της κοινωνίας όπως οι τοπικές αρχές, η επιστημονική κοινότητα, ο επιχειρηματικός κόσμος και οι πολίτες.

Το γενικότερο οικονομικό κλίμα της Ελλάδας δημιουργεί επιπλέον προβλήματα στην επίτευξη των παραπάνω στόχων που έχει θέσει το πρόγραμμα «Καλλικράτης» γιατί η Τοπική αυτοδιοίκηση έχει υποστεί πολύ σημαντικές περικοπές στους πόρους της με αποτέλεσμα τα οικονομικά πολλών Δήμων να βρίσκονται σε πολύ κρίσιμη κατάσταση. Αναμφισβήτητα αποτελεί σημαντικό μέλημα των οργάνων της Περιφέρειας και των οργάνων των Δήμων είτε να συγκροτήσουν τις απαιτούμενες συλλογικότητες, είτε να τις ενισχύσουν όπου υπάρχουν, ώστε, μέσα από τις συμμετοχικές διαδικασίες, η αναπτυξιακή πολιτική κάθε συγκεκριμένου επιπέδου διοίκησης των Περιφερειών και των Δήμων να αποτελέσει ένα πρόσθετο μέσο, ανάμεσα από σε άλλα, που θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση της οικονομικής συγκυρίας, καθώς και των διαρθρωτικών προβλημάτων σε κάθε συγκεκριμένο χωρικό σύνολο (Ζ.Δεμαθάς, «Η εδαφική στρατηγική ανάπτυξης στο πλαίσιο του Καλλικράτη, ΕΕΤΑΑ, 2011) Ειδικά στους μικρότερους περιφερειακούς δήμους όπως στην περίπτωση του Δήμου Ακτίου - Βόνιτσας το οικονομικό πρόβλημα είναι ακόμη μεγαλύτερο αφού στερούνται την δυνατότητα εξεύρεσης άλλων πόρων εκτός από την κρατική ενίσχυση και τα αναπτυξιακά ευρωπαϊκά προγράμματα όπως π.χ. το ΕΣΠΑ.

Παράλληλα οι ασάφειες του προγράμματος και οι αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων οδηγούν σε επιπλέον δυσλειτουργίες και προβλήματα με την εφαρμογή του Σχεδίου Καλλικράτης δημιουργήθηκαν μεγαλύτερες και ισχυρότερες διοικητικές ενότητες. Οι νέες αυτές διοικητικές ενότητες διαθέτουν πλέον το κρίσιμο μέγεθος πληθυσμιακά αλλά και σε έκταση, ώστε να λειτουργήσουν στην ουσία ως μονάδες που ασκούν την τοπική διακυβέρνηση.

Ακόμα μια σημαντική αλλαγή που επέφερε η εφαρμογή του Καλλικράτη ειδικά σε δήμους όπως ο Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας είναι η εφαρμογή της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης. Η ενδοδημοτική αποκέντρωση έρχεται να αντιμετωπίσει προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν από την μεγάλη έκταση που έχουν οι νέοι δήμοι, όπως είναι η άρση των χωρικών ανισοτήτων εντός ενός δήμου, η δύσκολη πρόσβαση στις δημοτικές υπηρεσίες, η αποξένωση των πολιτών από τους αιρετούς και τα όργανα κλπ.

Η ανάπτυξη της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης λοιπόν επιφέρει άρση των αποκλεισμών των απομακρυσμένων περιοχών ενός δήμου από τις δημοτικές υπηρεσίες. Ταυτόχρονα προσφέρει στον πολίτη από οποιαδήποτε περιοχή του δήμου να έρχεται σε επαφή με τους αιρετούς

⁷⁹ Πτυχιακή εργασία: Τσεκρελή Θεοδοσία, «Η τοπική αυτοδιοίκηση και η εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης στην Περιφερειακή ενότητα του Νομού Πέλλας», ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας -Τμήμα Λογιστικής, Θεσσαλονίκη 2013

τοπικούς «άρχοντες» και δίνει τη δυνατότητα να συμμετέχει στα τοπικά όργανα διοίκησης. Ο στόχος όμως αυτός ουδέποτε επιτεύχθη σε δήμους παρόμοιους με αυτόν που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία λόγω των τεχνικών δυσκολιών και της έλλειψης υπαλληλικού δυναμικού.

Από την άλλη πλευρά με τον Καλλικράτη είχαμε τη δημιουργία δήμων που διαθέτουν το κατάλληλο μέγεθος και την ικανότητα ώστε να μπορέσουν να εφαρμόσουν σχεδιασμό στρατηγικού επιπέδου. Πριν λοιπόν την εφαρμογή του Καλλικράτη, στους δήμους με μικρότερο μέγεθος δεν του επιτρεπόταν να μπορέσουν να εφαρμόσουν με ολοκληρωμένο τρόπο ένα στρατηγικό σχεδιασμό σε οποιοδήποτε επίπεδο. Για να παράδειγμα στο επίπεδο του πολεοδομικού σχεδιασμού υπήρχαν προβλήματα καθώς δεν υπήρχε, σε πολλές περιπτώσεις, οικισμός ικανού μεγέθους για να διαδραματίσει έναν κεντρικό ρόλο.

Με την εφαρμογή του Καλλικράτη ο νέος Δήμος Ακτίου -Βόνιτσας απέκτησε ικανό μέγεθος για να αποτελέσουν το πεδίο στρατηγικού σχεδιασμού μέσα από τα επιχειρησιακά πρόγραμμα που εκπονούνται και θέτουν τις βασικές αρχές του αναπτυξιακού σχεδιασμού των δήμων.

Η εφαρμογή του Σχεδίου Καλλικράτη με τη συγχώνευση των δήμων και την δημιουργία νέων δήμων που χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη τους έκταση και το μεγάλο αριθμό οικισμών και δημοτικών ή τοπικών κοινοτήτων, αποτελεί την μεγαλύτερη αλλαγή που επιφέρει η νέα αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Όμως για την επιτυχημένη εφαρμογή της αναδιάρθρωσης θα πρέπει να μην αναγκάζονται οι κάτοικοι να μετακινούνται και κυρίως να χάνονται στις γραφειοκρατικές διαδικασίες ενός δυσκίνητου διοικητικού συστήματος, να μην αποξενώνονται από τους αιρετούς στους οποίους έχουν αναθέσει τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων και την προστασία και προώθηση του τοπικού δημοσίου συμφέροντος και να αποφεύγονται οι άγονοι τοπικιστικοί ανταγωνισμοί.

Ο Καλλικράτης με την αναδιάταξη και την αναδιάρθρωση υπηρεσιών και του ανθρώπινου δυναμικού, βελτιώνει τις προσφερόμενες προς τον πολίτη υπηρεσίες. Έτσι λοιπόν επιτυγχάνονται δυο πολύ βασικά πράγματα τα οποία ήταν για σειρά ετών ζητούμενο για την τοπική αυτοδιοίκηση και παρουσιαζόταν ως αντιφατικά μεταξύ τους, δηλαδή η εξοικονόμηση πόρων και η βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τους δήμους. Όμως αυτό ισχύει κυρίως για μεγάλους Καλλικρατικούς Δήμους όπως π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη και όχι για μικρούς όπως είναι η μελέτη περίπτωση της εργασίας αυτής, όπου υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις και ανεπάρκεια διοικητικού προσωπικού που έχει ως αποτέλεσμα με την διεύρυνση του δήμου να δυσχεραίνετε ακόμη περισσότερο η σωστή και γρήγορη εξυπηρέτηση του πολίτη.

Θα πρέπει επιπλέον να επισημανθεί ότι οι δήμοι πέραν των αρμοδιοτήτων που καλούνται να υπηρετήσουν στην άσκηση της «τοπικής διοίκησης» συγχρόνως στις νέες τους διαστάσεις αποτελούν ή θα έπρεπε να αποτελούν πλέον και χώρους οικονομικούς με μονοσήμαντες ή συνθετότερες παραγωγικές δραστηριότητες, που καθορίζουν και απαιτούν οργάνωση ανάλογη με την παραγωγική τους δομή. Έτσι μέσα από την διαδικασία της αστικοποίησης και της οργάνωσης της παραγωγής αλλά και της εξασφάλισης της ποιότητας ζωής στους κατοίκους των οικισμών και του φυσικού περιβάλλοντος, οι οικισμοί στην εσωτερική δομή τους «τριτογεντοποιούνται», η μεταποίηση συγκεντρώνεται και οργανώνεται σε συγκεκριμένες περιοχές, ενώ πολλοί δήμοι αγροτικών περιοχών γίνονται υποδοχείς, δραστηριοτήτων μεταποίησης, χονδρεμπορίου, 1^{ης} και 2^{ης} κατοικίας, αναψυχής, καθιστάμενοι, έτσι, πιο πολυσύνθετοι από τους παραδοσιακούς δήμους με κυρίαρχια του πρωτογενούς τομέα παραγωγής (Π.Λουκάκης, 17^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, Λαμία 2012).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

1. Γεράσιμος Σ.Κατωπόδης, «ΑΡΧΑΙΑ ΑΚΑΡΑΝΑΝΙΑ», Εκδόσεις Νεφέλη, Οκτώβριος 2000
2. Γιώτη-Παπαδάκη Όλγα, «Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα,2010.
3. Δεμαθάς Ζαχαρίας, «Η εδαφική στρατηγική ανάπτυξης στο πλαίσιο του Καλλικράτη, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), Αθήνα, 2011.
4. Δημήτρης Κ. Μέλισσας, Καθηγητής ΕΜΠ, Δικηγόρος, «Εθνικό Χωροταξικό: Μία πρώτη προσέγγιση», Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα ,31 Αυγούστου 2007
5. Δήμος Ακτίου-Βόνιτσας «Επιχειρησιακό Σχέδιο 2011 – 2014 –Στρατηγικός Σχεδιασμός» , Νοέμβριος 2012.
6. Διάλεξη της Αμαλίας Κουδούνη, Αρχιτέκτονας – Πολεοδόμος , Προϊσταμένης Δ/σης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΚΑ, ,“Διοίκηση και αρμοδιότητες χωρικού σχεδιασμού. Θεσμικά ζητήματα σχεδιασμού – Παραδείγματα”, Ιούνιος 2012
7. Δραγατά Γεωργία, Διπλωματική εργασία, «Διαχείριση Γης & Εγκαταστάσεων σε Ο.Τ.Α. με Χρήση Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διοίκηση και Διαχείριση Τεχνικών Έργων», Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος ,2009
8. Δεληπαλά Δάφνη, Μεταπτυχιακή Εργασία, «Μελέτη κοινών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των Ο.Τ.Α. νομού Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο της Διοικητικής Μεταρρύθμισης “Καλλικράτης”», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Νομικών ,Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Θεσσαλονίκη 2010
9. Λουκάκης Παύλος, «Ζητήματα Εδαφικής και Κοινωνικής συνοχής και χωρικών ρυθμίσεων στους Καλλικρατικούς Δήμους», 17^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, Λαμία 2012..
10. Λουκάκης Παύλος, «Σκέψεις για τη διατύπωση στρατηγικών προσέγγισης (ή αποκατάστασης) της εσωτερικής ομοιογένειας, λειτουργικότητας και συνοχής των Καλλικρατικών Δήμων με στόχο την ενδογενή ανάπτυξη», 18^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, Ηράκλειο Κρήτης 8-9 Μαΐου 2014.
11. Λυδάκη Χαρίκλεια, Μεταπτυχιακή Εργασία, «Η άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης .Το παράδειγμα του νομού Ηρακλείου», Πανεπιστήμιο Κρήτης – Τμήμα Ιατρικής, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Δημόσια Υγεία & Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας, Ηράκλειο, Μάρτιος 2009.
12. Νικολάος Μοσχοβάκης «Το εν Ελλάδι Δημόσιον Δίκαιον επί Τουρκοκρατίας»,1882.
13. Περικλής Αργυρόπουλος , «Δημοτική Διοίκησης Εν Ελλάδι», Αθήνα 1843

-
14. Χριστόφορος Σκαμνάκης, «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Η περίπτωση των φορέων της Αχαΐας», 2006.
 15. Πτυχιακή εργασία: Γωγάκου Μαρία – Κούτζιαρη Άννα, «Σχέδιο Καποδίστριας- Πρόγραμμα Καλλικράτης & Οικονομική Ανάλυση Δήμου Κασσάνδρας», Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2012
 16. Πτυχιακή εργασία: Τσεκρελή θεοδοσία, «Η τοπική αυτοδιοίκηση και η εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης στην Περιφερειακή ενότητα του Νομού Πέλλας», ΤΕΙ Θεσσαλονίκης ,Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας -Τμήμα Λογιστικής, Θεσσαλονίκη 2013
 17. Εργασία «Στατιστικά Δήμου Ακτίου-Βόνιτσας περίοδος 1951 εως 2011» - Σπουδαστών των εκπαιδευτηρίων πληροφορικής Βόνιτσας, Moses Educational Establishments: <http://xiromeronews.blogspot.gr/2013/02/1951-2011.html>
 18. Α. Παπαδασκαλόπουλου, και Μ. Χριστοφάκη (2001):Περιφερειακός Προγραμματισμός, εκδ. Παπαζήση
 19. Κωνστ. Γε. Αθανασόπουλου (2000) Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τόμος Α', Έκδοση Α.
 20. Αναδημοσίευση από: Γιαννακοχωρίτης: Αρμοδιότητες Καλλικρατικών Δήμων Savsidir Δευτέρα, 25 Οκτωβρίου 2010 http://johnvillage.blogspot.gr/2010/10/blog-post_5071.html

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. <http://el.wikipedia.org/wiki/>
2. <http://www.anaktorio.gov.gr/>
3. <http://www.ypes.gr>
4. <http://www.et.gr/>
5. Ιστότοπος Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας/ (πρώην) Ν.Α Αιτωλ/νίας : <http://www.pde.org.gr/aitnia>
6. http://www.eetaa.gr/kallikratis/support/Armodiotites/imerides_short.html
7. <http://www.organismosathinas.gr/Genika%20poleodomika.html>
8. <http://www.kallikratis.ypes.gr>
9. www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297.../armodiotites.doc